

PRÍRUČKA

Predchádzanie nezákonnému profilovaniu v súčasnosti a v budúcnosti: príručka

Rukopis tejto príručky bol dokončený v roku 2018

Fotografie (titulná strana a obsah, zľava doprava): © stock.adobe.com-Savvapanf Photo

Viac informácií o Európskej únii je k dispozícii na internete (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2022

Print	ISBN 978-92-9461-445-2	doi:10.2811/513	TK-06-18-031-SK-C
PDF	ISBN 978-92-9461-428-5	doi:10.2811/58592	TK-06-18-031-SK-N

© Agentúra Európskej únie pre základné práva, 2022

Na akékoľvek použitie alebo reprodukciu fotografií alebo iného materiálu, ktorý nie je predmetom autorského práva agentúry FRA, je potrebné povolenie priamo od držiteľov práv.

Printed by the Publications Office in Luxembourg

Predchádzanie nezákonnému profilovaniu v súčasnosti a v budúcnosti: príručka

Obsah

OBRÁZKY A TABUĽKY	5
POUŽITÉ SKRATKY	6
ÚVOD	7
1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY: ČO JE PROFILOVANIE?	17
1.1. Vymedzenie profilovania.....	17
1.1.1. Profilovanie v kontexte presadzovania práva a riadenia hraníc	19
1.1.2. Vymedzenie algoritmického profilovania	21
1.2. Kedy je profilovanie nezákonné?	25
1.2.1. Zákaz diskriminácie	26
1.2.2. Právo na rešpektovanie súkromného života a ochrana osobných údajov.....	34
1.3. Aké sú potenciálne negatívne vplyvy nezákonného profilovania na presadzovanie práva a riadenie hraníc?	42
1.3.1. Vplyv na dôveru v políciu a riadenie hraníc a dobré vzťahy s komunitami.....	43
1.3.2. Účinnosť profilovania	54
2 ZÁKONNÉ PROFILOVANIE: ZÁSADA A PRAX.....	57
2.1. Rešpektovanie dôstojnosti osoby	59
2.2. Opodstatnené a objektívne dôvody	63
2.2.1. Predchádzanie zaujatosti	63
2.2.2. Jasné usmernenie pre príslušníkov	64
2.2.3. Cielená odborná príprava.....	66
2.2.4. Opodstatnené dôvody na podozrenie: využívanie informácií a spravodajských informácií.....	72
2.2.5. Formuláre o zastavení a kontrole na účely profilovania v oblasti presadzovania práva.....	81
2.3. Zodpovednosť.....	85
2.3.1. Interné monitorovanie.....	87
2.3.2. Kamery umiestnené na tele.....	91
2.3.3. Mechanizmy na vybavovanie sťažností.....	98
3 ALGORITMICKÉ PROFILOVANIE	105
3.1. Rámec ochrany údajov upravujúci algoritmické profilovanie.....	108
3.1.1. Údaje sa musia spracúvať na konkrétny účel.....	110
3.1.2. Osoby musia byť informované	113
3.1.3. Uchovávanie údajov v bezpečí: záznamy, logy a pravidlá uchovávaní.....	115
3.1.4. Nezákonné spracúvanie údajov je potrebné odhaľovať a musí sa mu predchádzať.....	116
3.2. Rozsiahle databázy na účely riadenia hraníc a bezpečnosti	121
3.2.1. Minimalizovanie rizík spojených so základnými právami pri spracúvaní údajov vo veľkých databázach.....	125

ZÁVER.....	130
PRÍLOHA	131
ODKAZY	134

Obrázky a tabuľky

Obrázok 1:	Proces algoritmického profilovania v kontexte presadzovania práva a riadenia hraníc.....	23
Obrázok 2:	Porušenie ochrany súkromia a údajov – proces posudzovania.....	40
Obrázok 3:	Nedávne policajné zastavenia vnímané ako etnické profilovanie medzi tými, ktorí boli zastavení v priebehu piatich rokov pred prieskumom EÚ – MIDIS II, podľa členských štátov EÚ a cieľovej skupiny (%) a, b, c, d.....	48
Obrázok 4:	Cyklus sebanaplňujúceho prooctva.....	53
Obrázok 5:	Tri prvky zdvorilého kontaktu.....	61
Obrázok 6:	Proces a ciele rozvoja cielej odbornej prípravy.....	67
Obrázok 7:	Ukazovatele, ktoré sa považujú za užitočné alebo veľmi užitočné na účinné rozpoznávanie osôb, ktoré sa pokúšajú neregulárne vstúpiť do krajiny predtým, ako s nimi príslušníci hovoria (v %).....	74
Obrázok 8:	Kombinácia prvkov.....	79
Obrázok 9:	Prvky nediskriminačného profilovania.....	80
Obrázok 10:	Prvky interného monitorovania.....	89
Obrázok 11:	Online nástroj s podrobnými informáciami o zastaveniach a kontrolách uskutočnených v Londýne.....	93
Obrázok 12:	Prehľad mechanizmov podávania sťažností v členských štátoch EÚ.....	100
Obrázok 13:	Minimálne požiadavky na posúdenie vplyvu.....	119
Tabuľka 1:	Charakteristiky policajnej práce založenej na osobitných spravodajských informáciách a charakteristiky prediktívnej policajnej práce.....	20
Tabuľka 2:	Požiadavky na ochranu údajov – rozdiely medzi smernicou o presadzovaní práva a všeobecným nariadením o ochrane údajov.....	36
Tabuľka 3:	Typy, charakteristiky usmernení a zapojenie zainteresovaných strán.....	65
Tabuľka 4:	Určenie správneho právneho rámca v závislosti od účelu spracúvania.....	111
Tabuľka 5:	Povinnosť poskytovať jednotlivcom informácie o profilovaní: typ informácií, komunikačné prostriedky a výnimky.....	113
Tabuľka 6:	Vybrané nástroje EÚ zahŕňajúce spracúvanie veľkého množstva údajov na účely riadenia hraníc a presadzovania práva.....	122
Tabuľka 7:	Existujúce a plánované rozsiahle informačné systémy EÚ.....	131

Použité skratky

CCC	spoločné základné študijné osnovy
DPIA	posúdenie vplyvu na ochranu údajov
ECHR	Európsky dohovor o ľudských právach
ECtHR	Európsky súd pre ľudské práva
EDPS	európsky dozorný úradník pre ochranu údajov
EES	system vstup/výstup
ENISA	Agentúra Európskej únie pre sieťovú a informačnú bezpečnosť
ETIAS	Európsky systém pre cestovné informácie a povolenia
EÚ	Európska únia
EÚ – MIDIS	Prieskum Európskej únie týkajúci sa menšín a diskriminácie
FRA	Agentúra Európskej únie pre základné práva
FRONTEX	Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž
GDPR	všeobecné nariadenie o ochrane údajov
IT	informačné technológie
OBSE	Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
OHCHR	Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva
OSN	Organizácia Spojených národov
PS podľa článku 29	pracovná skupina zriadená podľa článku 29
SDEÚ	Súdny dvor Európskej únie
SIS II	Schengenský informačný systém
TCN	štátny príslušník tretej krajiny
UNHRC	Výbor OSN pre ľudské práva
VIS	vízový informačný systém

Úvod

Vplyvom technologického vývoja dochádza k zvýšenému využívaniu profilovania v rozmanitých oblastiach vrátane marketingu, zamestnanosti, zdravia, financií, presadzovania práva, kontroly hraníc a bezpečnosti. Členské štáty EÚ v posledných rokoch venujú viac pozornosti využívaniu nástrojov na vytváranie profilov, ktoré slúžia na podporu práce príslušníkov orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc. Profilovanie bežne a legitímne využívajú príslušníci orgánov presadzovania práva a pohraničnej stráže na predchádzanie trestným činom, ich vyšetrovanie a stíhanie, ako aj na predchádzanie neregulárnemu prístahovalectvu a na jeho odhalovanie. Nezákonné profilovanie však môže narušiť dôveru v orgány, najmä v políciu, a stigmatizovať určité komunity. Toto môže zase prispieť k zvyšovaniu napätia medzi komunitami a orgánmi presadzovania práva v súvislosti s tým, čo sa vníma ako diskriminačné využívanie profilovania.

V tejto príručke sa vysvetľuje, čo je profilovanie, akými právnymi rámcami sa riadi a prečo je vykonávanie profilovania v súlade so zákonom nutné nielen na dodržiavanie základných práv, ale aj na účely efektívnej policajnej práce a riadenia hraníc. V príručke sa uvádzajú aj praktické usmernenia týkajúce sa toho, ako zabrániť nezákonnému profilovaniu v policajných operáciách a operáciách riadenia hraníc. Zásady a postupy v príručke sú podporené príkladmi, prípadovými štúdiami a judikatúrou z celej EÚ aj mimo nej.

Prečo je táto príručka potrebná?

Profilovanie vyvoláva viaceré obavy týkajúce sa základných práv¹. Postupy profilovania môžu zahŕňať riziko porušenia zavedených právnych zásad vrátane rovnosti a nediskriminácie a práva na rešpektovanie súkromného života a ochranu údajov. Navyše sa vynorili otázky týkajúce sa jeho efektívnosti v boji proti nezákonnej činnosti, ako aj možných negatívnych dôsledkov na vzťahy medzi orgánmi (vrátane polície a riadenia hraníc) a komunitami, pre ktoré tieto orgány slúžia.

V reakcii na tieto obavy Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA) uverejnila v roku 2010 príručku s názvom *Zlepšenie efektívnosti práce polície, Čo je diskriminačné etnické profilovanie a ako mu predísť: príručka*. Táto príručka je zameraná na využívanie profilovania políciou a kladie sa v nej dôraz najmä na výkon právomocí týkajúcich sa zastavenia a kontroly. Cieľom príručky bolo poskytnúť pracovníkom na strednej manažérskej úrovni nástroje na predchádzanie diskriminačnému profilovaniu na základe etnickej príslušnosti.

Vplyvom technologického vývoja sa však charakter profilovania od tej doby výrazne zmenil. Veľká časť profilovania sa v súčasnosti zakladá na výsledkoch počítačovej analýzy veľkých súborov údajov. Pokiaľ ide o právnu stránku, reformované – prísnejšie – pravidlá ochrany údajov, ktoré sa uplatňujú v celej EÚ od mája 2018, stanovujú nové normy pre zber, analýzu a využívanie osobných údajov.

V tejto aktualizovanej príručke sú tieto významné zmeny zohľadnené a cieľom je nadviazať na príručku z roku 2010 a rozšíriť ju tak, aby odrážala nové skutočnosti v právnej oblasti a praxi. K nezákonnému profilovaniu sa v nej pristupuje komplexnejšie a zahŕňa:

- profilovanie v kontexte riadenia hraníc,
- diskriminačné profilovanie zo všetkých dôvodov vrátane štátnej príslušnosti, veku a pohlavia navyše k etnickému pôvodu,
- algoritmické alebo počítačové profilovanie.

Táto verzia z roku 2018 obsahuje aj nové príklady a prípadové štúdie s cieľom zohľadniť vývoj a inovácie týkajúce sa profilovania.

¹ Pozri FRA (2018e), s. 85 – 87; FRA (2017c), s. 88 – 89 a FRA (2016), s. 83 – 85.

Komu je určená táto príručka?

Táto príručka je primárne určená pre osoby zodpovedné za odbornú prípravu príslušníkov orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc. Podporiť môže tiež priamo pracovníkov na pozíciách strednej úrovne, aby metódy profilovania uplatňovali v súlade s právom. Jej cieľom je zlepšiť chápanie teórie a praxe profilovania a konkrétne ilustrovať, ako sa profilovanie dá vykonávať v súlade so základnými právami.

Príručka sa zaoberá profilovaním príslušníkov polície v prvej línii, napríklad počas zastavení a kontrol, a kontrolami vykonávanými príslušníkmi pohraničnej stráže na hraničných priechodoch, najmä pri prijímaní rozhodnutia o odporúčení osoby na dôkladnejšiu „osobitnú“ kontrolu. V oblasti riadenia hraníc slúži ako vzdelávacia pomôcka pre vyučujúcich v rámci spoločných základných študijných osnov pre vzdelávanie pohraničnej stráže podľa článku 36 ods. 5 nariadenia o európskej pohraničnej a pobrežnej strážii (nariadenie (EÚ) 2016/1624).

Príručka sa zaoberá aj profilovaním založeným na analýze rozsiahlych súborov údajov vrátane tých, ktoré upravuje právo EÚ. Profilovanie v iných situáciách, napríklad profilovanie vykonávané v súkromnom sektore na komerčné účely, je nad rámec rozsahu tejto príručky. Agentúra FRA vykonáva ďalší výskum na túto tému².

Ako používať túto príručku?

Táto príručka poskytuje prehľad hlavných zásad a postupov profilovania v kontexte presadzovania práva a riadenia hraníc. Možno ju preštudovať ako celok alebo použiť ako referenčný materiál na podporu vzdelávacích činností.

Príručka obsahuje tri kapitoly. V kapitole 1 sa vysvetľuje koncepcia profilovania, objasňuje sa, kedy sa profilovanie stáva nezákonným, a opisuje sa jeho možný negatívny vplyv na jednotlivcov, komunity a na výkon policajných právomocí a právomocí v oblasti riadenia hraníc. V kapitole 2 sa podrobne opisujú zásady a postupy, ktorými by sa mali riadiť príslušníci orgánov presadzovania práva a príslušníci pohraničnej stráže vykonávajúci zákonné profilovanie. A záverečná kapitola 3 je zameraná na algoritmické profilovanie. Vzhľadom na to, že praktické postupy v tejto oblasti nie sú také rozvinuté, v tejto časti sa uvádza menej konkrétnych príkladov. Namiesto toho sa prezentujú hlavné riziká pre základné práva spojené s počítačovým

² Pozri projekt agentúry FRA týkajúci sa [umelej inteligencie, veľkých dát a základných práv](#).

profilovaním a uvádzajú hlavné právne požiadavky stanovené vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov (GDPR) a v smernici o presadzovaní práva.

Množstvo vizuálnych prvkov zdôrazňuje rôzne aspekty príručky. V kľúčových bodoch sú zhrnuté hlavné odkazy a zvýraznené sú v žltých rámečkoch. V modrých rámečkoch sa poukazuje na základné aspekty právneho rámca a v zelených rámečkoch sa uvádzajú praktické príklady. V ďalších rámečkoch sa poukazuje na dôležité body, na ktoré sa treba zamerať, prípadové štúdiá a príklady právnych predpisov. Napriek úsiliu o diverzifikáciu prípadových štúdií pomerne veľký počet príkladov pochádza zo Spojeného kráľovstva (UK), a to z toho dôvodu, že Spojené kráľovstvo rieši nezákonné profilovanie od 80. rokov minulého storočia, zatiaľ čo ostatné členské štáty uznali nezákonné postupy profilovania len nedávno. Spojené kráľovstvo má teda vypracované rozsiahlejšie a dlhodobejšie politiky a postupy v tejto oblasti, odkiaľ môže čerpať príklady.

Ako vznikla táto príručka?

Agentúra FRA zorganizovala stretnutie s odborníkmi z rôznych oblastí s cieľom prediskutovať prvotný návrh príručky a pomôcť pri výrobe konečného produktu.

V tejto súvislosti by agentúra FRA chcela vyjadriť poďakovanie odborníkom z Úradu vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre ľudské práva (OHCHR), Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž (FRONTEX), Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) pri Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), Amnesty International, Európskej sieti proti rasizmu (ENAR), Medzinárodného centra pre rozvoj migračnej politiky (ICMPD), organizácie FIZ Karlsruhe, Leibniz Institut für Informationsinfrastruktur GmbH, iniciatívy Open Society Initiative for Europe a zástupcom francúzskeho ombudsmana z holandskej, dánskej a rakúskej polície a poľskej pohraničnej stráže za cennú spätnú väzbu pri príprave tejto príručky.

Zhrnutie hlavných bodov

1. Chránené charakteristiky nemôžu nikdy byť jediným základom profilovania

- Profilovanie zahŕňa **kategorizáciu osôb** podľa ich charakteristík.
- Orgány presadzovania práva a riadenia hraníc musia pri získavaní a spracúvaní **osobných údajov** zabezpečiť, aby získavanie a spracúvanie údajov malo právny základ, platný a legitímny cieľ a aby bolo nevyhnutné a primerané.
- **Chránené charakteristiky**, akými sú rasa, etnický pôvod, pohlavie alebo náboženstvo, môžu patriť medzi faktory, ktoré orgány presadzovania práva a príslušníci pohraničnej stráže zohľadňujú pri výkone svojich právomocí, ale **nemôžu byť jediným alebo hlavným dôvodom na výber osoby na účely zastavenia a kontroly**. (Ďalšie informácie o „chránených charakteristikách“ sú uvedené v oddiele 1.2.1.).
- Profilovanie založené výlučne alebo prevažne na jednej alebo viacerých chránených charakteristikách predstavuje priamu diskrimináciu, a preto **porušuje práva a slobody jednotlivca** a je **nezákonné**.

2. Každý kontakt s osobami by mal byť zdvorilý, profesionálny a informatívny

- **Kvalitný kontakt** sám osebe neeliminuje profilovanie založené na zaujatosti, je však väčšia pravdepodobnosť, že kontakt prebehne úspešnejšie a prispeje k zníženiu prípadného negatívneho vplyvu v prípade zastavenia príslušníkom polície alebo pohraničnej stráže. V oblasti riadenia hraníc sa profesionálne a zdvorilé správanie špeciálne odporúča ako zákonná povinnosť.
- **Profesionálne a zdvorilé správanie** v priebehu kontaktu vo všeobecnosti zvyšuje spokojnosť osoby.
- **Vysvetlenie dôvodov zastavenia** osoby pomáha zvýšiť dôveru verejnosti v policajné operácie a operácie v oblasti riadenia hraníc a znižuje vnímanie profilovania založeného na zaujatosti.
- Rešpekt a slušnosť však **nikdy neospravedlňujú nezákonné hraničné kontroly ani zastavenia a kontroly**.

3. Profilovanie by malo byť založené na objektívnych a opodstatnených dôvodoch

- Na to, aby boli zastavenia a odporúčania na osobitné hraničné kontroly zákonné, musia **byť založené na opodstatnených a objektívnych dôvodoch** podozrenia.
- Osobné charakteristiky sa môžu použiť ako legitímne faktory na profilovanie. Na zabránenie diskriminácii **musia však existovať aj opodstatnené dôvody na podozrenie** založené na iných informáciách, ako sú chránené charakteristiky.
- Opatrenia v oblasti presadzovania práva a riadenia hraníc, ktoré sú založené na **konkrétnych a aktuálnych spravodajských informáciách**, bývajú zväčša **objektívne**.
- Rozhodujúce je, že rozhodnutie zastaviť osobu alebo ju odporučiť na osobitnú hraničnú kontrolu, by **nemalo byť založené výlučne na pociť príslušníka** v súvislosti s touto osobou, keďže hrozí, že bude vychádzať zo zaujatosti, stereotypov a/alebo z predsudkov.

4. Nezákonné profilovanie má negatívny vplyv na policajnú činnosť a riadenie hraníc

- **Nezákonné profilovanie oslabuje dôveru v políciu a pohraničnú stráž.** Môže spôsobiť zhoršenie vzťahov medzi políciou/pohraničnou strážou a príslušníkmi menšinových a iných komúní, ktorí sa môžu cítiť vylúčení. Tento pocit nespravodlivosti môže viesť k tomu, že niektoré osoby a skupiny stratia dôveru v políciu a iné orgány, čo môže viesť k obmedzeniu oznamovania trestných činov políciou a spolupráce s orgánmi. Orgány môžu zase nazerať na určité skupiny s podozrením, ktoré môže vyvolať viac nezákonných postupov profilovania.
- **Nezákonné profilovanie oslabuje účinnosť profilovania**, keďže miera, akou sú osoby zastavované, či už políciou, alebo na hranici, nemusí nevyhnutne zodpovedať miere porušovania predpisov zo strany rôznych skupín.
- Existuje tu riziko tzv. **sebanaplňujúceho proroctva**, ak sa na niektorú menšinovú skupinu príslušníci polície alebo orgánov riadenia hraníc neprimerane zameriavajú, vedie to k vyššiemu počtu zatknutí alebo kontrol na hraniciach.

5. Nezákoné profilovanie má právne a finančné dôsledky a príslušníci nesú za to zodpovednosť

- Príslušníci orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc sú **zodpovední** za udržiavanie profilovania v medziach zákona.
- **Získavanie spoľahlivých, presných a včasných údajov** má zásadný význam pre zabezpečenie zodpovednosti.
- **Účinné mechanizmy na vybavovanie sťažností** môžu odrádzať od zneužívania moci a zároveň pomôcť zabezpečiť a obnoviť dôveru verejnosti v operácie polície a orgánov riadenia hraníc.
- **Stretnutia na účely získania spätnej väzby od občanov** (s cieľom vypočuť si ich názory, diskutovať o profilovaní a získať spätnú väzbu o operáciách, poskytnúť príležitosti na získanie dôležitých poznatkov a zlepšiť činnosti profilovania).

6. Algoritmické profilovanie musí rešpektovať osobitné záruky ochrany údajov

- Pri vypracovávaní a používaní algoritmického profilovania možno vniesť **zaujatost** do každého kroku procesu. S cieľom predísť týmto, ako aj následným možným porušeniam základných práv **odborníci v oblasti IT, ako aj pracovníci, ktorí interpretujú údaje, by mali mať jasné znalosti o základných právach**.
- Zásadný význam má využívanie **spoľahlivých údajov**. Zadávanie údajov do algoritmu, ktoré odrážajú existujúcu zaujatost alebo pochádzajú z nespoľahlivých zdrojov, povedie k skresleným a nespoľahlivým výsledkom.
- Algoritmické profilovanie musí byť **legitímne, nevyhnutné a primerané**.
- Spracovanie údajov musí slúžiť na **konkrétny účel**.
- Osoby majú **právo byť informované**, a to tak, že dostanú informácie týkajúce sa získaných a uchovávaných osobných údajov, o ich spracovaní a účele takehoto spracovania a o svojich právach.
- Údaje by sa mali **získavať, spracúvať a uchovávať bezpečne**. Od orgánov sa očakáva, že budú uchovávať záznamy o spracovateľských činnostiach (vrátane toho, ako sa narába s údajmi) a o protokoloch, ktoré sa ich týkajú (vrátane informácií o osobe/osobách, ktoré majú prístup k údajom).
- Nezákonnému spracovaniu údajov sa musí **predchádzať** a treba ho **odhaľovať**: 1. prostredníctvom predchádzajúcich posúdení vplyvu; a 2. použitím nástrojov na ochranu súkromia začlenených do algoritmu v „štádiu návrhu“.

Dôležité webové sídla

Európska únia

Súdny dvor Európskej únie (SDEÚ): <http://www.curia.eu>

Právne predpisy EÚ: <http://eur-lex.europa.eu/>

Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA): <http://fra.europa.eu>

Európsky parlament: <http://www.europarl.europa.eu>

Rada Európy

Výbor ministrov Rady Európy: <http://www.coe.int/cm>

Európsky súd pre ľudské práva (ECtHR): <http://www.echr.coe.int>

Organizácia Spojených národov

Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva (OHCHR): <http://www.ohchr.org>

Boj proti diskriminácii

Európska komisia proti rasizmu a intolancii (ECRI): <http://www.coe.int/ecri>

Európska sieť orgánov pre otázky rovnosti (Equinet): <http://www.equineteurope.org/>

Vnútroštátne subjekty pre rovnaké zaobchádzanie: <https://equineteurope.org/members-map/>

Ochrana údajov

Európsky dozorný úradník pre ochranu údajov (EDPS): <https://edps.europa.eu/>

Európsky výbor pre ochranu údajov (EDPB): https://edpb.europa.eu/edpb_ro

Vnútroštátne orgány na ochranu údajov: https://edpb.europa.eu/about-edpb/board/members_en

Presadzovanie práva

Sieť nezávislých policajných orgánov pre sťažnosti (IPCAN): <https://ipcan.org/>

Agentúra Európskej únie pre odbornú prípravu v oblasti presadzovania práva (CEPOL): <https://www.cepol.europa.eu/>

Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (EUROPOL): <https://www.europol.europa.eu/>

Riadenie hraníc

Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (FRONTEx): <https://frontex.europa.eu/>

Európsky podporný úrad pre azyl (EASO): <https://www.easo.europa.eu/>

Rozsiahle databázy

Európska agentúra na prevádzkové riadenie rozsiahlych informačných systémov v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (eu-LISA): <https://www.eulisa.europa.eu/>

1

Úvod do problematiky: Čo je profilovanie?

V tejto kapitole sa opisuje, čo sa myslí pod profilovaním, a vysvetľujú sa hlavné základné práva, ktoré môžu byť profilovaním ovplyvnené. Profilovanie je predstavené v kontexte činností presadzovania práva a riadenia hraníc a posudzujú sa tri základné prvky:

- Konceptia profilovania a jeho využívanie orgánmi presadzovania práva a riadenia hraníc. V tomto oddiele sa uvádzajú aj rôzne typy profilovania.
- Najdôležitejšie zásady základných práv, ktoré sa musia dodržiavať, ak sa profilovanie má vykonávať zákonným spôsobom. Sú to: nediskriminácia, právo na rešpektovanie súkromného života a ochrana údajov.
- Potenciálne negatívne vplyvy profilovania vrátane možných dôsledkov pre osoby a vzťahy s komunitami a dôveru v políciu a orgány riadenia hraníc.

1.1. Vymedzenie profilovania

Profilovanie zahŕňa **kategorizáciu osôb** podľa osobných charakteristík. Tieto charakteristiky môžu byť „stále“ (napr. vek alebo výška) alebo „premenlivé“ (napr. oblečenie, zvyky, preferencie a iné prvky správania). Profilovanie zahŕňa hĺbkovú analýzu údajov, pri ktorej sú osoby kategorizované „**na základe pozorovateľných charakteristík tak, aby bolo možné odvodiť ďalšie charakteristiky, ktoré nie sú viditeľné**“³.

3 Dinant J.-M., Lazaro C., Pouillet Y., Lefever N. a Rouvroy A. (2008), s. 3.

Kľúčové body

- Profilovanie zahŕňa **kategorizáciu osôb** podľa odvodených charakteristík.
- V kontexte presadzovania práva a riadenia hraníc existujú dva hlavné účely profilovania: **identifikovať známe osoby na základe spravodajských informácií týkajúcich sa konkrétnej osoby** a ako **prediktívna metóda**, ktorá slúži na identifikovanie „neznámych“ osôb, ktoré môžu byť predmetom záujmu orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc. Oba účely môžu zahŕňať vedomú alebo nevedomú zaujatosť, na základe ktorej môže byť osoby diskriminované.
- Činnosti v oblasti profilovania vykonávané príslušníkmi pohraničnej stráže a orgánov presadzovania práva môžu byť ovplyvnené zaujatosťou vyplývajúcou buď z ich individuálnych, alebo inštitucionálnych skúseností. Táto zaujatosť môže prispieť k posudzovaniu profilovania a k jeho zmene, čo bude mať vplyv na zákonosť a efektívnosť policajnej práce.
- Stereotypy môžu odrážať určité pravdivé štatistické údaje. Aj v týchto prípadoch však zaujatosť **zostáva stále problematická**, ak vedie k tomu, že sa s osobou zaobchádza ako s členom skupiny, a nie na základe jej individuálnej situácie.
- Pri vypracovávaní a používaní algoritmickeho profilovania **zaujatosť možno viesť do každého kroku procesu**. S cieľom predísť týmto, ako aj následným možným porušeniam základných práv by mali odborníci v oblasti IT, ktorí navrhujú algoritmy, ako aj pracovníci, ktorí interpretujú údaje, mať jasné znalosti o základných právach a o tom, ako sa uplatňujú v tomto kontexte.

Postupy profilovania sa používajú na:

- Získavanie poznatkov analyzovaním existujúcich údajov s cieľom vytvoriť predpoklady o osobe. Využívajú sa skúsenosti z minulosti a štatistická analýza na stanovenie korelácií medzi určitými charakteristikami a konkrétnymi výsledkami alebo správaním.
- Podporu rozhodovacích procesov využívaním týchto korelácií na účely prijímania rozhodnutí o tom, aké opatrenia treba prijať.

Profilovanie je preto pre príslušníkov orgánov presadzovania práva a pohraničnej stráže silným nástrojom. Spájajú sa s ním však niektoré významné riziká:

- Profilovaním sa ustanovujú všeobecné korelácie, ktoré nemusia byť pravdivé pre každú osobu. Každá osoba môže predstavovať výnimku z pravidla.
- Profily môžu vytvárať nesprávne korelácie tak pre konkrétne osoby, ako aj pre skupiny.

- Profily môžu vytvárať škodlivé stereotypy a viesť k diskriminácii.
- Niektoré stereotypy môžu odrážať určité pravdivé štatistické údaje. Aj v týchto prípadoch však stereotypy zostávajú problematické, ak vedú k tomu, že sa s osobou zaobchádza ako s členom skupiny, a nie ako s jednotlivcom.

Príklady

Potenciálne nepresné profilovanie

Predpoklad, že „ženy žijú dlhšie ako muži“ vychádza z faktického výskumu, no ktorýkoľvek konkrétny muž môže žiť dlhšie ako ktorákoľvek konkrétna žena. Akékoľvek rozhodovanie týkajúce sa žien založené na tomto predpoklade preto so sebou nesie riziko nepresnosti v každom jednotlivom prípade a bolo by pravdivé len ako priemer.

Jednotlivci môžu svojej rodine alebo priateľom dovoliť používať svoje auto, v dôsledku čoho sa stane nespoľahlivým akýkoľvek profil rizikového správania pri vedení vozidla na základe vlastníctva vozidla.

1.1.1. Profilovanie v kontexte presadzovania práva a riadenia hraníc

Profilovanie bežne a legitímne využívajú príslušníci orgánov presadzovania práva a pohraničnej stráže na predchádzanie trestným činom, ich vyšetovanie a stíhanie, ako aj na predchádzanie neregulárnemu prístahovalectvu a na jeho odhalovanie.

Profilovanie je „akákoľvek forma automatizovaného spracúvania osobných údajov, ktoré pozostáva z použitia osobných údajov na vyhodnotenie určitých osobných aspektov týkajúcich sa fyzickej osoby, predovšetkým analýzy alebo predvídania aspektov dotknutej fyzickej osoby súvisiacich s výkonnosťou v práci, majetkovými pomermi, zdravím, osobnými preferenciami, záujmami, spoľahlivosťou, správaním, polohou alebo pohybom“⁴. Výsledky tohto spracúvania údajov sa používajú na

4 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/680 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetovania, odhalovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov a o zrušení rámcového rozhodnutia Rady 2008/977/SVV, ú. v. EÚ L 119 (smernica o presadzovaní práva), článok 3 ods. 4.

usmernenie riadenia hraníc a opatrení na presadzovanie práva, ako sú zastavenie a kontrola, zatknutie, odmietnutie vstupu do určitých oblastí alebo odporúčanie na dôkladnejšie „osobitné kontroly“ na hraniciach. Profilovanie sa používa v dvoch hlavných prípadoch:

- Identifikovanie osôb na základe konkrétnych spravodajských informácií. Používa sa profil, v ktorom sú uvedené charakteristiky konkrétnych podozrivých osôb na základe získaných dôkazov o konkrétnej udalosti.
- Ako prediktívna metóda na identifikovanie „neznámych“ osôb, ktoré môžu byť predmetom záujmu orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc. Vychádza sa z analýzy údajov a informovaných predpokladov odvodených zo skúseností. Prediktívne metódy sa v ideálnom prípade zameriavajú na správanie. V praxi sa však dôraz často nekladie na správanie (alebo nielen), ale aj na viditeľné fyzické charakteristiky, napr. vek, pohlavie alebo etnickú príslušnosť.

V tabuľke 1 sa uvádza porovnanie kľúčových charakteristík týchto dvoch typov profilovania v kontexte policajnej práce.

Tabuľka 1: Charakteristiky policajnej práce založenej na osobitných spravodajských informáciách a charakteristiky prediktívnej policajnej práce

	Policajná činnosť založená na osobitných spravodajských informáciách	Prediktívna policajná práca
Kontext	bol spáchaný trestný čin alebo bol vydaný zápis o konkrétnej osobe	nebol spáchaný trestný čin ani vydaný zápis o konkrétnej osobe
Prístup	reaktívny	aktívny
Cieľ	zadržať podozrivú(-é) osobu(-y)	predpovedať, kde a kedy by sa mohli spáchať trestné činy alebo kto by sa mohol pokúsiť neoprávnené prekročiť hranicu
Použitie údajov	osobitné informácie týkajúce sa prípadu („individuálny profil“)	všeobecné spravodajské informácie týkajúce sa viacerých prípadov
Typ procesu	kombinujú sa procesy založené na údajoch a humánne procesy	najmä založené na údajoch („analýza rizík“)

Zdroj: FRA, 2018

Obidva typy profilovania môžu byť nezákonné, ak sa neuskutočňujú v súlade s osobitnými zárukami vrátane objektívneho a opodstatneného odôvodnenia profilovania. V kapitole 2 a kapitole 3 sa poskytujú praktické informácie o tom, ako zabezpečiť, aby bolo profilovanie zákonné a zároveň v súlade s ľudskými právami.

1.1.2. Vymedzenie algoritmického profilovania

Vplyvom rýchleho technologického vývoja sa profilovanie čoraz častejšie zakladá na využívaní údajov uložených v databázach a systémoch informačných technológií (IT systémy). Pri algoritmickom profilovaní sa používajú rôzne techniky na profilovanie ľudí na základe korelácií a vzorov v údajoch. Algoritmické profilovanie umožňuje príslušníkom orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc zamerať sa na osoby alebo konkrétne skupiny, ktoré predstavujú určité riziko, na základe analýzy údajov.

Algoritmické profilovanie vyvoláva závažné otázky týkajúce sa základných práv, akými sú možná diskriminácia a porušovanie práv na rešpektovanie súkromného života a ochranu údajov. Tento oddiel príručky je zameriava na to, akým spôsobom môžu príslušníci orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc vo svojej každodennej práci používať a spracúvať údaje v súlade so zásadami základných práv.

Spracovanie osobných údajov: čo hovorí právo?

Právne normy na spracovanie osobných údajov na vytvorenie profilov sú stanovené v právnom rámci EÚ na ochranu údajov. Podľa článku 4 ods. 4 všeobecného nariadenia o ochrane údajov, ako aj článku 3 ods. 4 smernice o presadzovaní práva „profilovanie je akákoľvek forma automatizovaného spracúvania osobných údajov, ktoré pozostáva z použitia týchto osobných údajov na vyhodnotenie určitých osobných aspektov týkajúcich sa fyzickej osoby, predovšetkým analýzy alebo predvídania aspektov dotknutej fyzickej osoby súvisiacich s výkonnosťou v práci, majetkovými pomermi, zdravím, osobnými preferenciami, záujmami, spoľahlivosťou, správaním, polohou alebo pohybom“.

V článku 22 ods. 1 všeobecného nariadenia o ochrane údajov sa uvádza, že profilovanie možno akceptovať len za predpokladu, že rozhodnutie nie je založené výlučne na automatizovanom spracúvaní a nemá účinky na osoby, ktoré ich významne ovplyvňujú.

Profilovanie, ktoré patrí do rozsahu pôsobnosti smernice o presadzovaní práva (pozri **oddiel 3.1** o algoritmickom profilovaní a ochrane údajov), by sa malo riadiť článkom 11 ods. 3 smernice o presadzovaní práva. Uvádza sa v ňom, že „[p]rofilovanie, ktoré vedie k diskriminácii fyzických osôb na základe osobitných kategórií osobných údajov uvedených v článku 10, sa zakazuje v súlade s právom Únie“.

*„Osobitné kategórie osobných údajov“ sú „[osobné údaje], ktoré odhalujú rasový alebo etnický pôvod, politické názory, náboženské alebo filozofické presvedčenie alebo členstvo v odborových organizáciách, a spracúvanie genetických údajov, biometrických údajov na účely individuálnej identifikácie fyzickej osoby, údajov týkajúcich sa zdravia alebo údajov týkajúcich sa sexuálneho života alebo sexuálnej orientácie fyzickej osoby“. Pozri článok 10 ods. 1 smernice o presadzovaní práva.

Metóda použitá na vytvorenie profilov algoritmického profilovania je podobná technike známej ako „**behaviorálna analýza**“ pri ktorej dochádza k prepojeniu medzi určitými charakteristikami a vzorcami správania. Na **obrázku 1** je znázornené, ako algoritmy možno používať na tvorbu predpovedí.

Zameranie na to, ako sa algoritmy používajú na podporu rozhodovania

Vďaka zvýšenej dostupnosti a využívaniu údajov je rozhodovanie čoraz jednoduchšie alebo sa nahrádza prediktívnymi modelovacími metódami, často označovanými ako používanie algoritmov. Algoritmus je postupnosť príkazov pre počítač na transformáciu vstupu na výstup. Mnohé algoritmy sú založené na štatistických metódach a používajú sa techniky, ktorými sa vypočítavajú vzťahy medzi rôznymi premennými. Napríklad údaje o množstve alkoholu, ktoré skupina osôb vypije, a údaje o strednej dĺžke života tej istej skupiny sa môžu použiť spoločne na výpočet priemerného vplyvu požívania alkoholu na strednú dĺžku života.

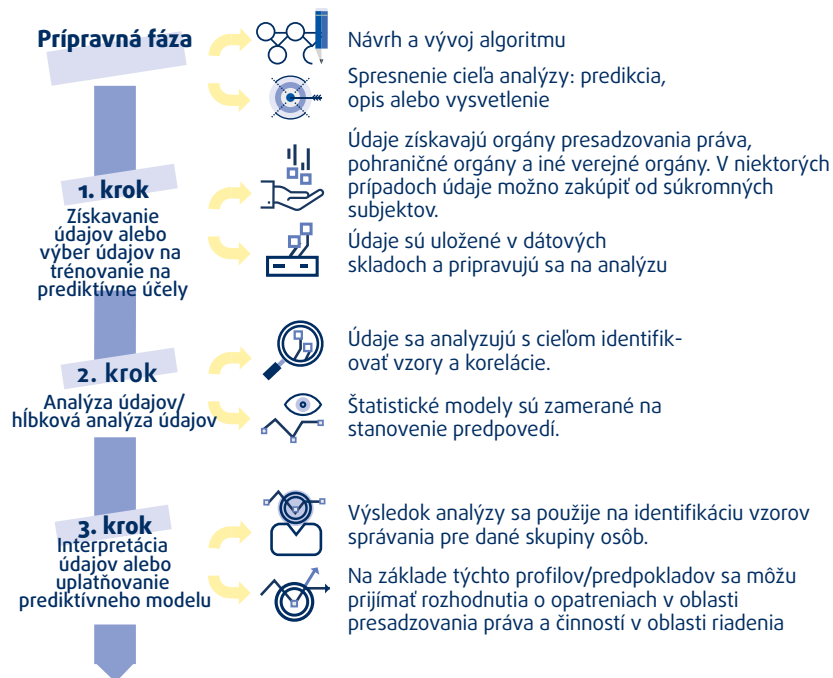
Výstupom algoritmov je vždy pravdepodobnosť, čo znamená, že existuje určitý stupeň neistoty, čo sa týka stanovených vzťahov alebo klasifikácií. Napríklad poskytovatelia e-mailov používajú algoritmy na identifikáciu, ktoré správy sú spamy, a posielajú ich do priechodka nevyžiadaná pošta. Algoritmy fungujú dobre, nie sú však dokonalé. Niekedy sa stane, že nedôjde k odhaleniu spamu a skončí v doručenej pošte. Ide o falošnú negatívnosť (t. j.

dôjde k falošnému neidentifikovaniu správy ako spam). Menej často sa stáva, že spamový filter vyberie legitímnu e-mailovú správu a pošle ju do priechodka nevyžiadanej pošty. V takomto prípade ide o falošnú pozitivitu.

Základné chápanie toho, ako algoritmy podporujú rozhodovanie, umožňuje odborníkom identifikovať a klásť správne otázky o možných problémoch s používaním algoritmov vrátane ich potenciálu diskriminácie a porušovania práv na rešpektovanie súkromného života a ochranu údajov.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri FRA (2018b).

Obrázok 1: Proces algoritmického profilovania v kontexte presadzovania práva a riadenia hraníc

Zdroj: FRA, 2018 (prispôsobené z/na základe Perry, W.L. a kol. (2013), s. 11 – 15, a Zarsky, T.Z. (2002 – 2003), s. 6 – 18)

Vytvorenie algoritmov na predikciu je zložitý proces, ktorý zahŕňa mnohé rozhodnutia viacerých osôb zapojených do tohto procesu. Sám osebe sa nevzťahuje len na pravidlá, ktorými sa riadi počítač, ale aj na proces získavania, prípravy a analýzy údajov. Ide o humánny proces, ktorý prebieha v niekoľkých etapách a zahŕňa rozhodnutia vývojárov a manažérov. Štatistická metóda je len súčasťou procesu vypracovania konečných pravidiel používaných na predikciu, klasifikáciu alebo rozhodnutia⁵. Spôsob získavania a využívania údajov môže byť v každom prípade diskriminačný.

Príklad

Aby softvér na rozpoznávanie tváre mohol byť účinný a presný, musí byť vložené obrovské množstvo obrázkov a údajov. Čím viac údajov je vložených, tým presnejšie budú jeho zistenia. Obrázky vkladané do algoritmov na ich tréningovanie doteraz zobrazovali prevažne bielych mužov, počet žien a/alebo osôb iného etnického pôvodu bol pomerne malý. V dôsledku toho sú výstupy zo softvéru menej presné a v prípade osôb patriacich do týchto skupín dochádza častejšie k nepresnosti. Ak ich príslušníci orgánov presadzovania práva alebo príslušníci pohraničnej stráže používajú na profilovanie ľudí a rozhodovanie napríklad o ich zatknutí, môže to viesť k chybám s možným závažným vplyvom na práva a slobody osoby.

Viac informácií sa uvádza v Center on Privacy and Technology at Georgetown Law (2016) a Buolamwini J., Gebru T. (2018).

Zaujatosť možno vniesť do každého kroku procesu algoritmickeho profilovania. Na účely predchádzania diskriminačnému zaujatiu a porušovaniu práv na ochranu údajov a súkromie by osoby, ktoré navrhujú algoritmy, ako aj príslušníci orgánov presadzovania práva a riadenie hraníc, ktorí získavajú a interpretujú údaje, mali jasne rozumieť základným právam a ich uplatňovaniu v tejto súvislosti.

Zásadné je používať spoľahlivé údaje. Pri algoritmickej profilovanej je potrebné posúdiť kvalitu použitých údajov, aby sa zabezpečila ich spoľahlivosť: čím nižšia je ich variabilita, tým vyššia je ich spoľahlivosť. Ak sa na zostavenie algoritmu použijú údaje, ktoré odrážajú existujúcu zaujatosť alebo pochádzajú z nespoľahlivých zdrojov, povedie to k skresleným a nespoľahlivým výsledkom. Chyby by sa mohli vyskytnúť aj pri predikciách odvodených z údajov:

5 FRA (2018b), s. 4.

- Falošná pozitivita sa týka prípadov, keď sú osoby vybrané a podrobené ďalšej kontrole na základe chybných predikcií, že predstavujú riziko.
- Falošná negativita sa týka osôb, ktoré predstavujú skutočné riziko v súvislosti s operáciami presadzovania práva a riadenia hraníc, ale neboli ako také identifikované systémom.

1.2. Kedy je profilovanie nezákonné?

Kľúčové body

- Osobné charakteristiky sa môžu použiť ako legitímne faktory na profilovanie. Na zabránenie diskriminácii v súvislosti s profilovaním však musia existovať aj opodstatnené dôvody na podozrenie založené na iných informáciách, než sú **chránené dôvody**.
 - Chránené dôvody zahŕňajú pohlavie, rasu, farbu pleti, etnický alebo sociálny pôvod, genetické znaky, jazyk, náboženstvo alebo vieru, politické alebo iné zmýšľanie, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, narodenie, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu.
 - Chránené dôvody možno zistiť, odvodiť alebo predvídať z iných osobných údajov.
- Orgány presadzovania práva a riadenia hraníc musia pri získavaní a spracúvaní **osobných údajov** zabezpečiť, aby získavanie a spracúvanie údajov malo právny základ, platný a legitímny cieľ a aby bolo nevyhnutné a primerané.
 - Osobné údaje sú akékoľvek informácie, ktoré možno použiť na priamu alebo nepriamu identifikáciu osoby, napríklad: meno, identifikačné číslo, lokalizačné údaje alebo akákoľvek fyzická, fyziologická, genetická, mentálna, hospodárska, kultúrna alebo sociálna identita, ktorá je pre osobu špecifická.

Ak sa profilovanie používa v súlade so zákonom, je **legitímnym vyšetrovacím postupom**. Aby bol tento postup zákonný, musí byť založený na **objektívnych a opodstatnených odôvodneniach** a musí byť v súlade so základnými právami, napr. právo na nediskrimináciu a na ochranu osobných údajov. Profilovanie sa bude považovať za neobjektívne a neprimerane odôvodnené, „ak nesleduje legitímny cieľ alebo ak neexistuje primeraný vzťah medzi proporcionalitou použitých prostriedkov a cieľom, ktorý sa má realizovať“⁶.

6 Európska komisia proti rasizmu a intolrancii (ECRI) (2007), bod 28.

Profilovanie sa môže týkať viacerých základných práv. Tento oddiel sa zameriava na základné práva, ktorých sa týka najmä nezákonné profilovanie: právo na nediskrimináciu a právo na súkromie a ochranu údajov. Profilovanie sa bude považovať za nezákonné, ak:

- zahŕňa akty neodôvodneného rozdielneho zaobchádzania s jednotlivcami na základe chránených dôvodov (pozri oddiel 1.2.1) alebo
- ak zbytočne zasahuje do súkromného života jednotlivcov a/alebo nie je v súlade s pravidlami týkajúcimi sa spracúvania osobných údajov (pozri oddiel 1.2.2).

1.2.1. Zákaz diskriminácie

Zákaz diskriminácie: čo hovorí právo?

„Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmysľovania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.“*

Článok 21 Charty základných práv EÚ

„Užívanie všetkých práv ustanovených zákonom sa zabezpečuje bez diskriminácie z akéhokoľvek dôvodu, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické a iné presvedčenie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rodové alebo iné postavenie. Nikto nesmie byť diskriminovaný akýmkoľvek verejným orgánom z akýchkoľvek dôvodov, najmä ako sú dôvody uvedené v odseku 1.“

Článok 1 protokolu č. 12 k Európskemu dohovoru o ľudských právach

** Potrebne je poznamenať, že v praxi mnohé členské štáty rozšírili ochranu pred diskrimináciou nad rámec dôvodov uvedených v charte a Európskom dohovore o ľudských právach (ECHR).*

Diskriminácia je „keď sa s jednou osobou z dôvodu rasy alebo etnického pôvodu zaobchádza, zaobchádzalo, alebo by sa zaobchádzalo v porovnateľnej situácii menej priaznivo ako s inou osobou“ na základe vnímanej alebo skutočnej osobnej

charakteristiky⁷. Tieto charakteristiky sa v právnych predpisoch o nediskriminácii nazývajú „chránené dôvody“ alebo „chránené charakteristiky“. Viac informácií o európskom práve a judikatúre v oblasti nediskriminácie je k dispozícii vo vydaní Príručky o európskej nediskriminácii z roku 2018, ktorú uverejnili spoločne agentúra FRA a Rada Európy⁸.

Existujú viaceré typy diskriminácie:

K **priamej diskriminácii** dochádza vtedy, keď sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, *výlučne alebo hlavne* na základe chráneného dôvodu, akým je rasa, pohlavie, vek, zdravotné postihnutie alebo etnický pôvod⁹.

Príklad

V reakcii na teroristickú hrozbu má polícia právomoc zastaviť a kontrolovať kohokoľvek, o ktorom sa domnieva, že by mohol byť zapojený do teroristickej činnosti. Predpokladá sa, že hrozba pochádza od teroristickej organizácie pôsobiacej v určitom regióne vo svete, neexistujú však ďalšie konkrétne spravodajské informácie. Ak príslušník polície zastaví muža len preto alebo hlavne preto, že jeho vzhľad naznačuje, že môže pochádzať z toho istého regiónu, predstavovalo by to priamu diskrimináciu a bolo by to nezákonné.

K **nepriamej diskriminácii** (označovanej aj ako „diskriminácia s nerovnomerným vplyvom“ v kontexte presadzovania práva a riadenia hraníc) dochádza vtedy, keď *zdanlivo neutrálne* ustanovenie, kritérium alebo prax by osobitne znevýhodňovalo osoby s konkrétnymi chránenými charakteristikami v porovnaní s inými osobami, pokiaľ toto ustanovenie, kritérium alebo prax nie sú objektívne odôvodnené legitímnym cieľom a prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa sú nevyhnutné a primerané¹⁰. Nepriama diskriminácia si vo všeobecnosti vyžaduje, aby sa v štatistike posúdilo, či

7 [Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod](#), Ú. v. ES L 180, článok 2 a [smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani](#), Ú. v. ES L 303, článok 2.

8 FRA a Rada Európy (2018).

9 Tamže, s. 43.

10 [Smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani](#), Ú. v. ES L 303 (smernica o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní), článok 2; pozri tiež FRA a Rada Európy (2018), s. 53.

sa s osobou zaobchádzalo v praxi menej priaznivo ako s inou osobou na základe jej príslušnosti k skupine s osobitnými chránenými charakteristikami.

Príklad

Na vykonávanie bežných kontrol sa orgány presadzovania práva rozhodnú zastaviť jeden z 10 automobilov v meste X medzi 21.00 hod. a 1.00 hod.; 60 % obyvateľov mesta X, ktorí jazdia počas týchto hodín, je afro-karibského pôvodu, pričom afro-karibská populácia mesta a okolia nepresahuje 30 %. Keďže táto skupina je pravdepodobne negatívnejšie ovplyvnená ako iné, predstavovalo by to nepriamu diskrimináciu.

Riešenie diskriminácie na základe jediného dôvodu dostatočne nezohľadňuje rôzne prejavy rozdielného zaobchádzania. **Viacnásobná diskriminácia** znamená diskrimináciu, ku ktorej dochádza na základe viacerých dôvodov pôsobiacich oddelene. Osoba môže napríklad čeliť diskriminácii nielen z dôvodu svojho etnického pôvodu, ale aj z dôvodu svojho veku a pohlavia¹¹. **Prierezová diskriminácia** znamená situáciu, keď existujú viaceré dôvody a vzájomne na seba pôsobia v rovnakom čase tak, že sú neoddeliteľné a vytvárajú osobitné typy diskriminácie (pozri rámček Príklad).

Príklad

Príslušník polície zastaví a kontroluje mladého muža afrického pôvodu bez dôvodného podozrenia, že spáchal trestný čin. Je diskriminovaný nielen z dôvodu svojho veku – nie všetci mladí ľudia sú zastavení – alebo svojho etnického pôvodu – nie sú zastavené všetky osoby afrického pôvodu, ale zastavený je práve preto, že je mladý a má africký pôvod.

Diskriminácia môže vyplývať aj z automatizovaného spracovania osobných údajov a používania algoritmického profilovania. K diskriminácii môže dôjsť v priebehu navrhovania a implementácie algoritmov na základe zaujatosti, ktorá je – vedome alebo nevedome – začlenená do algoritmu, ako aj pri prijímaní rozhodnutí na základe získaných informácií.

¹¹ FRA a Rada Európy (2018), s. 59.

V článku 9 ods. 1 všeobecného nariadenia o ochrane údajov sa konkrétne uvádza, že spracúvanie osobitných kategórií osobných údajov, ktoré odhalujú osobné charakteristiky, ako je rasový alebo etnický pôvod, politické názory, náboženské alebo filozofické presvedčenie, sa zakazuje (úplný zoznam chránených dôvodov je uvedený na obrázku 9 v odseku 2.2.4). Tento zákaz možno zrušiť v osobitných prípadoch, ako je ochrana verejného záujmu, za predpokladu, že výnimka má právny základ, je primeraná a nevyhnutná a poskytuje primerané záruky¹².

Podobne v súvislosti s predchádzaním trestným činom, ich vyšetrovaním, odhalovaním a stíhaním sa v článku 11 ods. 3 smernice o presadzovaní práva o automatizovanom individuálnom rozhodovaní zakazuje „profilovanie, ktoré vedie k diskriminácii fyzických osôb na základe osobitných kategórií osobných údajov“ vrátane údajov odhaľujúcich rasový alebo etnický pôvod a náboženské presvedčenie, ako aj genetické a biometrické údaje¹³. Výnimky z tohto zákazu sú opäť povolené v určitých prípadoch, musia však byť nevyhnutné, musia mať primerané záruky a mali by mať buď právny základ, alebo by mali byť zamerané na ochranu životne dôležitých záujmov jednotlivca¹⁴.

Zákaz diskriminačného profilovania: čo hovorí právo?

„Profilovanie, ktoré vedie k diskriminácii fyzických osôb na základe osobných údajov, ktoré sú svojou povahou obzvlášť citlivé v súvislosti so základnými právami a slobodami, by malo byť zakázané“ za podmienok stanovených v článkoch 21 a 52 charty [základných práv].“

Odôvodnenie 38 smernice o presadzovaní práva

„Profilovanie, ktoré vedie k diskriminácii fyzických osôb na základe osobitných kategórií osobných údajov uvedených v článku 10*, sa zakazuje v súlade s právom Únie.“

Článok 11 ods. 3 smernice o presadzovaní práva

12 Všeobecné nariadenie o ochrane údajov, článok 9 ods. 2 písm. g).

13 V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Pracovnú skupinu zriadenú podľa článku 29 (2017b).

14 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/680 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhalovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov a o zrušení rámcového rozhodnutia Rady 2008/977/SVV, ú. v. EÚ L 119 (smernica o presadzovaní práva), článok 10.

*Článok 10 smernice o presadzovaní práva: „údajov, ktoré odhaľujú rasový alebo etnický pôvod, politické názory, náboženské alebo filozofické presvedčenie alebo členstvo v odborových organizáciách, a spracúvanie genetických údajov, biometrických údajov na účely individuálnej identifikácie fyzickej osoby, údajov týkajúcich sa zdravia alebo údajov týkajúcich sa sexuálneho života alebo sexuálnej orientácie fyzickej osoby“.

„Pri vykonávaní hraničných kontrol **nesmú** príslušníci pohraničnej stráže **diskriminovať** osoby z dôvodu pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.“

Článok 7 Kódexu schengenských hraníc

Zákaz diskriminácie neznamená, že osobné charakteristiky nemožno použiť ako legítimne faktory profilovania v kontexte vyšetrovania trestných činov alebo hraničných kontrol (pozri **oddiel 2.3**). Musia však existovať opodstatnené dôvody na podozrenie založené na informáciách odlišných od chránených dôvodov. Osoba môže napríklad zodpovedať konkrétnemu opisu podozrivého alebo jej vzhľad možno nezodpovedá informáciám uvedeným v jej cestovnom doklade¹⁵.

Zameranie na diskrimináciu z dôvodu štátnej príslušnosti

Článkom 21 Charty základných práv EÚ sa **obmedzuje zákaz diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti na občanov EÚ**. V smernici o rasovej rovnosti sa štátna príslušnosť neuvádza medzi chránenými dôvodmi.

Členské štáty však rozšírili rozsah zákazu diskriminácie, aby pokrýval štátnu príslušnosť viacerými spôsobmi. Patrí k tomu aj potvrdenie, že štátna príslušnosť sa niekedy používa ako náhrada za rasu, etnický pôvod alebo náboženstvo. V niektorých takýchto prípadoch sa „rozdiely v zaobchádzaní na základe štátnej príslušnosti [...] [budú] považovať za porušenie právnych predpisov zakazujúcich diskrimináciu z týchto dôvodov“ (pozri Európsku sieť právnych expertov v oblasti rodovej rovnosti a nediskriminácie, 2016, s. 99). V praxi sa diskriminácia na základe štátnej príslušnosti a diskriminácia na základe etnického pôvodu často dá len ťažko rozlíšiť.

¹⁵ Spojené kráľovstvo, Snemovňa lordov (2006), Lord Scott, Opinions of the Lords of appeal for judgment in *R (on the application of Gillan et al.) v. Commissioner of Police for the Metropolis et al.*, [2006] UKHL 12, 8. marca 2006, bod 67.

Skutočnosť, že štátna príslušnosť nie je výslovne uvedená ako potenciálny dôvod diskriminácie v článku 21 charty, odráža predovšetkým rozdielne postavenie občanov EÚ (a iných osôb, ktoré požívajú právo na voľný pohyb v súlade s právom EÚ) a štátnych príslušníkov tretích krajín podľa práva EÚ. Toto má osobitný význam v postupoch na hraniciach, kde štátna príslušnosť je rozhodujúcim faktorom pri určovaní toho, či sa osoba podrobí dôkladnej kontrole alebo či musí mať víza na vstup do schengenského priestoru, alebo na tranzit cez schengenský priestor.

Zároveň hrozí, že systematické odporúčanie všetkých osôb s určitou štátnou príslušnosťou na osobitné kontroly bude diskriminačné. Štátna príslušnosť môže byť legitímnou súčasťou rizikových profilov na odhaľovanie neregulárnej migrácie alebo predpokladaných obetí obchodovania s ľuďmi, ale nesmie byť jediným ani primárnym aspektom na odporúčanie na osobitnú kontrolu. Rozdielne zaobchádzanie na základe štátnej príslušnosti sa navyše, rovnako ako v iných súvislostiach, stáva diskriminačným, a teda nezákonným, ak sa používa ako náhrada za diskrimináciu na základe chránených dôvodov, ktoré úzko súvisia so štátnou príslušnosťou, ako je rasa, etnický pôvod alebo náboženstvo.

Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva vo svojom dokumente *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights at International Borders* (Odporúčané zásady a usmernenia týkajúce sa ľudských práv na medzinárodných hraniciach) zaraďuje štátnu príslušnosť medzi chránené dôvody, ktoré by sa nemali používať na profilovanie migrantov (zásada 8).

Judikatúra

Vo veci *Rosalind Williams Lecraft/Španielsko* zastavil policajnt ženu na nástupisku vlakovej stanice v Španielsku a požiadal ju, aby predložila svoje doklady totožnosti. Žena sa policajnta opýtala, prečo bola ako jediná osoba na nástupisku zastavená, a dostala odpoveď: „Pretože ste čierna.“ Výbor OSN pre ľudské práva vo svojom rozhodnutí zdôraznil, že vo všeobecnosti je legitímne vykonávať kontroly totožnosti v záujme verejnej bezpečnosti, predchádzania trestnej činnosti a monitorovania neregulárneho prisťahovalectva. Konštatoval však, že „keď orgány vykonávajú tieto kontroly, fyzické alebo etnické charakteristiky dotknutých osôb by sa nemali považovať za indikácie ich možnej nezákonnej situácie v krajine. Kontroly

totožnosti by sa nemali vykonávať ani takým spôsobom, že sa zamerajú len na osoby s určitými fyzickými charakteristikami alebo určitým etnickým pôvodom. Nielenže by to malo nepriaznivý vplyv na dôstojnosť postihnutých osôb, ale prispelo by to aj k šíreniu xenofóbnych postojov medzi bežným obyvateľstvom a bolo by to tiež v rozpore s účinnou politikou boja proti rasovej diskriminácii.“

V roku 2017 bola na Európsky súd pre ľudské práva podaná podobná sťažnosť týkajúca sa zaobchádzania s pakistanským štátnym príslušníkom v Španielsku počas zastavenia políciou a po ňom. Súd bude musieť rozhodnúť, či navrhovateľ bol počas kontroly totožnosti diskriminovaný na základe etnického pôvodu a či došlo k porušeniu článku 8 (právo na súkromný a rodinný život), pokiaľ ide o to, že španielske orgány neprijali všetky primerané opatrenia na odhalenie akýchkoľvek možných rasistických motívov za incidentom. V čase písania tohto dokumentu rozsudok ešte nie je vynesенý.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri UNHCR, Rosalind Williams Lecraft/Španielsko, Comm. No. 1493/2006, a ECtHR, Zeshan Muhammad/Španielsko, No. 34085/17, podané 6. mája 2017. Pozri aj FRA a Rada Európy (2018).

Vo veci *B.S./Španielsko* sexuálna pracovníčka nigérijského pôvodu s oprávneným pobytom v Španielsku tvrdila, že španielska polícia s ňou fyzicky a verbálne zle zaobchádzala na základe jej rasy, pohlavia a profesie. Tvrdila, že na rozdiel od iných sexuálnych pracovníčok európskeho pôvodu bola vystavená opakovaným policajným kontrolám a bola obeťou rasistických a sexistických urážok. Na základe dvoch intervencií tretích strán – AIRE Centre a European Social Research Unit – Universitat de Barcelona – bol Európsky súd pre ľudské práva požiadaný o uznanie prierezovej diskriminácie. Súd konštatoval porušenie článku 3 (zákaz neludzského alebo ponižujúceho zaobchádzania), ale pokračoval ďalej, aby osobitne preskúmal, či došlo tiež k zanedbaniu preskúmania prípadnej príčinnej súvislosti medzi údajnými rasistickými postojmi a násilnými činmi polície. Na základe toho ECtHR konštatoval, že došlo k porušeniu článku 14 (zákaz diskriminácie), pretože vnútroštátne súdy nezohľadnili osobitnú zraniteľnosť navrhovateľky spojenú s jej postavením africkej ženy, ktorá pracuje ako prostitútka. Aj keď sa použil prierezový prístup, v rozsudku termín „prierezovosť“ nebol použitý.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri ECtHR, [B.S./Španielsko](#), č. 47159/08, 24. júla 2012.

Zameranie na dôkazné bremeno

V roku 2016 francúzsky kasačný súd po prvýkrát rozhodol o otázke diskriminačných kontrol totožnosti. Súd vo svojich *rozhodnutiach z 9. novembra 2016* rozhodol, že polícia vykonala diskriminačné kontroly totožnosti u troch z 13 mužov afrického alebo arabského pôvodu. Konštatoval, že v týchto veciach bol zodpovedný štát, a uložil mu povinnosť nahradiť trom navrhovateľom škodu. V ďalších ôsmich prípadoch súd rozhodol, že sporné kontroly totožnosti boli zákonné, pretože boli založené na objektívnych, a teda nediskriminačných aspektoch. Sudcovia nerozhodli o dvoch ďalších veciach a vrátili ich na opätovné konanie na súdy nižšieho stupňa.

Súd tiež objasnil dôkazné bremeno v takýchto prípadoch. Kontroly totožnosti sa nezaznamenávajú, ak nevedú k súdnemu alebo správne konaniu. Súd vysvetlil, že navrhovatelia by mali súdom poskytnúť dôkazy preukazujúce existenciu diskriminácie. Polícia musí preukázať buď neexistenciu rozdielneho zaobchádzania pri vykonávaní kontrol totožnosti, alebo skutočnosť, že rozdielne zaobchádzanie bolo odôvodnené objektívnymi aspektmi.

Súd okrem toho konštatoval, že sudcovia môžu ako dôkaz zohľadniť štúdie a štatistické informácie potvrdzujúce frekvenciu kontrol totožnosti z diskriminačných dôvodov týkajúce sa rovnakej skupiny obyvateľstva ako navrhovateľ (t. j. viditeľné menšiny s fyzickými charakteristikami vyplývajúcimi zo skutočného alebo z predpokladaného etnického pôvodu). Tento dôkaz však sám osebe nepostačuje na preukázanie diskriminácie.

Súd preto rozhodol, že kontrola totožnosti založená na fyzických charakteristikách spojených so skutočným alebo s predpokladaným etnickým pôvodom bez akéhokoľvek predchádzajúceho objektívneho odôvodnenia je diskriminačná a predstavuje závažné pochybenie, ktoré v týchto troch prípadoch zahŕňa zodpovednosť štátu.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Francúzsko, Kasačný súd (Cour de Cassation), [Décision 1245](#), 9. novembra 2016.

1.2.2. Právo na rešpektovanie súkromného života a ochrana osobných údajov

Podľa práva EÚ sú právo na rešpektovanie súkromného života (článok 7 charty) a ochrana osobných údajov (článok 8 charty) odlišné, aj keď úzko súvisiace práva. Právo na súkromný život (alebo právo na súkromie) je širšie právo, ktoré zakazuje akýkoľvek zásah do súkromného života jednotlivca. Súkromný život sa chápe nielen ako to, čo si jednotlivec želá uchovať ako súkromnú záležitosť, ale aj ako prostriedok, akým jednotlivec vyjadruje svoju osobnosť, napríklad výberom toho, s kým bude vo vzájomnom kontakte alebo ako sa bude obliekať. Ochrana osobných údajov sa obmedzuje na posúdenie zákonnosti v súvislosti so *spracúvaním osobných údajov*¹⁶. V prípade, keď sa konkrétne neodkazuje na právo EÚ, sa tieto dva termíny na účely tejto príručky používajú zameniteľne. Tieto práva nie sú absolútne a môžu byť za určitých okolností obmedzené (pozri článok 8 ECHR a článok 52 charty).

Právo na súkromie a ochranu osobných údajov: Čo hovorí právo?

„1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obdĺia a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.“

Článok 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach

„Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obdĺia a korešpondencie.“

Článok 7 Charty základných práv EÚ:

„1. Každý má právo na ochranu osobných údajov, ktoré sa ho týkajú.

2. Tieto údaje musia byť riadne spracované na určené účely na základe súhlasu dotknutej osoby alebo na inom oprávnenom základe ustanovenom zákonom. Každý má právo na prístup k získavaným údajom, ktoré sa ho týkajú, a právo na ich opravu. [...]“

16 FRA, EDPS a Rada Európy (2018).

Článok 8 Charty základných práv EÚ

„1. Dotknutá osoba má právo na to, aby sa na ňu nevzťahovalo rozhodnutie, ktoré je **založené výlučne na automatizovanom spracúvaní**, vrátane profilovania, a ktoré **má právne účinky**, ktoré sa **jej obdobne týkajú alebo ju významne ovplyvňujú**.

2. Odsek 1 sa neuplatňuje, ak je rozhodnutie:

- a) nevyhnutné na uzavretie alebo plnenie zmluvy [...];
- b) povolené právom [...], ktorým sa zároveň stanovujú aj vhodné opatrenia zaručujúce ochranu práv a slobôd a oprávnených záujmov dotknutej osoby, alebo
- c) založené na výslovnom súhlase dotknutej osoby.“

Článok 22 ods. 1 a 2 všeobecného nariadenia o ochrane údajov

„Členské štáty stanovia, aby rozhodnutie založené výlučne na automatizovanom spracúvaní, vrátane profilovania, ktoré má pre dotknutú osobu nepriaznivé právne účinky alebo významné dôsledky, bolo zakázané, pokiaľ nie je prípustné podľa práva Únie alebo práva členského štátu, ktoré sa vzťahuje na prevádzkovateľa a ktorými sú ustanovené primerané záruky ochrany práv a slobôd dotknutej osoby, aspoň právo na ľudský zásah zo strany prevádzkovateľa.“

Článok 11 ods. 1 smernice o presadzovaní práva

Tabuľka 2: Požiadavky na ochranu údajov – rozdiely medzi smernicou o presadzovaní práva a všeobecným nariadením o ochrane údajov

Zásada ochrany údajov	GDPR	Smernica o presadzovaní práva
Zákonnosť, spravodlivosť, transparentnosť	Osobné údaje sa musia spracúvať spravodlivo, zákonne a transparentne .	Osobné údaje sa musia spracovávať spravodlivo a zákonne.
Obmedzenie účelu	Osobné údaje získavané na jeden účel by sa nemali ďalej spracúvať na nekompatibilný účel; ďalšie spracúvanie na vedecké, historické alebo štatistické účely nie je nezlučiteľné s pôvodnými účelmi.	Osobné údaje získavané na jeden účel by sa následne nemali spracúvať na nekompatibilný účel. Iné účely nesmú byť nezlučiteľné s pôvodným účelom, ak je takéto spracúvanie povolené zákonom a je nevyhnutné a primerané.
Minimalizácia údajov	Osobné údaje musia byť primerané, relevantné a obmedzené na to, čo je nevyhnutné vzhľadom na účely, na ktoré boli získané.	Získané osobné údaje musia byť primerané, relevantné a nie neúmerné vo vzťahu k účelom, na ktoré sa získavajú.
Minimalizácia uchovávanía	Osobné údaje by sa mali uchovávať vo forme, ktorá umožňuje identifikáciu dotknutých osôb počas obdobia potrebného na splnenie účelu, na ktorý boli tieto údaje získavané; osobné údaje sa môžu uchovávať dlhšie na vedecké, historické alebo štatistické účely.	Osobné údaje by sa mali uchovávať vo forme, ktorá umožňuje identifikáciu dotknutých osôb počas obdobia potrebného na splnenie účelu, na ktorý boli tieto údaje získané.
Presnosť	Získané osobné údaje by mali byť presné a aktuálne. Nesprávne alebo nepresné osobné údaje by sa mali vymazať alebo opraviť.	
Integrita a dôvernosť	Osobné údaje by mali byť chránené pred neoprávneným alebo nezákonným spracúvaním a náhodnou stratou, zničením alebo poškodením.	

Zdroj: FRA, 2018

V sekundárnom práve EÚ je rozpracované právo na súkromie a ochranu osobných údajov. V dvoch právnych predpisoch sa stanovuje, ako možno osobné údaje získavať a spracúvať. V nariadení 2016/679, všeobecnom nariadení o ochrane údajov (GDPR), sú stanovené všeobecné zásady a záruky týkajúce sa spracúvania osobných údajov. Konkrétnejšie, v smernici 2016/680, známej ako smernica o presadzovaní

práva, sa stanovujú pravidlá spracúvania osobných údajov v súvislosti s operáciami presadzovania práva na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania. Najdôležitejšie zásady a niektoré kľúčové rozdiely medzi nimi sú znázornené v [tabuľke 2](#). Právne predpisy, ktorými sa zriaďujú veľké databázy EÚ používané na riadenie hraníc, ako je vízový informačný systém (VIS), systém vstup/výstup (EES) alebo Európsky systém pre cestovné informácie a povolenia (ETIAS), obsahujú aj osobitný rámec ochrany údajov (pozri [oddiel 3.2](#) týkajúci sa rozsiahlych databáz).

Príklady

Príslušník pohraničnej stráže posielá zoznam cestujúcich v lietadle neoprávneným osobám. Po ich poskytnutí sa tieto osobné údaje môžu použiť na iné a/alebo súkromné účely. Ide o jasné porušenie zásad ochrany údajov.

Policajтка odíde zo svojej kancelárie a zoznam osobných údajov týkajúcich sa podozrivých osôb zostane na obrazovke jej počítača. Na základe porušenia zásady bezpečnosti osobných údajov to predstavuje porušenie zásad ochrany údajov.

Judikatúra

Rozsudky Súdneho dvora poskytujú usmernenie k tomu, ako sa tieto zásady uplatňujú v praxi.

Obmedzenie účelu

Vo veci *Heinz Huber/Bundesrepublik Deutschland* Súdny dvor EÚ posudzoval zákonnosť nemeckého centrálného registra cudzincov (*Ausländerzentralregister, AZR*), ktorý obsahuje určité osobné údaje týkajúce sa cudzích štátnych príslušníkov – občanov EÚ aj občanov tretích krajín –, ktorí sa zdržiavajú v Nemecku dlhšie ako tri mesiace. Súdny dvor EÚ dospel k záveru, že údaje získané na osobitný účel nemožno použiť na iný účel. Súd sa domnieval, že register AZR je legitímnym nástrojom na uplatnenie pravidiel o pobyte a že rozdielne zaobchádzanie s cudzincami a nemeckými štátnymi príslušníkmi, o ktorých sa uchováva menej údajov, je odôvodnené so zreteľom na zamýšľaný účel. Súdny dvor však zistil, že údaje uložené

v registri AZR nemožno vo všeobecnosti použiť na boj proti trestnej činnosti, keďže ide o iný účel ako ten, na ktorý boli údaje pôvodne získané.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Súdny dvor EÚ vo veci C-524/06, Heinz Huber/Bundesrepublik Deutschland, 16. decembra 2008.

Minimalizácia uchovávaní

Vo veci *S. a Marper/Spojené kráľovstvo* navrhovatelia požiadali o vymazanie svojich záznamov (odtlačky prstov, bunkové vzorky a profily DNA) z databázy DNA používanej na identifikáciu trestnej činnosti v Spojenom kráľovstve. Ich konania pred súdom sa skončili zbavením obvinenia a oni vyjadrili obavy v súvislosti s prípadným súčasným a budúcim využitím ich údajov. Polícia to zamietla. ECtHR dospel k záveru, že časovo neobmedzené držanie vzoriek DNA osôb, ktoré boli zatknuté, ale neskôr boli zbavené obvinenia alebo sa upustilo od ich obvinenia, je porušením práva na súkromie. Súd poukázal na riziko stigmatizácie, keďže s údajmi o osobách, ktoré neboli odsúdené za žiadny trestný čin, sa zaobchádzalo rovnako ako s údajmi o odsúdených osobách. Súd tiež uznal, že potenciálna ujma spôsobená uchovávaním týchto údajov je obzvlášť významná v prípade detí vzhľadom na význam ich vývoja a integrácie do spoločnosti.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri ECtHR, S. a Marper/Spojené kráľovstvo, č. 30562/04 a 30566/04, 4. decembra 2008.

Na získavanie a spracúvanie osobných údajov na účely profilovania musia orgány presadzovania práva a orgány riadenia hraníc spĺňať štyri základné právne kritériá. Získavanie a spracovanie údajov musí:

- **byť vymedzené a upravené zákonom (právny základ):** akékoľvek obmedzenie práv na rešpektovanie súkromného života a ochranu údajov musí byť stanovené zákonom a musí rešpektovať podstatu týchto práv. Právo musí spĺňať úroveň jasnosti a kvality, to znamená, že verejnosť má k nemu prístup a je dostatočne jasné a presné, aby verejnosť pochopila jeho uplatňovanie a dôsledky,
- **mať platný, zákonný a primeraný účel (oprávnený cieľ):** legitímne ciele sú stanovené v právnych predpisoch a nemožno ich ďalej rozširovať. Môžu sa týkať

národnej bezpečnosti, zdravia, verejného poriadku alebo predchádzania trestnej činnosti,

- **byť nevyhnutné na dosiahnutie tohto cieľa (*nevyhnutnosť*):** spracúvanie osobných údajov by sa malo obmedziť na to, čo je nevyhnutné na účel, na ktorý boli údaje získané;
- **nebyť neúmerné (*proporcionalita*):** orgány, ktoré spracúvajú osobné údaje, by mali dosiahnuť spravodlivú rovnováhu medzi účelom a prostriedkami použitými na ich dosiahnutie. Inými slovami, pridaná hodnota spracovania by nemala prevažovať nad jeho potenciálnym negatívnym vplyvom.

V kapitole 3 sa vysvetľuje, ako sa tieto zásady môžu uplatňovať v praxi.

Na obrázku 2 je znázornené, ako možno tieto zásady použiť na posúdenie toho, či by opatrenie mohlo porušovať práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života a ochranu údajov (pozri aj oddiel 2.3.3 o mechanizmoch podávania sťažností). Na prípade týkajúcom sa zastavenia a kontroly *Gillan a Quinton/Spojené kráľovstvo* sa ilustruje, ako ECtHR uplatnil tieto zásady s cieľom určiť, či došlo k porušeniu práva na ochranu údajov a súkromia (pozri rámček o judikatúre).

Obrázok 2: Porušenie ochrany súkromia a údajov – proces posudzovania

Zdroj: FRA, 2018 [založené na: Rada Európy (2003), *The right to respect for private and family life: A guide to the implementation of Article 8 of the European Convention on Human rights (Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života: Príručka k vykonávaniu článku 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach)*]

Judikatúra

Vo veci *Gillan and Quinton/Spojené kráľovstvo* sa navrhovatelia, dvaja britskí štátni príslušníci, snažili napadnúť prostredníctvom súdneho preskúmania zákonnosť právomoci na zastavenie a kontrolu, ktorá bola voči nim uplatnená.

Je prijaté opatrenie stanovené zákonom? Opatrenie bolo v súlade s oddielmi 44 – 47 zákona o terorizme z roku 2000, v ktorom sa stanovuje: 1. aby na účely predchádzania teroristickým činom vyššie postavení príslušníci polície mohli oprávniť akéhokoľvek uniformovaného príslušníka polície v danej oblasti, aby sa podieľal na činnostiach zahŕňajúcich zastavenia a kontroly; 2) aby povolenia podliehali potvrdeniu ministra a boli časovo ohraničené, ale mohli sa obnoviť na neurčitý čas; 3. aj keď účelom takýchto operácií kontroly bolo nájsť predmety, ktoré by sa mohli použiť na teroristické

činy, zastavenie a kontroly nemuseli vychádzať z podozrenia, že zastavená(-é) osoba(-y) má(majú) pri sebe predmety takéhoto druhu; a 4. aby sa osobám, ktoré sa odmietli podrobiť kontrole, uložil trest odňatia slobody, pokuta alebo oboje (*Gillan and Quinton*, body 76 – 80).

Zasahuje prijaté opatrenie do súkromia a/alebo ochrany údajov? Použitie donucovacích právomocí orgánmi presadzovania práva s cieľom zastaviť osobu a kontrolovať jej oblečenie a osobné veci predstavuje jasný zásah do práva na rešpektovanie súkromného života. Jeho závažnosť sa zosilňuje zverejnením osobných informácií, čo zahŕňa prvok ponižovania a nepríjemné pocity (*Gillan a Quinton*, bod 63).

Posúdenie proporcionality a nevyhnutnosti: Súd vyjadril viaceré obavy v súvislosti s proporcialitou a nevyhnutnosťou zákona (*Gillan a Quinton*, body 80 – 86):

- zákonná norma pre povolenie zastavení nebola zaťažujúca,
- rozsah zákonných právomocí je taký, že osoby čelia značným prekážkam pri preukazovaní toho, či každé povolenie a potvrdenie presahuje právomoci príslušných orgánov (*ultra vires*) alebo je zneužitím právomocí,
- zemepisné oblasti, na ktoré sa povolenie vzťahuje, boli veľmi rozsiahle a lehota sa opakovane predlžovala, čím sa obmedzil cielený charakter povolenia,
- obmedzenia voľného uváženia jednotlivých príslušníkov boli viac formálne než zásadné,
- existuje len málo vyhladok na súdny prostriedok nápravy, pretože príslušník vykonávajúci zastavenie nemusel preukázať dôvodnosť svojho podozrenia; dôkaz o tom, že táto právomoc bola nesprávne vykonaná, je preto takmer nemožný.

Tieto úvahy viedli ECtHR k záveru, že príslušné oddiely zákona o terorizme „neboli ani dostatočne vymedzené, ani nepodliehali primeraným právnym zárukám proti zneužitiu“, a preto došlo k porušeniu článku 8 ECHR.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri ECtHR, Gillan a Quinton/ Spojené kráľovstvo, č. 4158/05, 12. januára 2010.

Právne požiadavky týkajúce sa profilovania stanovené v reformovanom právnom rámci EÚ na ochranu údajov sú podrobne opísané v kapitole 3.

1.3. Aké sú potenciálne negatívne vplyvy nezákonného profilovania na presadzovanie práva a riadenie hraníc?

Profilovanie založené len na všeobecných kategóriách, ako sú rasa, etnický pôvod alebo náboženstvo, je nielen nezákonné, ale môže mať aj nevýhody pre efektívnu prácu polície a orgány riadenia hraníc. Tento oddiel sa zaoberá dvomi možnými negatívnymi vplyvmi:

- Najväčší problém súvisí s tlakom, ktorý sa môže vyvíjať na vzťahy s komunitami. Profilovanie môže vyvolať nevôľu medzi obzvlášť postihnutými komunitami a znížiť dôveru v políciu a orgány riadenia hraníc, čo zase môže oslabiť účinnosť metód, ktoré sa spoliehajú na spoluprácu s verejnosťou.
- Existujú aj pochybnosti o efektívnosti používania všeobecných kategórií profilov pri riadení hraníc alebo presadzovaní práva, napríklad, ak to vedie k tomu, že osoba je podozrivá neprávom¹⁷.

Ak sa profilovanie uskutočňuje nezákonným spôsobom, orgány budú navyše otvorené postupom podávania sťažností alebo právneho konaniu. Môže sa to diať formou vnútorného dohľadu prostredníctvom policajných orgánov pre sťažnosti, špecializovaných orgánov pre sťažnosti, dozorných orgánov alebo občianskeho a trestného súdneho systému (pozri [oddiel 2.3](#)). Jednotliví pracovníci a riadiaci pracovníci na strednej úrovni môžu podliehať správny a/alebo trestnoprávnym sankciám v dôsledku ich zapojenia do nezákonného profilovania alebo súhlasu s ním. Môže to viesť k úniku zdrojov, ako aj k poškodeniu morálky a dobrého mena orgánov.

17 FRA (2017d), s 51.

Kľúčové body

- **Nezáonné profilovanie oslabuje dôveru** v orgány presadzovania práva a riadenia hraníc a môže viesť k zhoršeniu vzťahov s miestnymi komunitami.
- Existujú **pochybnosti o skutočnej účinnosti využívania všeobecného profilovania** na odhaľovanie trestnej činnosti alebo pri riadení hraníc. Dôkazy o tom, či takéto profilovanie zvyšuje mieru úspešnosti operácií presadzovania práva alebo riadenia hraníc, nie sú presvedčivé.

1.3.1. Vplyv na dôveru v políciu a riadenie hraníc a dobré vzťahy s komunitami

Z výskumu vyplýva, že používanie všeobecných profilov môže mať negatívny vplyv na cieľové osoby a komunity, do ktorých patria¹⁸. V nasledujúcom rámečku sú uvedené odpovede niektorých osôb po tom, ako boli podrobené zastaveniu a kontrole alebo hraničnej kontrole.

Príklady

Vplyv činností zahŕňajúcich zastavenie a kontrolu a hraničných kontrol na osoby

1. Zastavenie políciou – Keskinen, S. a kol. (2018)

Švédská škola sociálnych vied na Helsinskej univerzite uskutočnila v rokoch 2015 až 2017 rozhovory so 185 osobami o ich skúsenostiach s etnickým profilovaním. Z výskumu vyplynulo, že väčšina respondentov označila zastavenie ako nepríjemnú, otravnú alebo ponížujúcu skúsenosť. Ďalej sú uvedené niektoré výňatky z výpovedí respondentov.

„O chvíľu neskôr ma iní policajti opäť zastavili [...], keď som prechádzala ulicou s dvomi bielymi priateľmi: s Fínom a Holanďanom. A urobili presne to isté... položili rovnakú otázku. Bola som naštvaná, pretože som nevedela, prečo si ma vybrali. Opýtala som sa ich a tvrdili, že si len vykonávajú svoju prácu“.
(žena, tridsiatnička, Afričanka)

18 FRA (2017d).

„Keď raz bola moja mama a môj brat v meste, zastavili ich policajti a požiadali ich, aby ukázali svoje pasy. Považujem to za etnické profilovanie. A potom môj brat [povedal fínsky]: „Nemáme pasy, nenosíme ich stále so sebou“. Keď videli, že hovorí plynule fínsky, zatvárali sa: „Ó, to nevedí“. Bola som nahnevaná, pretože viem, že etnické profilovanie je nezákonné, no moja mama ani brat o tom nevedeli. Mala som pocit, že sa s nimi zaobchádzalo zle. Bola som veľmi nahnevaná. Keď som im povedala, že to, čo sa im stalo, je nezákonné, bolo im zrejmé, že ich zastavili, pretože [...] nevyzerali ako Fíni, ale ako cudzinci.“ (žena, dvadsiatnička, Somálsko – Fínsko)

„Vždy majú podobný opis. Rozmýšľam teda, že už 11 rokov hľadajú toho istého človeka, ktorý sa vám, chlapci, dokázal vyhnúť, nerobíte dobrú prácu, pretože opis, ktorý majú [hraničná kontrola] k dispozícii, je vždy podobný a vždy zodpovedá takémuto opisu [smiech].“ (muž, mladý tridsiatnik, africká krajina – Fínsko)

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Keskinen, S. a kol. (2018), The Stopped – Ethnic Profiling in Finland (Zastavený – Etnické profilovanie vo Fínsku).

2. Hraničné kontroly – FRA (2014a a 2014b)

„Rozumiem, prečo ma [pohraničná stráž] zastavila, ale nemusela ma poslať sem [osobitná kontrola/policajná stanica] ani so mnou zaobchádzať ako so zločincom. Robia to so všetkými Východoeurópanmi.“

(Cestujúci zo Srbska, muž, vypočúvaný na letisku vo Frankfurte)

Otázka: *„Čo si myslíte o zaobchádzaní pri bežnej kontrole?“*

Odpoveď: *„Myslím si, že nebolo dobré. Bolo to ponižujúce. Zaobchádzal so mnou zle. Len si vzal môj pas, pozrel sa naň a potom len zavolať na imigračné. Položil niekoľko otázok a zvýšil hlas, ale nič som nerozumel. Vytiahli ma z radu, ale nesprávili sa ku mne s úctou a mal som strach.“*

Otázka: *„Prečo ste sa báli alebo sa cítili ponížený?“*

Odpoveď: *„Pretože som nevedel, čo sa bude diať, a oni nevedeli nič vysvetliť. A okolo bolo veľa ľudí a príslušník pohraničnej stráže hovoril s ostatnými*

príslušníkmi bez toho, aby hovorili so mnou. Potom som musel čakať a stále som nevedel, prečo som tam.“

(Cestujúci z Angoly, muž, rozhovor na letisku Schiphol)

„Skutočne chápem [...] príslušníkov pohraničnej stráže. Aj pre nich je skutočne ťažké pracovať celé hodiny v kabínach! Preto niekedy prejavujú negatívne postoje, napríklad kričia na ľudí, ako sme my.“ (Muž, turecký štátny príslušník, vodič kamiónu, ktorý často prekračuje hranicu, Kipi)

Celkove sa tieto individuálne skúsenosti môžu premietnuť do negatívnych skupinových vplyvov¹⁹. To môže prispieť k výraznému zhoršeniu vzťahov medzi príslušníkmi polície a príslušníkmi orgánov riadenia hraníc a členmi menšinových komunit, ktoríávajú podrobení častým zastaveniam a kontrolám alebo dôkladnejším hraničným kontrolám.

Prípadová štúdia

Úloha zastavenia a kontroly pri narušovaní verejného poriadku (Spojené kráľovstvo 2011 a Francúzsko 2005)

Po nepokojoch vo viacerých veľkých mestách Spojeného kráľovstva v auguste 2011 univerzita London School of Economics a noviny the Guardian uskutočnili rozhovory s 270 výtržníkmi o tom, prečo sa zúčastnili na nepokojoch. V štúdiu sa zistilo, že významným faktorom bola nedôvera a odpor voči polícii a že „najčastejšie sťažnosti sa týkali každodenných skúseností ľudí s policajnou prácou, pričom mnohí cítili hlbokú frustráciu v súvislosti so spôsobom, akým ľudia v ich komunitách podrobili zastaveniu a kontrole“.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri London School of Economics (2011).

Podobná dynamika bola zistená aj v iných členských štátoch EÚ. Vo Francúzsku sa zistilo, že nepokoje v novembri 2005 vyvolala udalosť, pri ktorej došlo k náhodnému úmrtiu dvoch mladých ľudí menšinového pôvodu, pričom ich údajne sledovala polícia (pozri Jobard, 2008 a Body-Gendrot, 2016).

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Hörnqvist (2016).

¹⁹ Organizácia Spojených národov (OSN) (2007), bod 57.

V tejto súvislosti profilovanie môže viesť k nárastu nevráživosti pri iných kontaktoch jednotlivcov s políciou alebo inými orgánmi presadzovania práva. Väčšia nevráživosť zvyšuje pravdepodobnosť, že bežné kontakty prerastú do agresie a konfliktu, čo vyvoláva obavy o bezpečnosť tak v prípade príslušníkov orgánov, ako aj členov komunity.

Zo všeobecnejšieho hľadiska z nedávneho výskumu vyplýva, že zastavovanie, zatýkanie, odsúdenie alebo väznenie obvykle spôsobí, že sa ľudia vyhýbajú iným verejným službám mimo systému trestného súdnictva, ako sú zdravotníctvo, zamestnanosť a vzdelávacie organizácie²⁰. Bez toho, aby sa oslabili legitímne dôvody, ktoré vedú k zatknutiu odsúdených osôb, treba mať na pamäti, že vylúčenie už marginalizovaných skupín obyvateľstva z takýchto inštitúcií môže ohroziť sociálne začlenenie a integráciu menšinových skupín.

Zameranie na zistenia prieskumu agentúry FRA EÚ – MIDIS II

Agentúra FRA získala v rokoch 2015 a 2016 informácie od viac než 25 500 respondentov z radov rôznych etnických menšín a prisťahovalcov vo všetkých 28 členských štátoch EÚ.

Aké informácie sa získavali?

V súvislosti s profilovaním sa respondentov pýtali, či sa domnievajú, že ich polícia zastavila z dôvodu, že sú prisťahovalci alebo príslušnosti etnickej menšiny, a pýtali sa ich aj na spôsob zaobchádzania zo strany polície vrátane akýchkoľvek skúseností s fyzickým napadnutím zo strany polície. V prieskume sa nenachádzali žiadne otázky týkajúce sa kontaktov s orgánmi riadenia hraníc.

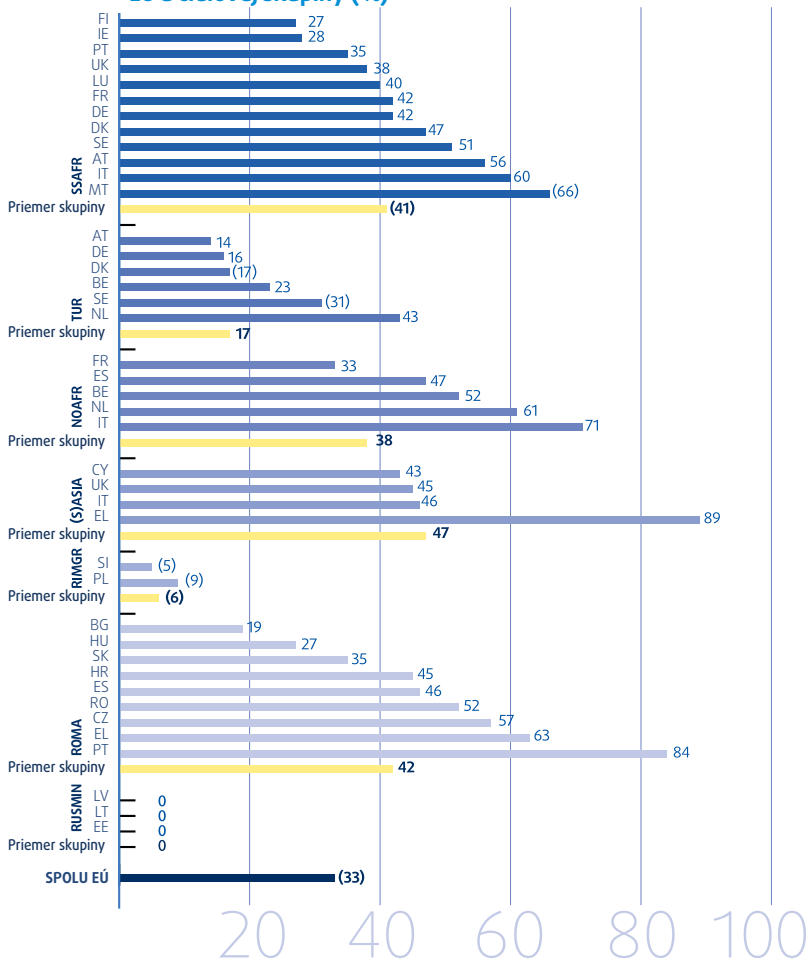
Čo vyplýva z výsledkov?

Zastavenia a etnický pôvod: Z výsledkov vyplýva, že v priebehu piatich rokov pred prieskumom polícia zastavila 26 % všetkých respondentov prieskumu EÚ – MIDIS II. 33 % osôb, ktoré boli zastavené počas piatich rokov pred prieskumom, uviedlo, že to bolo z dôvodu ich etnického a prisťahovaleckého pôvodu.

20 Brayne, S. (2014), s. 367 – 391.

Vnímanie diskriminácie: V priemere takmer každý druhý respondent s ázijským (47 %), subsaharským (41 %) a severoafrickým (38 %) pôvodom, ktorý bol počas tohto obdobia zastavený, uviedol, že bol zastavený z dôvodu prisťahovaleckého alebo etnického pôvodu. Obdobne u zadržaných rómskych respondentov sa takmer každá druhá osoba (42 %) domnievala, že to bolo z dôvodu ich etnického pôvodu. Na druhej strane, tento percentuálny podiel je oveľa nižší u zadržaných respondentov tureckého pôvodu (17 %) (pozri obrázok 3).

Obrázok 3: Nedávne policajné zastavenia vnímané ako etnické profilovanie medzi tými, ktorí boli zastavení v priebehu piatich rokov pred prieskumom EÚ – MIDIS II, podľa členských štátov EÚ a cieľovej skupiny (%)^{a, b, c, d}

Poznámky: ^a Z respondentov, ktorých polícia zastavila päť rokov pred prieskumom (n = 6,787); ^b vážené výsledky

- ⁶ Výsledky založené na malom počte odpovedí sú štatisticky menej spoľahlivé. Výsledky založené na 20 až 49 pozorovaniach bez priradenej váhy v súčte za skupinu alebo založené na poličkach s menej než 20 pozorovaniami bez priradenej váhy sú preto uvedené v zátvorkách. Výsledky založené na menej než 20 pozorovaniach bez priradenej váhy v súčte za skupinu nie sú zverejnené.
- ⁸ Otázky: „Za posledných päť rokov v [KRAJINA] (alebo odkedy ste sa nachádzali v [KRAJINA]) –zastavila, kontrolovala alebo vypočúvala vás niekedy polícia?“, „Myslíte si, že keď ste boli NAPOSLEDY zastavený, bolo to z dôvodu vášho etnického alebo prisťahovaleckého pôvodu?“
- ² Skratky pre cieľové skupiny sa vzťahujú na prisťahovalcov z [krajiny/ regiónu] a ich potomkov: TUR = Turecko, SSAFR = subsaharská Afrika, NOAFR = severná Afrika, SASIA = južná Ázia, ASIA = Ázia, ROMA = rómska menšina.

Zdroj: FRA, 2017b

Zdvorilosť: Zo zistení vyplýva, že väčšina (59 %) všetkých respondentov, ktorých polícia zastavila v priebehu piatich rokov pred prieskumom, mala pocit, že sa s nimi zaobchádzalo zdvorilo (25 % „veľmi zdvorilo“, 34 % „pomerne zdvorilo“). Jeden zo štyroch (24 %) uviedol, že spôsob, akým s nimi polícia zaobchádzala, nebol „ani zdvorilý, ani nezdvorilý“. 17 % respondentov uviedlo, že s nimi polícia zaobchádzala nezdvorilo (8 % „pomerne nezdvorilo“ a 9 % „veľmi nezdvorilo“). Rómski respondenti a respondenti severoafriického pôvodu, ktorí boli zastavení, uviedli, že v priebehu posledného zastavenia zažili nezdvorilé správanie zo strany polície (25 % a 21 %) častejšie ako iné cieľové skupiny.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri FRA (2017b).

Zameranie na význam a užitočnosť získavania údajov o zastaveniach políciou

Z 28 členských štátov EÚ je Spojené kráľovstvo v súčasnosti jediným členským štátom, v ktorom získavanie údajov o zastaveniach políciou systematicky zahŕňa informácie o etnickom pôvode zastavených osôb (pozri aj oddiel 2.2.5. a oddiel 2.3.1.).

Získané údaje slúžia na meranie „miery zastavení a kontrol“ v prípade rôznych etnických skupín v Anglicku a vo Walese. Použité etnické kategórie sú kategórie, ktoré sú uvedené v sčítaní obyvateľov Spojeného kráľovstva

z roku 2001. Na základe tohto sčítania bolo identifikovaných 16 kategórii, ktoré boli zlúčené do piatich širších skupín:

- Belosi: Angličania/Walesania/Škóti/severní Íri/Briti; Íri a iní beloškého pôvodu.
- Zmiešané/viacnásobné etnické skupiny: beloškí a černoškí Karibčania, beloškí a černoškí Afričania, belosi a Ázijčania a všetci ostatní zmiešaní/viacnásobného etnického pôvodu.
- Ázijčania/ázijskí Briti: Indovia, Pakistanci, Bangladéšania a iní ázijského pôvodu.
- Černoškí/Afričania/Karibčania/černoškí Briti: Afričania, Karibčania a všetci ostatní černoškého/afrického/karibského pôvodu.
- Iné etnické skupiny: Čiňania a iné etnické skupiny.

V prípade získaných údajov o zastavení a kontrole sa porovnáva počet osôb zastavených a kontrolovaných z určitej etnickej skupiny s celkovým počtom ľudí z tejto etnickej skupiny, ktorí žijú v danej oblasti, a potom sa vypočíta miera na 1 000 osôb.

Z analýzy získaných údajov v rokoch 2016 – 2017 vyplýva, že z každých 1 000 belochoch boli zastavení štyria v porovnaní s 29 zastavenými z každých 1 000 černochoch. Z údajov tiež vyplýva, že najvyššia miera sa zistila medzi tromi etnickými skupinami černochoch – iní černosí (70 zastavení na 1 000 osôb), karibskí černosí (28 na 1 000 osôb) a africkí černosí (19 na 1 000 osôb).

Bez dôkazov poskytnutých na základe rozčlenených údajov sa ťažko preukazuje, či existujú rozdiely v policajnej činnosti zameranej na určité etnické skupiny a – ak áno – či by tieto rozdiely mohli byť výsledkom diskriminačných postupov profilovania. Rozčlenené údaje sú verejne dostupné v Anglicku a vo Walese a sú triedené podľa policajných síl. Na základe toho je možné identifikovať rozdielne postupy medzi silami, ktoré možno vysvetliť buď ako legitímne, alebo ktoré by sa mohli použiť na identifikáciu potenciálnej diskriminácie v policajných postupoch. Údaje sa používajú aj na úrovni jednotlivých príslušníkov polície na identifikáciu diskriminačných postupov pri ich práci.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Gov.uk [webové sídlo o zastavení a kontrole](#), na [webovom sídle Independent Office for Police Conduct's](#) (Nezávislý úrad pre správanie polície) a na [webovom sídle ministerstva vnútra venovanom otvoreným údajom o trestnej činnosti a policajnej práci](#). Pozri tiež *Spojené kráľovstvo (2018)*. Usmernenia týkajúce sa metodík zaznamenávania pozri v *iniciatíve Open Society Justice Initiative (2018b)*.

Prípadová štúdia

Prieskum o vzťahoch medzi políciou a verejnosťou vo Francúzsku

V roku 2016 francúzsky ombudsman (*Défenseur des droits*) uskutočnil prieskum o prístupe k právam. *Défenseur des droits* pôsobí tiež ako národná komisia pre sťažnosti v súvislosti s políciou. Prieskum zahŕňal reprezentatívnu vzorku viac než 5 000 osôb.

V prvej časti správy sa uvádzajú výsledky týkajúce sa správania orgánov presadzovania práva. Celkovo prieskum naznačuje existenciu dobrých vzťahov medzi verejnosťou a políciou. Prevažná väčšina respondentov uviedla, že dôveruje polícii (82 %).

Pokiaľ ide konkrétne o kontroly totožnosti, z prieskumu vyplýva, že väčšina ľudí nemá skúsenosti s kontrolami totožnosti: 84 % respondentov uviedlo, že za posledných päť rokov neboli kontrolovaní (90 % žien a 77 % mužov). Tí, ktorí uviedli, že boli kontrolovaní, vo všeobecnosti hlásili málo prípadov správania porušujúceho profesijnú etiku bezpečnostných síl v priebehu poslednej kontroly totožnosti, napr. neformálne spôsoby oslovenia (16 %), brutalita (8 %) alebo urážky (7 %). 29 % respondentov však uviedlo nedostatok zdvorilosti a viac než polovica respondentov (59 %), ktorí boli kontrolovaní, uviedla, že dôvody kontroly neboli vysvetlené. Kontroly totožnosti sa vo všeobecnosti vnímajú ako legitímnejšie, keď si bezpečnostné sily nájdu čas na vysvetlenie dôvodov kontroly.

Z údajov vyplýva tiež, že konkrétne skupiny ľudí uvádzajú negatívnejšie skúsenosti. V prípade mladých mužov vo veku 18 – 24 rokov je takmer sedemkrát väčšia pravdepodobnosť, že budú podrobení častým kontrolám totožnosti (t. j. viac než päťkrát v priebehu posledných päť rokov) ako v prípade bežnej populácie, a muži vnímaní ako černosi alebo Arabi sú šesť až

11-krát častejšie podrobení častým kontrolám totožnosti než zvyšná populácia mužského pohlavia. Ak zlúčime tieto dve kritériá, 80 % mužov vo veku do 25 rokov, ktorí sú vnímaní ako Arabi alebo černosi, boli kontrolovaní aspoň raz za posledných päť rokov (v porovnaní so 16 % ostatných respondentov). Pravdepodobnosť, že táto skupina bude podrobená kontrolám totožnosti, je v porovnaní s bežnou populáciou 20-krát vyššia.

Mladí muži vnímaní ako černosi alebo Arabi okrem toho uviedli vyššiu úroveň problematickeho správania v priebehu poslednej kontroly totožnosti, napríklad používanie neformálnych spôsobov oslovenia (40 % oproti 16 % celkovej vzorky), urážky (21 % v porovnaní so 7 % celkovej vzorky) alebo brutalita (20 % oproti 8 % celkovej vzorky). Tieto negatívne skúsenosti a frekvencia kontrol sa spájajú s nízkou úrovňou dôvery v políciu. Táto skupina skutočne informovala o zhoršujúcich sa vzťahoch s políciou.

Z výsledkov napokon vyplýva, že len málo respondentov (5 %), ktorí uvádzajú porušenia profesijnej etiky počas kontrol totožnosti, podnikne kroky na oznámenie tejto situácie. Uvádzajú najmä, že neoznamujú svoje skúsenosti, pretože takéto kroky považujú za zbytočné.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Défenseur des droits (2017).

Ak sa na menšinovú skupinu uplatňujú všeobecné profily, spolu s inými stigmatizujúcimi politickými opatreniami to môže viesť k tomu, že sa táto skupina bude vnímať negatívne. Navyše to môže u širšej komunity vyvolať negatívne vnímanie tejto skupiny. Menšinová skupina sa môže stať „podozrivou komunitou“ spájanou s trestnou činnosťou²¹. Môže to viesť k nárastu predsudkov.

Na menšinovú skupinu sa v príliš veľkom počte môžu zamerať policajné zdroje, čo môže zase viesť k väčšiemu počtu zatknutí alebo kontrol na hraniciach. V dôsledku toho sa môže preukázať sebanaplňujúca súvislosť medzi intenzívnou policajnou činnosťou a vyššou mierou zatknutí (pozri rámček)²².

21 Európske stredisko pre monitorovanie rasizmu a xenofóbie (2006), s. 54.

22 Harcourt, B. (2004), s. 1329 – 1330; House of Commons Home Affairs Committee (2009), bod 16; a OSN (2007).

Zameriť sa na riziko „sebanaplňujúceho procrctva“

Ak príslušníci polície nezakladajú svoje profilovanie na opodstatnených dôvodoch, ale na predsudkoch, je pravdepodobné, že budú interpretovať informácie spôsobom, ktorý potvrdzuje ich vlastnú zaujatosť. Nazýva sa to „konfirmačné skreslenie“. Dochádza k tomu vtedy, keď príslušníci polície na základe predsudkov očakávajú, že osoba bude konať nezákonne z dôvodu skutočnej alebo vnímanej rasy, etnického pôvodu, pohlavia, sexuálnej orientácie, náboženstva alebo iného chráneného dôvodu. Z dôvodu tohto typu skreslenia príslušníci s takýmito predsudkami pravdepodobne vyberú viac osôb, ktoré zodpovedajú tomuto opisu.

Keďže je pravdepodobnejšie, že dôkazy o trestnej činnosti sa objavia u zastavených osôb, než u tých, ktoré nie sú zastavené, toto zaujaté profilovanie posilňuje existujúce stereotypy príslušníka. Tento falošný „dôkaz“, že rozhodnutie o zastavení takýchto osôb bolo správne, sa nazýva „sebanaplňujúce procrctvo“. Takéto zaujaté profilovanie je diskriminačné, nezákonné, neúčinné a vedie k pretrvávajúcim stereotypom.

Na obrázku 4 sa opisuje, akým spôsobom „sebanaplňujúce procrctvo“ vedie k pretrvávajúcej kriminalizácii jednotlivcov.

Obrázok 4: Cyklus sebanaplňujúceho procrctva

Zdroj: FRA, 2018

1.3.2. Účinnosť profilovania

Existujú tiež pochybnosti o účinnosti využívania profilovania na odhalovanie trestnej činnosti na základe širokých kategórií. Nie je jasné, či profilovanie skutočne zvyšuje mieru úspešnosti (alebo „mieru úspešnosti zásahu“) v prípade operácií presadzovania práva.

Z niektorých dôkazov vyplýva, že miery zastavenia osôb nemusia nevyhnutne zodpovedať mieram porušenia právnych predpisov medzi rôznymi etnickými alebo rasovými skupinami (pozri rámček). Potrebné je poznamenať, že údaje trestného súdnictva vo väčšine členských štátov EÚ neumožňujú získať prehľad o pokroku v jednotlivých prípadoch prostredníctvom systému trestného súdnictva. Nedá sa v podstate určiť, či zatknutie vedie k trestnému stíhaniu a vyneseniu rozsudku.

Prípadová štúdia

Zmenené vzorce v prípade kontrol vedú k vyššej „miere úspešného zásahu“ (1998 – 2000, USA)

V roku 1998 sa 43 % kontrol, ktoré vykonali americké colné orgány, týkalo černochoch a Latinskoameričanov, čo je omnoho vyššia miera ako ich percentuálny podiel zo všetkých cestujúcich. Mimoriadne vysoký počet kontrol vrátane veľmi agresívnych röntgenových a osobných prehliadok bol vykonaný v prípade latinskoamerických a černošských žien podozrivých z pašovania drog, pričom tieto kontroly vychádzali z profilu založenom vo veľkej miere na národnosti a etnickom pôvode. Miera úspešnosti zásahov vyplývajúca z týchto kontrol bola nízka vo všetkých skupinách: 5,8 % v skupine belochoch, 5,9 % v skupine černochoch a 1,4 % v skupine Latinskoameričanov. Táto miera bola obzvlášť nízka najmä v prípade latinskoamerických žien, kde bola v skutočnosti najmenšia pravdepodobnosť, že na svojom tele alebo v ňom pašujú drogy. V roku 1999 colné orgány zmenili svoje postupy, prestali zohľadňovať rasové faktory pri zastavovaní. Namiesto toho sa zaviedli techniky pozorovania zamerané na správanie, napríklad nervozitu a nedôslednosť vysvetlení cestujúceho, pričom sa viac využívali spravodajské informácie a zaviedol sa väčší dohľad nad rozhodnutiami týkajúcimi sa zastavenia a kontroly. Do roku 2000 sa rasové rozdiely pri colných kontrolách takmer úplne eliminovali. Počet vykonaných kontrol sa znížil takmer o 75 % a miera úspešnosti zásahov sa zvýšila z necelých 5 % na viac než 13 % a v prípade všetkých etnických skupín dosiahla takmer rovnakú úroveň.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Harris (2002), USA (2000).

Neúčinnosť nezákonného profilovania (2007 – 2008, Maďarsko)

Z výskumu, ktorý sa uskutočnil v Maďarsku, vyplynulo, že pri kontrole totožnosti dochádzalo k neprimeranému zameraniu na Rómov. Približne 22 % všetkých osôb kontrolovaných políciou patrilo do rómskej komunity, pričom podiel Rómov v populácii predstavoval približne 6 %. Neprimerane vysoký počet kontrol totožnosti Rómov nebol zohľadnený v dôkazoch o protiprávnom správaní: výsledkom 78 % kontrol totožnosti Rómov nebolo žiadne opatrenie zo strany polície a 19 % bolo spojených s priestupkami* (v porovnaní s 18 % kontrol bežného obyvateľstva). Navyše aj miera zatknutí v prípade rómskej komunity a bežného obyvateľstva bola podobná.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Tóth, B.M. A Kádár, A. (2011).

* „Priestupky sú kvázi trestné činy, ktorých závažnosť nedosahuje trestnoprávnu úroveň (t. j. nie sú upravené v Trestnom zákone). Priestupky patria k trestným činom, za ktoré možno uložiť trest poňúc uväznením v trvaní 60 dní, napr. za prostitúciu alebo fyzické ohrozenie, až po uloženie menej prísnych opatrení (napr. pokuta, konfiškácia tovaru alebo zákaz vstupu na určité podujatia). Príkladom takýchto trestných činov sú drobné krádeže alebo dopravné priestupky.“ *Pozri Kádár, A., Körner, J., Moldova, Z. a Tóth, B. (2008), s. 23.*

Existujú aj otázky týkajúce sa dôvodov, prečo bývajú niektoré osoby zastavené. V štúdií Spojeného kráľovstva sa uvádza, že „znepokojujúcich 27 % (2 338) preskúmaných záznamov o zastavení a kontrole [...] neobsahuje opodstatnené dôvody na kontrolu osôb, aj keď nadriadení schválili mnohé z týchto záznamov“²³. Z výskumu vyplýva, že „policajné sily nemusia v plnej miere spĺňať požiadavky verejného sektora týkajúce sa povinnosti zachovávať rovnosť, na základe ktorej sa od nich vyžaduje, aby náležite zohľadnili potrebu odstrániť nezákonnú diskrimináciu a presadzovali rovnosť príležitostí, podporovali dobré vzťahy a aby na tento účel zabezpečili primerané získavanie, analyzovanie a uverejňovanie údajov s cieľom preukázať, že majú dostatočné informácie na pochopenie vplyvu ich práce.“

23 Spojené kráľovstvo, Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (HMIC), (2013), s. 6.

2

Zákonné profilovanie: zásada a prax

Táto kapitola je zameraná na profilovanie zo strany polície v prvej línii, najmä v prípade zastavenia a kontroly, a príslušníkov orgánov riadenia hraníc, najmä v prípade odporúčaní na osobitné kontroly. Vysvetľujú sa v nej hlavné zásady a postupy, ktoré môžu pomôcť znížiť riziko nezákonného profilovania. Tieto opatrenia možno prijať tak na úrovni riadenia, ako aj na operačnej úrovni. Zohľadňujú sa v nej rôzne právne a praktické súvislosti, pokiaľ ide o zastavenia a kontroly a hraničné kontroly.

V kontexte riadenia hraníc sa v Kódexe schengenských hraníc (nariadenie (EÚ) 2016/399)²⁴ stanovujú jednotné pravidlá upravujúce hraničné kontroly na vonkajších hraniciach EÚ. To znamená, že niektoré zo zásad uvedených v tejto kapitole, napríklad pokiaľ ide o informácie, ktoré sa musia poskytnúť štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí podliehajú osobitnej kontrole, sú stanovené v právnych predpisoch a sú pre členské štáty záväzné. Dôležitú úlohu pri podpore stálej vysokej úrovne hraničných kontrol zohráva okrem toho aj agentúra Frontex. Konkrétne v nariadení o európskej pohraničnej a pobrežnej strážii z roku 2016 sa od členských štátov vyžaduje, aby pri odbornej príprave príslušníkov pohraničnej stráže dodržiavali spoločné základné študijné osnovy vypracované agentúrou Frontex. Spoločné základné študijné osnovy uverejnené v roku 2012 obsahujú zložku týkajúcu sa základných práv, ktorá zahŕňa aj profilovanie (pozri [oddiel 2.2.3](#) o cielelom vzdelávaní).

²⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/399 z 9. marca 2016, ktorým sa ustanovuje kódex Únie o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc), Ú. v. EÚ L 77, 23. marca 2016.

Zamerať sa na dôvody osobitnej kontroly na hraniciach

Systematický charakter hraničných kontrol znamená, že každý cestujúci sa podrobí základnej bežnej kontrole, pri ktorej sa kontrolujú cestovné doklady a všetky iné vstupné požiadavky. Niektorí cestujúci môžu byť navyše odporúčení ďalej na osobitnú kontrolu. Môže k tomu dôjsť z viacerých dôvodov: pozitívna lustrácia v databáze, podozrivý cestovný doklad, ktorý zodpovedá rizikovému profilu, alebo podozrivé správanie.

Počas bežnej kontroly môže príslušník pohraničnej stráže čerpať z informácií získaných porovnaním údajov v strojovo čitateľnom cestovnom doklade (vrátane biometrických identifikačných znakov) s údajmi uchovávanými vo vnútroštátnych databázach, databázach EÚ a medzinárodných databázach, ako je Schengenský informačný systém, vízový informačný systém a databázy Europolu a Interpolu. V praxi často dochádza k odporúčeniu na vykonanie osobitnej kontroly na základe pozitívnej lustrácie v jednej z databáz.

Osoba však môže byť odporúčená na vykonanie osobitnej kontroly aj z iných dôvodov, napríklad, ak osoba zodpovedá rizikovému profilu alebo ak má príslušník v súvislosti s touto osobou iné podozrenie. V Schengenskom katalógu EÚ sa uvádza, že okrem vykonávania hraničných kontrol podľa Kódexu schengenských hraníc by cieľom bežných kontrol malo byť profilovanie cestujúcich a určenie podozrivých osôb na dôkladnú osobitnú kontrolu.* Pohraničná stráž musí preto posúdiť kombináciu ďalších ukazovateľov a kritérií s cieľom zistiť, či by sa osoba mohla pokúsiť o neoprávnený vstup, či by mohla predstavovať bezpečnostné riziko alebo či napríklad môže byť obeťou obchodovania s ľuďmi. Bez ohľadu na to, či uplatňujú konkrétny existujúci rizikový profil alebo nie, v takýchto situáciách príslušníci pohraničnej stráže používajú profilovanie.

Keďže je potrebné zabezpečiť plynulý pohyb cestujúcich, príslušníci pohraničnej stráže majú obmedzený čas na objektívne posúdenie toho, či majú osobu podrobiť osobitnej kontrole. Z informácií agentúry Frontex vyplýva, že príslušníci v členských štátoch EÚ majú v priemere len 12 sekúnd na to, aby rozhodli, či majú vybrať osobu na ďalšiu kontrolu.** Sú tak vystavení značnému tlaku na rýchle prijatie správneho rozhodnutia.

* Rada Európskej únie (2009), odporúčanie 43.

** Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (FRONTEX) (2015).

Informácie na základe zásad a praktických nástrojov uvedených v tejto kapitole prispievajú k podnieteniu diskusie a opatrení, ktoré môžu príslušníkom a ich širším organizáciám pomôcť, aby ich činnosti profilovania prebiehali v súlade so zákonom. Tri hlavné zásady, o ktorých sa diskutovalo, sú:

- rešpektovanie ľudskej dôstojnosti,
- zabezpečenie, aby sa profilovanie zakladalo na opodstatnených a objektívnych dôvodoch,
- zaručenie zodpovednosti.

S každým z nich súvisí základný význam zabezpečenia toho, aby príslušníci polície a príslušníci pohraničnej stráže pri používaní profilovania pôsobili v súlade so zákonom.

2.1. Rešpektovanie dôstojnosti osoby

Kľúčové body

- Zabezpečenie **kvalitného kontaktu** samo osebe neodstráni diskriminačné profilovanie. Je však väčšia pravdepodobnosť, že kontakt prebehne úspešnejšie a prispeje k zníženiu prípadného negatívneho vplyvu v prípade zastavenia a kontroly. V oblasti riadenia hraníc je profesionálne a zdvorilé správanie zákonnou povinnosťou.
- **Profesionálne a zdvorilé správanie** v priebehu kontaktu vo všeobecnosti zvyšuje spokojnosť osoby.
- **Vysvetlenie dôvodov zastavenia** osoby pomáha zvýšiť dôveru verejnosti v policajné operácie a operácie v oblasti riadenia hraníc a znižuje vnímanie diskriminačného profilovania.
- Rešpekt a zdvorilosť však **nikdy neospravedľujú nezákonné hraničné kontroly a zastavenia a kontroly zo strany polície.**

Rešpektovanie dôstojnosti osôb nie je len základným právom ako takým, ale aj základnou zásadou policajných operácií a operácií v oblasti riadenia hraníc. Pri operáciách v prvej línii je rozhodujúci spôsob, akým polícia a príslušníci orgánov riadenia hraníc komunikujú s osobami, ktoré zastavia, akým spôsobom sa im venujú a ako im poskytujú informácie.

Vždy treba pamätať na to, že bez ohľadu na úroveň zdvorilosti a profesionality príslušníkov je výber osôb stále nepríjemnou skúsenosťou a musí byť vždy založený na zákonných dôvodoch. Vnímanie diskriminačného profilovania súvisí aj s frekvenciou a počtom interakcií s políciou a orgánmi riadenia hraníc. Poukazuje to na význam toho, aby vždy boli zabezpečené objektívne a opodstatnené dôvody na zastavenie akejkoľvek osoby.

Čo sa uvádza v normách?

„Hraničné kontroly by sa mali vykonávať spôsobom, ktorý plne rešpektuje ľudskú dôstojnosť. Kontrola hraníc by sa mala vykonávať profesionálne a zdvorilo a mala by byť primeraná sledovaným cieľom.“

Odôvodnenie 7 Kódexu schengenských hraníc

„Všetci cestujúci majú právo byť informovaní o charaktere kontroly a takisto majú právo na profesionálne, priateľské a zdvorilé zaobchádzanie v súlade s uplatniteľným medzinárodným právom, právom Únie a vnútroštátnym právom.“

Oddiel 1.2 Praktickej príručky pre príslušníkov pohraničnej stráže (Schengenská príručka)

„Policajný personál koná bezúhonne a s rešpektom voči verejnosti a s osobitným zreteľom na situáciu jednotlivcov patriacich do osobitne zraniteľných skupín.“

Odporúčanie 44 Európskeho kódexu policajnej etiky

Zabezpečiť, aby príslušníci polície a príslušníci pohraničnej stráže boli zdvorilí a poskytovali informácie v napätých a zložitých situáciách, nie je vždy jednoduché. Z dôkazov však vyplýva, že použitie zdvorilého tónu výrazne zvyšuje úroveň spokojnosti s kontaktom²⁵. Na obrázku 5 sú znázornené niektoré prvky zdvorilého kontaktu.

25 FRA (2014b).

Obrázok 5: Tri prvky zdvorilého kontaktu

Zdroj: FRA, 2018

Niektoré prvky hraničných kontrol sa upravujú v Kódexe schengenských hraníc, napríklad požiadavky na vykonávanie kontrol profesionálnym a zdvorilým spôsobom alebo na poskytovanie informácií o účele a postupe kontroly (Kódex schengenských hraníc, odôvodnenie 7, článok 7 a článok 8 ods. 5). Na druhej strane používanie spoločného jazyka nie je v kontexte riadenia hraníc absolútnou požiadavkou z dôvodu prirodzene odlišnej povahy pohraničného styku. V Kódexe schengenských hraníc sa však od členských štátov vyžaduje, aby nabádali príslušníkov pohraničnej stráže, aby sa naučili jazyky potrebné na vykonávanie svojich úloh (článok 16 ods. 1). V Schengenskom katalógu, ktorý obsahuje súbor odporúčaní a najlepších postupov v oblasti kontroly vonkajších hraníc, sa ďalej odporúča, aby príslušníci pohraničnej stráže mali možnosť komunikovať v cudzích jazykoch v súvislosti so svojimi každodennými povinnosťami. Ako najlepší postup uvádza uspokojivú znalosť jazykov susedných krajín, ako aj iných jazykov v závislosti od charakteru pohraničného styku. V ideálnom prípade by do každej pracovnej zmeny mali byť zaradení príslušníci s primeranými jazykovými znalosťami²⁶.

Nedostatočný ohľad a rešpekt počas zastavení políciou môže mať priamy vplyv na efektívnosť policajnej práce (pozri [oddiel 1.3.2](#)). V kódexe postupov v súvislosti so zákonom o polícii a trestných dôkazoch, ktorý bol vypracovaný v Spojenom kráľovstve, sa uvádza: „Všetky zastavenia a kontroly sa musia vykonať zdvorilo, ohľaduplne a s rešpektom voči dotknutej osobe. Má to významný vplyv na dôveru

²⁶ Rada Európskej únie (2009), odporúčania 27 a 41.

verejnosti v políciu. Musí sa vynaložiť všetko primerané úsilie na minimalizovanie nepríjemných pocitov, ktorým môže kontrolovaná osoba čeliť²⁷.”

Niektoré dôležité prvky rešpektovania dôstojnosti, napríklad vysvetlenie týkajúce sa zastavenia a zabezpečenie, aby osoby mali možnosť vyjadriť sa, patria k základným prvkom postupov polície a orgánov riadenia hraníc. Formuláre týkajúce sa zastavení a kontrol môžu štruktúrovaným spôsobom pomôcť zabezpečiť tieto informácie (pozri [oddiel 2.3.1](#)).

V kontexte riadenia hraníc sú štandardné formuláre užitočným nástrojom na informovanie cestujúcich o účele a postupe osobitnej kontroly. Môžu uľahčiť komunikáciu s cestujúcimi, ak sa budú distribuovať a doplnia sa v prípade potreby ďalšími ústnymi vysvetleniami. V Kódexe schengenských hraníc sa vyžaduje, aby osoby podliehajúce osobitnej kontrole dostávali písomné informácie o účele a postupe kontroly v jazyku, ktorému rozumejú alebo o ktorom sa dá odôvodnene predpokladať, že mu rozumejú. Informácie by mali:

- byť k dispozícii vo všetkých úradných jazykoch EÚ a v jazykoch krajín susediacich s príslušnou krajinou,
- uvádzať, že cestujúci môže požiadať o meno alebo identifikačné číslo služby príslušníka vykonávajúceho kontrolu, názov hraničného priechodu a dátum prekročenia hranice.

Tieto prvky zdvorilého kontaktu spojeného s komunikačnými a interpersonálnymi zručnosťami sa ťažšie stanovujú v operačných postupoch a môžu si vyžadovať ďalšie investície do odbornej prípravy. Ťažkosti pri používaní pozitívneho tónu pri kontakte môžu vyplývať z:

- obmedzených komunikačných schopností,
- neschopnosti vysvetliť dôvod akcie a
- neschopnosti prekonať osobné a inštitucionálne predsudky a negatívne stereotypy, ako aj nahromadené nepriateľské postoje v skupinách komunity.

27 Spojené kráľovstvo, Ministerstvo vnútra (2014a), oddiel 3.1.

2.2. Opodstatnené a objektívne dôvody

Kľúčové body

- Opatrenia v oblasti presadzovania práva a riadenia hraníc, ktoré sú založené na konkrétnych a aktuálnych spravodajských informáciách, bývajú s väčšou pravdepodobnosťou objektívne.
- Na to, aby bolo zastavenie a odporúčanie na osobitné hraničné kontroly zákonné, musí byť založené na **opodstatnených a objektívnych dôvodoch podozrenia**. „Mať určitý pocit“ nie je opodstatneným ani objektívnym dôvodom na zastavenie a kontrolu osoby alebo na odporúčanie osoby na osobitnú hraničnú kontrolu.
- Chránené charakteristiky, akými sú rasa, etnický pôvod, pohlavie alebo náboženstvo, môžu patriť medzi faktory, ktoré orgány presadzovania práva a príslušníci pohraničnej stráže zohľadňujú pri výkone svojich právomocí, ale **nemôžu byť jediným alebo hlavným dôvodom na výber osoby na účely zastavenia a kontroly**.
- Profilovanie, ktoré je založené výlučne alebo hlavne na jednom alebo viacerých chránených dôvodoch, predstavuje priamu diskrimináciu a je nezákonné.

Objektívnosť je dôležitou zásadou práce polície a orgánov v oblasti riadenia hraníc. V súvislosti s profilovaním by sa osoby mali zastaviť a kontrolovať alebo podrobiť osobitným hraničným kontrolám len na základe opodstatnených a objektívnych dôvodov na podozrenie. Objektívne odôvodnenie môže zahŕňať správanie jednotlivca, konkrétne spravodajské informácie alebo okolnosti, ktoré spájajú osobu alebo osoby s podozrivou nezákonnou činnosťou.

Zabezpečenie objektívnosti profilovania si vyžaduje:

- predchádzanie zaujatosti, a to aj prostredníctvom jasného usmernenia a cieľenej odbornej prípravy, a
- efektívne využívanie informácií, ako aj spravodajských informácií.

2.2.1. Predchádzanie zaujatosti

V Európskom kódexe policajnej etiky sa uvádza usmernenie o policajnom správaní v takých oblastiach, ako sú policajné opatrenia a zásahy, policajná zodpovednosť

a policajný dohľad²⁸. Zdôrazňuje sa v ňom všeobecná zásada: „[p]olícia by mala vykonávať svoje úlohy spravodlivým spôsobom a riadiť sa najmä zásadami neustranosti a nediskriminácie²⁹.“

Výber osôb na základe *jediného alebo určujúceho faktora*, ktorým je ich skutočná alebo vnímaná rasa, etnický pôvod, pohlavie, sexuálna orientácia, náboženstvo, zdravotné postihnutie alebo iné zakázané dôvody, predstavuje porušenie základných práv. Môže to mať tiež významné negatívne dôsledky tak pre verejné orgány, ako aj pre komunity (pozri [oddiel 1.3](#)).

Diskriminačné profilovanie môže odrážať nielen individuálnu, ale aj inštitucionálnu zaujatosť. Okrem osobnej zaujatosti môžu stereotypy a diskriminačné správanie voči osobám vyplývať aj z osobitných postupov orgánov presadzovania práva a orgánov riadenia hraníc. Zlepšenie transparentnosti inštitucionálnych postupov a praxe môže pomôcť riešiť diskrimináciu a pretrvávajúce stereotypy.

Rozpoznanie hlboko zakorenenej zaujatosti môže byť zložité. Príslušníci polície a príslušníci orgánov riadenia hraníc sa môžu domnievať, že vyberajú osoby na základe opodstatnených a objektívnych dôvodov (napr. správanie), aj keď tieto rozhodnutia skutočne odrážajú ich zaujatosť.

Keď príslušníci zastavia osoby, dôvod výberu jednej konkrétnej osoby často spájajú s „určitým pocitom“ alebo „intuíciou“. Pravdepodobne bude vychádzať z kombinácie odborných znalostí a skúseností z minulosti, ale môže odrážať aj vedomú alebo podvedomú zaujatosť príslušníka. Aby sa zabránilo nezákonnému profilovaniu, príslušníci by mali zvážiť, či je ich rozhodnutie odôvodnené objektívnymi informáciami. „Mať určitý pocit“ samo osebe nie je opodstatneným ani objektívnym dôvodom na zastavenie a kontrolu osoby ani na podrobenie osoby ďalšej kontrole na hraniciach.

2.2.2. Jasnú usmernenie pre príslušníkov

Praktické, zrozumiteľné usmernenia pripravené na použitie majú osobitný význam v rámci pomoci príslušníkom v prvej línii orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc s cieľom zabrániť nezákonnému profilovaniu. Usmernenie môže mať viaceré podoby: môže byť pripojené k právnym predpisom, vydané samotnými orgánmi

28 Rada Európy, Výbor ministrov (2001), [Odporúčanie Výboru ministrov pre členské štáty Rec\(2001\) o Európskom kódexe policajnej etiky](#), 19. septembra 2001.

29 Tamže, bod 40.

presadzovania práva a riadenia hraníc alebo denne vydávané vyššie postavenými príslušníkmi. Použitie príkladov z reálneho života na preukázanie toho, čo robíť v konkrétnych situáciách, bude pravdepodobne účinnejšie ako vysvetlenie pravidiel a postupov.

Pracovníci na riadiacích pozíciách musia zamestnancov informovať, že skutočný alebo vnímaný rasový alebo etnický pôvod, pohlavie, sexuálna orientácia, náboženstvo alebo iné zakázané dôvody diskriminácie nemôžu byť rozhodujúcim faktorom pre iniciovanie konania v oblasti presadzovania práva alebo riadenia hraníc voči osobe. Objasnenie toho, kedy a ako možno použiť osobné charakteristiky, môže pomôcť znížiť riziko rozdielnych výkladov, ako aj spoliehanie sa na stereotypy a predsudky. Usmernenia by sa mali vzťahovať aj na otázky týkajúce sa ochrany súkromia a údajov.

V tabuľke 3 sú uvedené niektoré typy usmernení, ktoré sa môžu použiť, a dôležité prvky, ktoré by sa mali zohľadniť.

Tabuľka 3: Typy, charakteristiky usmernení a zapojenie zainteresovaných strán

Typy usmernení	Charakteristiky usmernení	Zapojenie zainteresovaných strán
<ul style="list-style-type: none"> • štandardné operačné postupy • kódexy správania • pravidelné usmernenie zo strany vyššie postavených príslušníkov 	<ul style="list-style-type: none"> • podrobné a konkrétne • zahŕňa všetky činnosti, pri ktorých môže dôjsť k profilovaniu na základe zaujatosti: <ul style="list-style-type: none"> • zastavenie a kontrola • zatknutia • hraničné kontroly • použitie sily atď. 	<ul style="list-style-type: none"> • vypracovať usmernenie s ostatnými zainteresovanými stranami • sprístupnenie usmernení komunitám • podpora spätnej väzby zo strany komunit týkajúcej sa usmernení

Zdroj: FRA, 2018

Prípadová štúdia

Kódex postupov a ambasádorský prístup (holandská polícia)

Holandská polícia vypracovala kódex postupov spolu s organizáciami občianskej spoločnosti, ako je Amnesty International, v ktorom sa opisujú štyri zásady profesionálneho zastavenia:

- ☑ Zákonný a odôvodnený výber osôb.
- ☑ Vysvetlenie dôvodu zastavenia a kontroly.
- ☑ Používanie profesionálnej komunikácie.
- ☑ Príslušníci by sa mali zamyslieť nad svojimi postupmi a navzájom by si mali poskytovať spätnú väzbu.

Zmena postupov, ktoré nie sú vnímané ako problematické, napríklad postup aktívnej policajnej práce, ktorý môže viesť k etnickému profilovaniu, je zložitá. Polícia v Amsterdame vypracovala prístup zdola nahor, do ktorého sa zapojili terénni príslušníci (ambasádori) v tímoch, pomáhali im ich manažéri a školitelia. Prvým krokom je zvýšiť informovanosť preukázaním a prediskutovaním vplyvu aktívnych zastavení na cieľové osoby a zavedením alternatívneho spravodlivého a účinného rámca. Druhým krokom je prijatie tohto nového postup príslušníkmi.

Ďalšie informácie v holandčine sú uvedené na [webovom sídle polície](#).

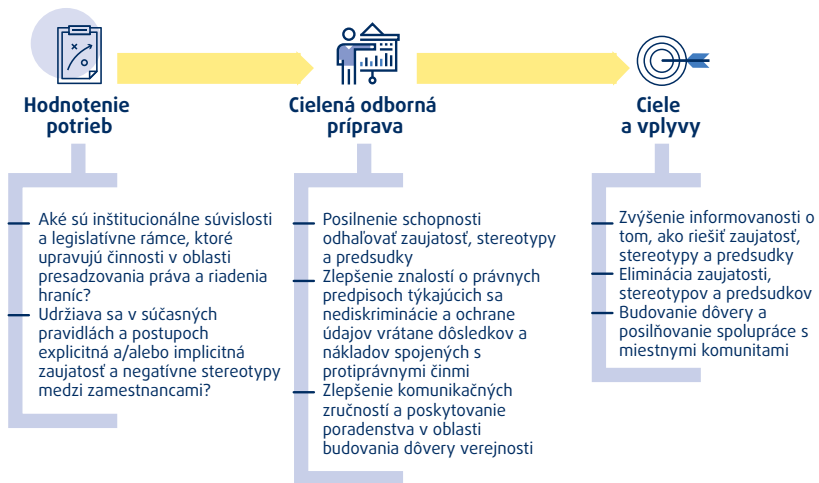
2.2.3. Cielená odborná príprava

Ďalším dôležitým nástrojom na minimalizáciu rizika nezákonného profilovania je odborná príprava príslušníkov polície a pohraničnej stráže. Existuje viaceré druhy odbornej prípravy, ktoré sa môžu poskytovať v rôznych fázach kariéry príslušníka, vrátane: úvodného náborového vzdelávania, odbornej prípravy na pracovisku a priebežného profesijného rozvoja. Vzdelávacie moduly by mali bez ohľadu na typ zohľadňovať organizačnú kultúru a ponúkať kurzy, ktoré zahŕňajú stratégie na odstránenie stereotypov a boj proti nim. Napokon, hodnotenie vplyvu odbornej prípravy má zásadný význam pre monitorovanie toho, ako odborná príprava prispela k zmene vnímania príslušníkov a zlepšeniu ich postupov, ako aj na zistenie nedostatkov, v prípade ktorých môže byť potrebná ďalšia odborná príprava. Na **obrázku 6** sú znázornené niektoré aspekty, ktoré treba zväžiť pri príprave cielenej odbornej prípravy.

Niektoré druhy odbornej prípravy príslušníkov orgánov presadzovania práva alebo pohraničnej stráže sú už v niektorých krajinách dobre vypracované, napríklad „odborná príprava zameraná na rozmanitosť“ a „odborná príprava zameraná na citlivosť“. Cieľom odbornej prípravy zameranej na rozmanitosť je riešiť osobné pocity týkajúce sa etnickej príslušnosti, rozdielov a stereotypov a ich vplyv na náš

každodenný život. Niektoré kurzy rozmanitosti však nemusia nevyhnutne diskutovať o diskriminácii. V niektorých štúdiách sa uvádza, že odborná príprava týkajúca sa kultúry a rozmanitosti môže v skutočnosti prispievať k vyberaniu osôb a posilňovaniu rozdielov, ako aj k posilňovaniu a nie obmedzovaniu stereotypizácie³⁰. Cieľom „odbornej prípravy týkajúcej sa kultúrnej citlivosti“ (na rozdiel od „odbornej prípravy týkajúcej sa všeobecnej rozmanitosti“) je vzdelávať príslušníkov polície a orgánov presadzovania práva o kultúre konkrétnych etnických skupín, s ktorými sa často stretávajú, ale ktoré nepoznajú. Takáto odborná príprava je zameraná na to „čo sa smie a nesmie“ a poskytuje usmernenie týkajúce sa slušnosti z rôznych etnických, náboženských alebo národných hľadísk. Odborná príprava týkajúca sa kultúrnej citlivosti je najúčinnější, keď je vypracovaná a poskytovaná za pomoci a účasti osôb z príslušných komunit.

Obrázok 6: Proces a ciele rozvoja cielej odbornej prípravy

Zdroj: FRA, 2018

Prípadová štúdia

Odborná príprava týkajúca sa zákonného profilovania

30 Wrench, J. (2007).

Odborná príprava pre príslušníkov polície týkajúca sa profilovania (Taliansko)

Od roku 2014 talianske Stredisko pre bezpečnosť proti prípadom diskriminácie (*Osservatorio per la sicurezza contro gli atti discriminatori*) realizuje modul odbornej prípravy príslušníkov polície a kadetov týkajúci sa etnického profilovania. Zameriava sa najmä na predpokladanú zaujatosť, ktorá môže ovplyvniť profilovanie; dôsledky z hľadiska efektívnosti policajných činností, ako aj na negatívny vplyv na vzťahy s komunitami. Modul odbornej prípravy absolvovalo doteraz približne 5 000 ľudí. Od roku 2017 sa v rámci opakovacích kurzov pre políciu poskytuje aj modul elektronickej odbornej prípravy.

Ďalšie informácie sa uvádzajú na [webovom sídle talianskej národnej polície](#).

Nástroj pre základné práva v rámci odbornej prípravy príslušníkov pohraničnej stráže (EÚ)

Spoločné základné študijné osnovy (CCC) pre príslušníkov európskej pohraničnej stráže stanovujú minimálnu úroveň zručností a znalostí, ktoré musí mať každá európska pohraničná stráž. Obsahujú kapitoly o sociológii a základných právach. Zahrnuté sú osobitné oddiely týkajúce sa nediskriminácie (1.5.4) a etnického profilovania (1.7.10), ktoré školitelia môžu využívať. V študijných osnovách sa poukazuje na potenciálne riziká spojené s predsudkami, rasizmom, rasovou diskrimináciou, xenofóbiou, islamofóbiou, homofóbiou a inými súvisiacimi neznášanlivosťami pri vykonávaní profilovania. Aktualizácia spoločných základných študijných osnov z roku 2017 zahŕňa oddiely o nových kompetenciách, najmä v oblasti základných práv.

Agentúra Frontex okrem toho vypracovala príručku pre školiteľov po konzultácii s univerzitami a medzinárodnými organizáciami (pozri Frontex, 2013). Táto príručka poskytuje školiteľom metodiky na zlepšenie znalostí a zručností príslušníkov pohraničnej stráže v oblasti základných práv a medzinárodnej ochrany. V príručke sa výslovne uvádza profilovanie a stanovujú sa základné pravidlá na predchádzanie diskriminácii. Odborná príprava sa poskytuje pravidelne. Neexistuje však trvalý mechanizmus na posudzovanie plnenia cieľov odbornej prípravy.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Frontex (2012).

Študijné dni zamerané na profilovanie pre vyššie postavených príslušníkov (Belgicko)

Centrum pre policajnú prácu a bezpečnosť (CPS) so sídlom v Gente (Belgicko) zorganizovalo v roku 2015 s účasťou belgického orgánu pre rovnosť (Unia) študijný deň o etnickom profilovaní (*Profilage ethnique: l'égalité sous pression?*). Zameraný bol na rôzne aspekty tejto problematiky vrátane toho: či a akým spôsobom môžu príslušníci polície z prostredia migrantov zlepšiť vzťahy s komunitami etnických menšín; ako často príslušníci polície používajú etnické profilovanie a ako je hodnotené.

V roku 2016 zorganizovala Unia dva študijné dni pre vyššie postavených príslušníkov polície zo severného Bruselu s cieľom zvýšiť informovanosť o etnickom profilovaní a podporiť úvahy o identifikácii postupov profilovania zo strany príslušníkov prvej línie. Príslušníci polície zo Španielska a Spojeného kráľovstva uviedli príklady osvedčených postupov poslucháčom pozostávajúcim z príslušníkov orgánov presadzovania práva, výskumných pracovníkov a mimovládnych organizácií. Preukázali konkrétne, že vďaka obmedzeniu profilovania na základe etnického pôvodu došlo k zvýšeniu počtu úspešných zatknutí hľadaných osôb. Poukázali na to, že to bolo umožnené vďaka uchovávaniu správnych záznamov o každom zastavení, ako aj zabezpečeniu transparentnosti, pokiaľ ide o motív zastavenia. Odborná príprava bola zameraná na budovanie spoločného chápania postupov etnického profilovania s cieľom podporiť budúcu prípravu výskumu týkajúceho sa postupov, ktoré v súčasnosti v tejto oblasti uplatňuje polícia.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Belgicko (2015 a 2017).

Odborná príprava by mala byť zameraná na zaujatosť a stereotypy, ktoré by mohli byť zakorenené v samotných inštitúciách presadzovania práva a riadenia hraníc. Širší inštitucionálny kontext a zavedené interné politiky, napr. existujúce mechanizmy podávania sťažností, prítomnosť „kódexu mlčanlivosti“ medzi kolegami atď., by sa mali preskúmať pred začatím odbornej prípravy zameranej na predchádzanie nezákonnému profilovaniu. Učebný plán by sa mal zaoberať zaujatosťou a stereotypmi, ktoré sú súčasťou takých policajných činností ako zastavenie a kontrola, zatýkanie, zadržiavanie a použitie sily.

Vysokopostavení príslušníci alebo príslušníci na strednej úrovni zohrávajú kľúčovú úlohu v súvislosti s úspešnosťou odbornej prípravy, čo sa týka účastníkov, ako aj

významu, ktorý prikladajú odbornej príprave³¹. Vyššie postavení príslušníci sa ako príjemcovia môžu naučiť nové postupy a zručnosti, ktoré môžu odovzdať príslušníkom v prvej línii. Organizačná kultúra, ktorú zväčša určuje vyšší manažment, má značný vplyv na každodenné správanie príslušníkov polície a pohraničnej stráže vrátane toho, ako komunikujú s verejnosťou.

Vyššie postavení príslušníci môžu tiež zabezpečiť pozitívne vnímanie odbornej prípravy. Správanie zamestnancov na riadiacich pozíciách, napríklad spôsob, akým vedúci pracovníci oznamujú účel odbornej prípravy príslušníkom, alebo to, či si príslušníci myslia, že sú vybraní náhodne alebo preto, že sú „problémovými príslušníkmi“, môže ovplyvniť úroveň záujmu a účasť na odbornej príprave. Povzbudzovanie príslušníkov, aby sa aktívne zúčastňovali na vzdelávacích programoch a boli otvorení zmenám správania s cieľom zlepšiť svoju každodennú prácu, pravdepodobne posilní vplyv odbornej prípravy³².

Odborná príprava by sa po ukončení mala preskúmať a vyhodnotiť, aby sa posúdil jej vplyv na zvyšovanie informovanosti a zmenu správania.

Zameranie na hlavné zásady odbornej prípravy

Špecializovaná odborná príprava je pre zabezpečenie zákonného využitia profilovania zásadná. Európska komisia vypracovala súbor hlavných usmerňujúcich zásad týkajúcich sa toho, ako zabezpečiť účinnú a kvalitnú odbornú prípravu v oblasti trestných činov z nenávisti. Rovnaké zásady platia aj pre odbornú prípravu v oblasti zákonného profilovania.

Odborná príprava orgánov presadzovania práva a trestného súdnictva zameraná na trestné činy z nenávisti: 10 kľúčových hlavných zásad

Zabezpečenie vplyvu a udržateľnosti:

- Začlenenie odbornej prípravy do širšieho prístupu na boj proti diskriminácii.
- Vypracovanie metodiky na riešenie potrieb odbornej prípravy.

Určenie cieľov a budovanie synergií:

31 Pozri Európska komisia (2017b).

32 Miller, J. a Alexandrou, B. (2016).

- Prispôsobenie programov na základe vašich zamestnancov.
- Spolupráca s občianskou spoločnosťou štruktúrovaným spôsobom.

Výber správnej metodiky:

- Kombinovanie rôznych metodík.
- Školenie školiteľov.

Odovzdávanie kvalitného obsahu:

- Vypracovanie učebného plánu odbornej prípravy s kvalitným obsahom.
- Vypracovanie modulov odbornej prípravy zameraných na diskrimináciu.

Výsledky monitorovania a hodnotenia:

- Prepojenie odbornej prípravy s postupmi preskúmania výkonnosti.
- Zabezpečenie pravidelného monitorovania a hodnotenia vašich metód odbornej prípravy.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Európska komisia (2017a).

Izolovaná odborná príprava však nebude účinná v boji proti implicitnej zaujatosti príslušníkov. Potrebný je posun v inštitucionálnom myslení. Orgány preto musia zvážiť mnohostranné zásahy na boj proti osobným a inštitucionálnym zaujatostiam (pozri prípadovú štúdiu).

Prípadová štúdia

Riešenie „inštitucionálneho rasizmu“ v polícii

V nadväznosti na obavy z úlohy rasy pri nesprávnom vedení vyšetrovania políciou rasovo motivovanej vraždy Stephena Lawrenca v Spojenom kráľovstve začala vláda Spojeného kráľovstva rozsiahle vyšetrovanie s cieľom získať „poznatky, ktoré je potrebné vyvodiť z vyšetrovania a stíhania rasovo motivovaných trestných činov“.

V správe z vyšetrovania uverejnenej v roku 1999 sa poukázalo na otázku „inštitucionálneho rasizmu“ v metropolitnej polícii vrátane nesúladu v údajoch

týkajúcich sa zastavení a kontrol ako záležitosti, ktorá vyvoláva značné obavy v súvislosti s dotknutými komunitami. Odporúčania z vyšetrovania, počnúc odbornou prípravou na zvyšovanie informovanosti o rasizme až po oznamovanie a zaznamenávanie incidentov, boli formulované na základe všeobecnej výzvy na zvýšenie otvorenosti, zodpovednosti a obnovenia dôvery zo strany policajného orgánu.

Z preskúmaní uverejnených v roku 2009, desať rokov po vyšetrovaní, vyplynulo, že došlo k zlepšeniu spôsobu, akým polícia spolupracuje s komunitami etnických menšín a vyšetroje rasovo motivované trestné činy. Uvádza sa však, že v prípade černochovej je stále oveľa väčšia pravdepodobnosť, že budú zastavení a kontrolovaní, než v prípade belochov.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Spojené kráľovstvo, Home Office (1999), Spojené kráľovstvo, Equality and Human Rights Commission (2009), a Spojené kráľovstvo, House of Commons Home Affairs Committee (2009).

2.2.4. Opodstatnené dôvody na podozrenie: využívanie informácií a spravodajských informácií

Keď príslušníci polície a príslušníci orgánov riadenia hraníc vyberú osobu, ich rozhodnutie je spravidla založené na kombinácii prvkov, ktoré môžu zahŕňať viaceré „objektívne“ informácie, napr. konkrétne spravodajské informácie, správanie, oblečenie alebo predmety, ktoré majú osoby so sebou, ako aj „subjektívne“ znalosti založené na skúsenostiach.

Všetky tieto prvky môžu predstavovať „signál“ nezákonnej aktivity. Informácie je však potrebné kombinovať a používať opatrne. Z dôkazov vyplýva, že pre príslušníkov môže byť zložité rozlišovať medzi objektívnymi a subjektívnymi prvkami v praxi, ako sa uvádza v príklade uvedenom v rámci.

Príklad

„Je to veľmi subjektívne. Je to váš pocit týkajúci sa osoby a prípadu, existujú však aj evidentné problémy, pokiaľ ide o nesúlady s tým, čo hovoria, nezrovnalosti medzi nimi a tým, čo tvrdí ich právny zástupca, nezrovnalosti

medzi tým, čo hovoria, a ich papiermi, medzi tým, čo hovoria, a všetkými vecami, ktoré by mohli mať vo svojich taškách. Existujú teda dôkazy a [tieto veci samotné by neboli] úplne proti niekomu. Ide o celkový obraz, ktorý si pracovník musí urobiť o osobe.“

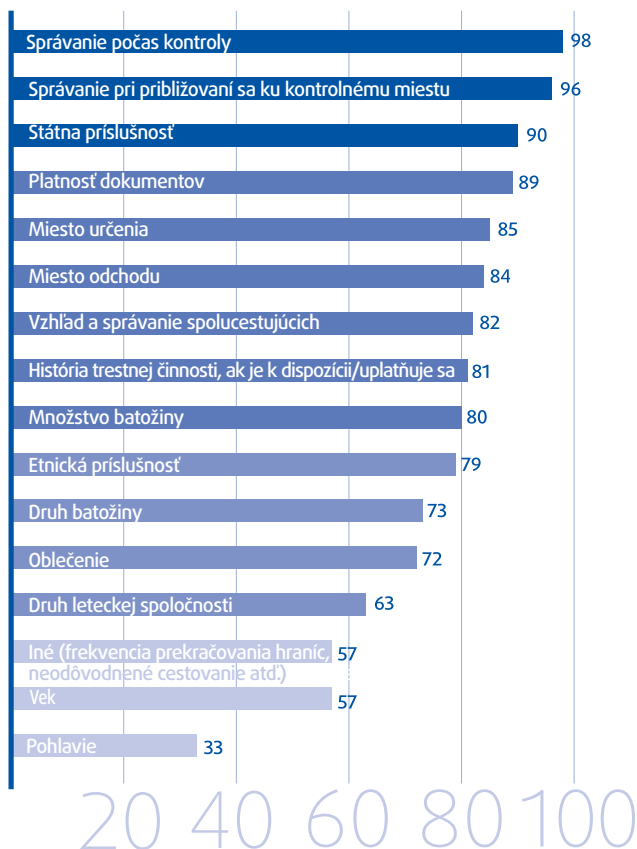
Imigračný pracovník na významnom letisku v Spojenom kráľovstve

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri FRA (2014a), s. 46.

Zameranie na identifikáciu osôb, ktoré sa pokúšajú vstúpiť do krajiny neoprávneným spôsobom

Z výskumu agentúry FRA vykonaného v roku 2012 na veľkých letiskách vyplýva, že príslušníci pohraničnej stráže pri rozhodovaní o tom, či by sa osoba mohla pokúsiť o neoprávnený vstup do krajiny, berú do úvahy viaceré faktory. Tieto faktory zahŕňajú často kombináciu „objektívnych“ kritérií – ako je správanie osoby pri vstupe na kontrolné miesto a počas kontroly, druh a množstvo batožiny a platnosť cestovných dokladov – a osobných skúseností s predchádzajúcimi hraničnými kontrolami, ako je znázornené na [obrázku 7](#).

Obrázok 7: Ukazovatele, ktoré sa považujú za užitočné alebo veľmi užitočné na účinné rozpoznávanie osôb, ktoré sa pokúšajú neregulárne vstúpiť do krajiny predtým, ako s nimi príslušníci hovoria (v %)

Poznámka: Platné odpovede boli poskytnuté v rozsahu 206 až 216 z 223 odpovedí. Respondenti, ktorí neposkytli odpoveď na danú otázku, boli pri spočítavaní výsledkov vylúčení. Odpovede neposkytlo 7 až 17 osôb v závislosti od otázky.

Zdroj: FRA, Prieskum pohraničnej stráže, 2012 (otázka 17)

Príslušníci pohraničnej stráže označili správanie počas kontroly alebo pri vstupe na kontrolné miesto za najužitočnejší faktor pri rozpoznávaní osôb, ktoré sa usilujú neoprávnené vstúpiť do krajiny. Za významné sa však

považovali aj také faktory ako štátna príslušnosť a etnická príslušnosť, ktoré by mohli signalizovať diskriminačné profilovanie.

Oblečenie, ktoré sa tiež považovalo za užitočný ukazovateľ, je príkladom toho, ako sa v praxi môžu zaujatým spôsobom použiť zjavne „objektívne“ informácie. Určité druhy oblečenia sa môžu spájať so špecifickými rizikovými profilmi. Napríklad obeť obchodovania s ľuďmi určitej štátnej príslušnosti môžu nosiť obvykle určité druhy odevov. Oblečenie však môže tiež naznačovať, že osoba patrí k určitej etnickej alebo náboženskej skupine. Aj keď existuje dostatok iných dôvodov na odporúčanie osoby na osobitnú kontrolu, osoby, ktoré sa silne identifikujú so svojím etnickým alebo náboženským pôvodom, majú predchádzajúcu negatívnu skúsenosť alebo sa im nedostáva primeraného vysvetlenia od príslušníka, môžu zaobchádzanie považovať za diskriminačné.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri FRA (2014a). Pokiaľ ide o profily obetí obchodovania s ľuďmi, pozri Frontex (2017).

Dobré spravodajské informácie o vzoroch správania alebo prípadoch môžu zlepšiť objektivnosť profilovania. Mohli by sa týkať trestnej činnosti alebo v prípade riadenia hraníc neregulárnej migrácie alebo cezhraničnej trestnej činnosti. Ak sú opatrenia v oblasti presadzovania práva a riadenia hraníc založené na konkrétnych a včasných spravodajských informáciách, napr. informáciách o konkrétnej osobe a/alebo súvislosti, s väčšou pravdepodobnosťou budú objektívne a s menšou pravdepodobnosťou budú založené na stereotypoch.

Okrem spravodajských informácií a objektívnych prvkov sa informácie o chránených charakteristikách, ako sú skutočná alebo vnímaná rasa, etnický pôvod, štátna príslušnosť, pohlavie alebo náboženstvo, môžu za určitých okolností legitímne použiť ako pridaný prvok pri posudzovaní profilovania. Na to, aby bolo použitie týchto informácií zákonné, musia byť upravené zákonom, rešpektovať podstatu dotknutých práv a slobôd, musia byť primerané (t. j. dodržiavať rovnováhu záujmov) a nevyhnutné (t. j. nemali by byť k dispozícii žiadne menej obmedzujúce prostriedky). Na to, aby príslušníci zaobchádzali s osobou inak ako s inými občanmi, musí existovať iný opodstatnený dôvod, než sú chránené dôvody. Dôvod sa musí osobitne týkať konkrétneho jednotlivca tak, ako je uvedené v príklade v rámci.

Príklad

Svedkovia uvádzajú, že osoba podozrivá z lúpeže mala obuté červené bežecké topánky a čiernu bejzbalovú čiapku, je 1,60 až 1,70 m vysoká a podľa nich je čínskeho pôvodu. Na základe týchto okolností by orgány činné v trestnom konaní mohli legitímne považovať etnický pôvod za relevantný na určenie, či sa z osoby stane potenciálny podozrivý, keďže sa to spája s konkrétnymi spravodajskými informáciami.

Zameranie na podrobné opisy podozrivej osoby

Dobrý opis podozrivej osoby môže znížiť riziko nezákonného profilovania. Opis podozrivej osoby pozostáva z údajov o osobe, napr. farba pokožky, vlasov a očí, výška a hmotnosť a oblečenie. Tieto údaje poskytuje obeť trestného činu alebo svedkovia, alebo sú získané na základe iných konkrétnych spravodajských informácií. Na základe dobrého opisu podozrivej osoby môžu príslušníci zastavovať a kontrolovať s cieľom zadržať podozrivé osoby alebo osoby na hraničnej kontrole odporučiť na osobitnú kontrolu.

Ak však príslušníci orgánov presadzovania práva dostanú príliš všeobecný opis podozrivej osoby, ktorý zahŕňa rasovú, etnickú alebo podobnú charakteristiku, operácie by sa nemali zakladať na takomto opise. V takýchto prípadoch operácie pravdepodobne povedú k mnohým zastaveniam nevinných osôb, ktoré majú rovnaké charakteristiky. Mali by sa skôr usilovať získať ďalšie konkrétne operačné spravodajské informácie, aby vedeli usmerniť svoje vyšetrovanie.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Európska komisia (2017a).

Informácie, ktoré vyzerajú objektívne, môžu v skutočnosti zahŕňať zaujatosť. Zjavne objektívne faktory, ako je čas, deň, miesto atď., možno použiť ako náhradu za zakázané dôvody diskriminácie, akými sú skutočná alebo vnímaná rasa, národný pôvod, pohlavie, sexuálna orientácia alebo náboženstvo, ako je ukázané v nasledovnom príklade.

Príklad

Operácia zahŕňajúca zastavenie a kontroly sa uskutočňuje v piatok okolo poludnia v oblasti X, tento čas je však pre moslimov v najdôležitejšom čase na modlitby. Keďže oblasť X sa nachádza blízko mešity, údajne objektívne faktory času, dátumu a miesta by mohli skutočne slúžiť ako náhrada v prípade operácie zastavenia a kontroly založenej na zakázanom diskriminačnom dôvode, ktorým je náboženstvo.

Obdobne sa môže zdať, že hľadanie určitého podozrivého správania predstavuje objektívny spôsob na identifikovanie možného protiprávneho konania. Príslušníci orgánov však môžu vysvetlovať správanie osoby rôznymi spôsobmi v závislosti od iných charakteristík dotknutej osoby. Z dôkazov vyplýva, že pracovné znalosti a chápanie spravodajských informácií sa medzi príslušníkmi môžu výrazne líšiť a často nezodpovedajú skutočným formám trestnej činnosti³³.

Poskytovanie včasných a podrobných spravodajských informácií príslušníkom orgánov, napríklad na „brífingoch pred pracovnou zmenou“ na začiatku každej zmeny, by malo obmedziť priestor na voľné konanie a poskytnúť príslušníkom usmernenia, ako majú zamerať svoje právomoci konkrétnejšie na súčasné modely trestnej činnosti a identifikované bezpečnostné problémy. Znižuje sa tým úloha zaujatosti. Zlepšenie kvality a využívania spravodajských informácií s cieľom zamerať sa na faktory správania alebo špecifické informácie je najúčinnnejšie v kombinácii so zvýšeným dohľadom a monitorovaním toho, ako príslušníci využívajú svoje právomoci.

Prípadová štúdia**Zabezpečenie objektivity pri profilovaní****Brífingy pred pracovnou zmenou (EÚ)**

V Schengenskom katalógu sa odporúča, aby príslušník v službe pred každou zmenou poskytol informácie o akýchkoľvek ukazovateľoch rizika a rizikových profiloch. Zabezpečením prekrývania jednotlivých zmien sa môže zabezpečiť dostatok času na výmenu informácií medzi zamestnancami odchádzajúcimi zo zmeny a prichádzajúcimi na zmenu a zodpovedajúce brífingy.

33 United Kingdom National Policing Improvement Agency (NPIA) (2012).

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Rada Európskej únie (2009).

Program odbornej prípravy SDR (Holandsko)

Program odbornej prípravy pre pátranie, detekciu a reakciu (SDR) je zameraný na predchádzanie trestnej činnosti alebo teroristickým činom ešte predtým, ako k nim dôjde, a to posilnením kapacity bezpečnostného personálu, pokiaľ ide o profilovanie správania. To znamená upriamiť pozornosť na stále charakteristiky, akými sú napr. farba kože, a zamerať sa namiesto toho na individuálne správanie pri rozhodovaní o policajnej akcii. Keďže ukazovatele podozrivého správania sú kontextovo špecifické, odborná príprava sa líši podľa prostredia. Myšlienka existencie jedného univerzálneho riešenia sa odmieta. Po zistení relevantných vzorov správania sa od príslušníkov vyžaduje, aby konali „citlivým“ spôsobom. Vo väčšine prípadov sa zamerajú skôr na neformálny rozhovor s podozrivou osobou než na využitie akýchkoľvek formálnych policajných právomocí. Program zahŕňa popri praktickej odbornej príprave a odbornej príprave na pracovisku aj výučbu v triede.

Ďalšie informácie sa uvádzajú na [webovom sídle SDR Academy](#).

Nástroj autorizovaného odborného postupu pre zastavenie a kontrolu (Spojené kráľovstvo)

V College of Policing v Spojenom kráľovstve bolo vypracované usmernenie týkajúce sa autorizovaného odborného postupu, ktoré sa vzťahuje na rôzne aspekty policajnej práce. V autorizovanom odbornom postupe pre zastavenie a kontrolu sa vysvetľuje, čo je zastavenie a kontrola, prečo je dôležité správne využívať tieto právomoci a prvky zákonného zastavenia a kontroly. Vysvetľuje sa v ňom, že zákonnosť a efektívnosť kontaktov zahŕňajúcich zastavenie a kontrolu sa podporí zabezpečením:

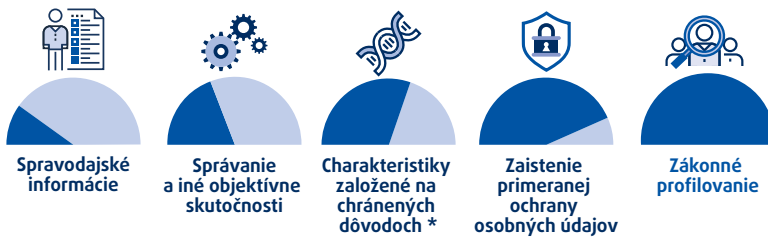
- **Spravodlivosť:** rozhodnutie príslušníka zastaviť a kontrolovať osobu musí byť založené len na príslušných objektívnych faktoroch. Osobu nemožno nikdy zastaviť výlučne alebo hlavne na základe chránených charakteristík alebo takých faktorov, akými sú predchádzajúce odsúdenia.
- **Zákonnosť:** zastavenie a kontrola musia mať právny základ, ktorý sa uplatňuje zákonne.

- **Profesionalita:** počas zastavenia a/alebo kontroly musia príslušníci dodržiavať profesionálne normy správania, najmä etický kódex, efektívne komunikovať s ľuďmi a zaobchádzať s nimi dôstojne a s rešpektom.
- **Transparentnosti:** individuálny kontakt je potrebné presne zaznamenať. Zabezpečiť sa musí účinný dohľad a monitorovanie zastavení a kontrol, ako aj verejná kontrola.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Spojené kráľovstvo, College of Policing (2016).

Na obrázku 8 sú znázornené rôzne prvky, ktoré možno použiť pri zákonomnom profilovaní; ako ich kombinovať bude závisieť od charakteru konkrétneho prípadu.

Obrázok 8: Kombinácia prvkov

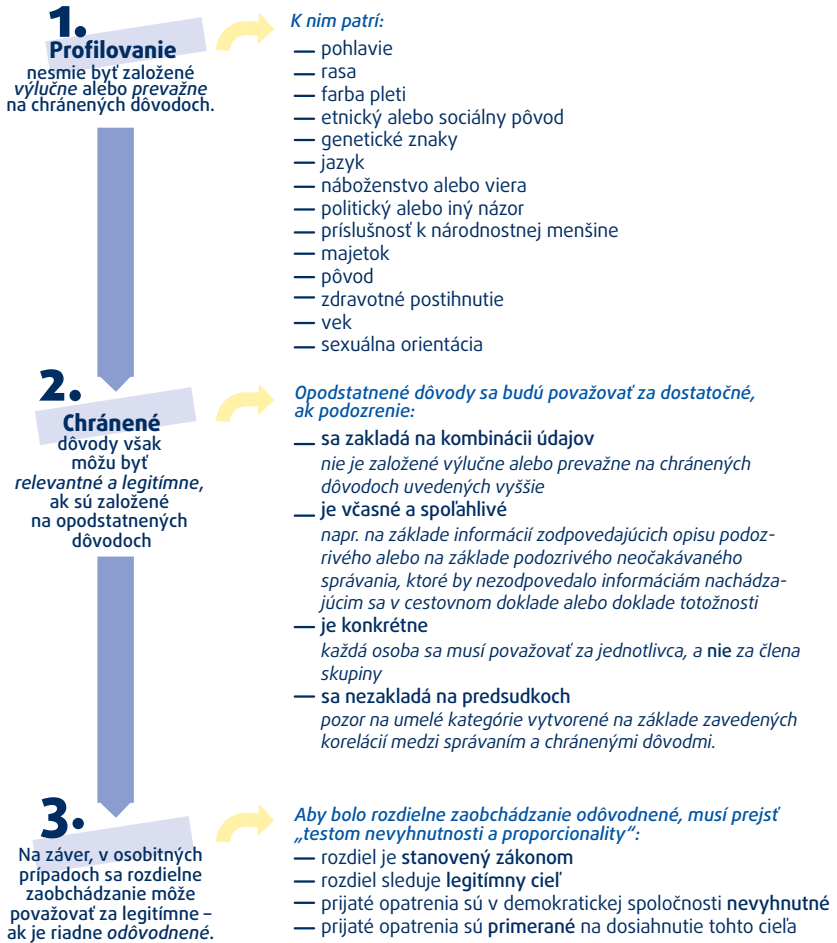

* Pozri obrázok 9, kde je uvedený zoznam chránených dôvodov podľa právnych predpisov EÚ. Profilovanie by nemalo byť nikdy založené výlučne alebo prevažne na chránených charakteristikách.

Zdroj: FRA, 2018

Na obrázku 9 je znázornené, ako možno tieto prvky kombinovať s cieľom zabezpečiť, aby profilovanie nebolo diskriminačné.

Obrázok 9: Prvky nediskriminačného profilovania

Poznámky: Zoznam chránených dôvodov sa v jednotlivých členských štátoch líši. Pre prehľad dôvodov diskriminácie, ktoré sú zahrnuté v trestnom zákonníku každého členského štátu, pozri FRA (2018d). Pozri aj [webové sídlo Equinet](#), kde sa uvádzajú dôvody diskriminácie, ktoré pokrývajú vnútroštátne subjekty pre rovnaké zaobchádzanie.

Zdroj: FRA, 2018

2.2.5. Formuláre o zastavení a kontrole na účely profilovania v oblasti presadzovania práva

Formuláre o „zastavení a kontrole“ môžu príslušníkom pomôcť pri posudzovaní, či uskutočnené zastavenia sú založené na opodstatnených dôvodoch, a umožniť vyššie postaveným príslušníkom monitorovať potenciálne diskriminačné praktiky pri využívaní možnosti zastavenia a kontroly jednotlivými príslušníkmi. Aj keď sa niekedy považujú za zaťažujúce, poskytujú tiež záznam o zastaveniach, ktoré pri kontrole poskytnú informácie, ktoré môžu ukázať, či sa zastavenia uskutočňujú zákonným spôsobom³⁴. To môže prispieť k podpore otvorenosti a zodpovednosti. Okrem vyplňania papierových formulárov na zaznamenávanie takýchto informácií možno používať aj nové technológie, napr. mobilné aplikácie.

Niektoré dôležité body, ktoré treba zahrnúť do navrhovania formulárov zastavenia a kontroly, sú opísané v rámcčku o zameraní.

Zameranie na to, vďaka čomu je formulár o zastavení a kontrole dobrý

Formuláre o zastavení a kontrole musia byť dobre navrhnuté tak, aby boli užitočné. Po prvé, vyplňanie formulárov kladie na príslušníkov ďalšiu pracovnú záťaž. Ak formulár nie je jasne navrhnutý a primerane stručný, hrozí, že príslušníci nevyplnia celý formulár alebo ho vyplnia nedôsledne. Po druhé, dobré formuláre umožňujú jednoduchú extrakciu a kontrolu údajov na účely monitorovania a hodnotenia zastavení a kontrol.

Vždy, keď je to možné, formuláre o zastavení a kontrole by mali:

- Využívať políčka s možnosťou výberu z viacerých odpovedí, ktoré sa rýchlejšie vyplňajú a dajú sa jednoduchšie štatisticky spracovať.
- Uvádzať úplný zoznam možností pre každú položku.
- Vyhýbať sa nejednoznačným záznamom.
- Byť zrozumiteľné tak pre príslušníka, ako aj pre zastavenú osobu.
- Zahŕňať:
 - právne dôvody zastavenia. Vhodnejšie sú jednoduché vysvetlenia než zoznam pravidiel,

34 Spojené kráľovstvo, Stop Watch (2011).

- o dátum, čas a miesto kontroly osoby alebo vozidla,
- o predmet vyhládavania, napr. predmet(-y), ktorý(-é) príslušníci hľadajú,
- o výsledok zastavenia,
- o meno a policajnú stanicu príslušníka(-ov) vykonávajúceho(-ich) kontrolu,
- o môžu sa zaznamenať osobné údaje kontrolovanej osoby (osôb), napr. meno, adresa a štátna príslušnosť. Jednotlivec však môže odmietnuť poskytnúť tieto informácie.

Aby boli formuláre účinné, mali by sa vyplniť v čase zastavenia.

Zastavenej osobe alebo zodpovednej osobe kontrolovaného vozidla by sa mala poskytnúť kópia. V Spojenom kráľovstve sú zastavené osoby oprávnené požiadať o kópiu záznamu do troch mesiacov od zastavenia. Takto formulár slúži nielen na podporu dôkazov o zastavení pre políciu, ale slúži aj pre osoby, ktoré boli zastavené.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Spojené kráľovstvo, West Midlands Police (2012), s. 7; a Spojené kráľovstvo, Home Office (2014a).

Prípadová štúdia

Formulár o zastavení a kontrole (UK)

Formulár o zastavení a kontrole, ktorý používa West Midlands Police v Spojenom kráľovstve, je uvedený ďalej.

Vyplýva z neho, že zastavená osoba je požiadaná o sebaidentifikáciu ako osoba patriaca do niektorej z uvedených kategórií etnickej príslušnosti vrátane možností „iné“ alebo „neuvedené“. Príslušník, ktorý uskutoční zastavenie, môže pridať svoj postreh, ak nesúhlasí so sebaidentifikáciou.

V kódexe postupov pre výkon právomoci zastavenia a kontroly v Spojenom kráľovstve sa uvádza, že príslušníci by mali zastaveným osobám vysvetliť, že informácie o etnickom pôvode „sa vyžadujú na získanie pravdivého obrazu o zastavení a kontrole a na pomoc pri zlepšovaní etnickej kontroly, boji proti diskriminačným praktikám a na podporu účinného využívania právomocí“.

WC332
02/17

Stop and Search

Call: 805 6666

<p>Power</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Drugs 2 Section 1 PACE <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; margin: 5px 0;"> <p>A typical response would be "2,5" if the Power was 'S1 PACE & Object 'Fireworks'. The Object of search will default if there is only 1 option.</p> </div> <ol style="list-style-type: none"> 3 S47 Firearms Act 4 Section 60 CJPO Act 1994 5 Section 43 Terrorism Act 6 New Psychoactive Substances Act 2016 7 Other (a Search contains list of additional powers) 	<p>Object</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Search for Drugs 1 Stolen Items 2 Offensive Weapon/Bladed Article 3 Articles for Burglary/Theft/Fraud/TWOC 4 Items for Criminal Damage 5 Fireworks 1 Firearms 1 Dangerous Items/Offensive Weapons 1 Evidence of Terrorism 1 Search for NPS 		
<p>Self Assessed Ethnicity (16+1)</p> <p>A1 Asian - Indian</p> <p>A2 Asian - Pakistani</p> <p>A3 Asian - Bangladeshi</p> <p>A9 Asian - Any Other Asian background</p> <p>B1 Black - Caribbean</p> <p>B2 Black - African</p> <p>B9 Black - Any Other Black background</p> <p>M1 Mixed - White & Black Caribbean</p> <p>M2 Mixed - White and Black African</p> <p>M3 Mixed - White & Asian</p> <p>M9 Mixed - Any Other Mixed Background</p> <p>O1 Other - Chinese</p> <p>O9 Other - Any Other Ethnic Group</p> <p>W1 White - British</p> <p>W2 White Irish</p> <p>W9 White - Any Other White background</p> <p>NS Not Stated</p>	<p>Officer assessed Ethnicity (PNC)</p> <p>IC1 White North European</p> <p>IC2 White South European</p> <p>IC3 Black</p> <p>IC4 Asian</p> <p>IC5 Chinese/Japanese/South East Asian</p> <p>IC6 Middle Eastern</p> <p>IC9 Other</p>		
<p>Grounds for Search - Multi Select</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Acting Suspiciously 2 Stopped in tasking area 3 Stopped in high crime area 4 Could not give reasonable explanation 5 Tried to avoid police 6 Seen to discard an item 7 Seen to conceal item 8 Smell of controlled drug 9 Current Intelligence 10 Matches Description <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; margin-top: 5px; width: fit-content;"> <p>Grounds will be supported by a free text explanation</p> </div>			
<p style="text-align: center;">Outcome</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <ol style="list-style-type: none"> 1 Arrested - Consequence of Stop & Search 2 Arrested - Unrelated Offence including Warrant/PNC 3 Community Resolution 4 Fixed Penalty 5 Cannabis Warning 6 Street Bail </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <ol style="list-style-type: none"> 7 Street Summons 8 Conditional Bail 9 Out of custody Caution 10 Substance seized, person not arrested 11 NFA </td> </tr> </table>		<ol style="list-style-type: none"> 1 Arrested - Consequence of Stop & Search 2 Arrested - Unrelated Offence including Warrant/PNC 3 Community Resolution 4 Fixed Penalty 5 Cannabis Warning 6 Street Bail 	<ol style="list-style-type: none"> 7 Street Summons 8 Conditional Bail 9 Out of custody Caution 10 Substance seized, person not arrested 11 NFA
<ol style="list-style-type: none"> 1 Arrested - Consequence of Stop & Search 2 Arrested - Unrelated Offence including Warrant/PNC 3 Community Resolution 4 Fixed Penalty 5 Cannabis Warning 6 Street Bail 	<ol style="list-style-type: none"> 7 Street Summons 8 Conditional Bail 9 Out of custody Caution 10 Substance seized, person not arrested 11 NFA 		

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Spojené kráľovstvo, West Midlands Police (2017a) a United Kingdom, Home Office (2014a), s. 19.

Mnohé policajné sily sa v súčasnosti odkláňajú od získavania údajov o zastaveniach a kontrolách formou formulárov a namiesto toho využívajú technológie, napr. aplikácie v mobilných telefónoch, rádiové systémy, mobilné dátové terminály alebo laptopy. Tieto technológie môžu urýchliť proces zaznamenávania a znížiť byrokraciu, môžu však tiež vytvárať nové riziká, najmä vo vzťahu k algoritmickému používaniu osobných údajov (pozri kapitulu 3).

Prípadová štúdia

Živé záznamy o zastavení a kontrole

„eSearch“ (West Midlands Police, Spojené kráľovstvo)

Tento systém prijatý v apríli 2014 je založený na hovore medzi príslušníkom na mieste a zamestnancom kontaktného centra (kontrolná miestnosť). Údaje o zastavení a kontrole sú okamžite zaznamenané v kontaktnom stredisku a zahrnuté do databázy. Tieto informácie potom možno získať a použiť na kontrolu efektívnosti zastavení a kontrol, a to interne aj externe. Systémom eSearch sa transformovalo zaznamenávanie zastavení a kontrol. Záznamy možno v policajných systémoch sledovať oveľa rýchlejšie, čo je výhodné pre spravodajské informácie a integráciu do operačnej policajnej práce.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Spojené kráľovstvo, West Midlands Police (2014) a Spojené kráľovstvo, Midlands Police (2016).

Mobilná aplikácia pre príslušníkov v prvej línii (West Midlands Police, Spojené kráľovstvo)

Cieľom novej mobilnej aplikácie, ktorá bola spustená v októbri 2017, je urýchliť a zefektívniť zastavenia a kontroly. Aplikácia eSearch umožňuje príslušníkom zaznamenávať údaje o kontaktoch na uliciach priamo do aplikácie prostredníctvom ich smartfónov bez toho, aby bolo potrebné telefonovať zamestnancom kontaktného centra. Každému zastaveniu sa prideli jedinečné referenčné číslo a GPS automaticky zaznamenáva jeho polohu. Očakáva sa, že vďaka aplikácii sa zníži počet volaní do kontaktného centra takmer o 1 000 hovorov mesačne.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Spojené kráľovstvo, West Midlands Police (2017b).

Vyššie postavení príslušníci zohrávajú dôležitú úlohu pri zabezpečovaní zákonnosti operácií zastavenia a kontroly. V ďalej uvedenom príklade je ukázané, ako môžu vyššie postavení príslušníci vykonávať dohľad. Mali by tiež zabezpečiť, aby sa zastavenia a kontroly nepoužívali na meranie výkonu založené na počte vykonaných zastavení.

Prípadová štúdia

Podpisovanie záznamov o zastavení a kontrole (Spojené kráľovstvo)

Od augusta 2014 každý záznam o zastavení a kontrole v Spojenom kráľovstve musí podpísať vedúci príslušníka, ktorý uskutočnil kontrolu. Záznamy sa potvrdzujú buď ako záznamy spĺňajúce, alebo nespĺňajúce príslušné normy. V druhom prípade predkladajúci príslušník musí v zázname o zastavení a kontrole uviesť prečo.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Spojené kráľovstvo, Home Office (2014a).

2.3. Zodpovednosť

Kľúčové body

- Príslušníci orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc sú **zodpovední** za udržiavanie profilovania v medziach zákona.
- **Získavanie spoľahlivých, presných a včasných údajov** o činnostiach profilovania má zásadný význam pre zabezpečenie zodpovednosti.
- **Účinné mechanizmy na vybavovanie sťažností** môžu odrádzať od zneužívania moci a zároveň môžu zabezpečiť a obnoviť dôveru verejnosti v operácie polície a orgánov riadenia hraníc.
- **Stretnutia na účely získania spätnej väzby zo strany verejnosti** s cieľom vypočúť si ich názory, diskutovať o profilovaní a získať spätnú väzbu o operáciách, poskytnúť príležitosti na získanie dôležitých poznatkov a zlepšiť činnosti profilovania.

Zodpovednosť je kľúčovou zásadou demokratickej správy vecí verejných. Vo všeobecnosti to znamená poskytnutie odpovedí tým, ktorí sú oprávnení požadovať vysvetlenie³⁵. Zodpovednosť nie je zameraná len na individuálne rozhodovanie, ale aj na rozhodovanie inštitúcie (tzv. „inštitucionálna zodpovednosť“). Ako verejní činitelia a verejné orgány zodpovedajú príslušníci orgánov presadzovania práva a správy hraníc, ako aj ich organizácie za svoje rozhodnutia a činnosti verejnosti. K tomu patrí zodpovednosť za zabezpečenie, aby profilovanie bolo v súlade so zákonom.

35 Bovens, M., Schillermans, T. a Goodlin, R.E. (2014), s. 1 – 11.

Získavanie spoľahlivých, presných a včasných údajov má zásadný význam pre zabezpečenie zodpovednosti. Keďže väčšina údajov obsahuje citlivé osobné informácie, musí sa s nimi nakladať v súlade s pravidlami a postupmi ochrany údajov (pozri kapitolu 3).

Kontrolný zoznam zodpovednosti

V kontrolnom zozname uvedenom ďalej v texte sa uvádza základný prehľad krokov, ktoré môžu orgány presadzovania práva a správy hraníc prijať na zabezpečenie toho, aby niesli zodpovednosť za rozhodnutia a opatrenia týkajúce sa profilovania. Tento zoznam môže viesť príslušníkov k zlepšeniu ich zodpovednosti, ale nemalo by sa chápať, že sú to pre príslušníkov orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc povinné kroky. V závislosti od kontextu sa niektoré odporúčania nemusia vzťahovať na osobitosti riadenia hraníc.

1. Identifikácia

- Rozpoznanie a **uznanie** problému nezákonného profilovania. Zaujatost a stereotypy existujú a predstavujú riziko pre zúčastnené strany vrátane príslušníkov a miestnych komunit.
- Získavanie a využívanie rozčlenených údajov**: toto je dôležitý nástroj na posúdenie účinnosti a výkonnosti.
- Zapájanie sa do externých panelov organizovaných komunitou alebo občianskou spoločnosťou s cieľom získať **spätnú väzbu** o vašich postupoch a zvýšiť dôveru vo vaše operácie.

2. Získavanie informácií

- Zaručenie zodpovednosti **vedením záznamov** o činnostiach profilovania.
- S výhradou nevyhnutných záruk môže **monitorovanie kamerovým systémom** a/alebo **kamerami umiestnenými na tele** posilniť zodpovednosť a poskytnúť dôkazy na podporu opatrení na zmenu vzorov zaujatého správania.
- Vytváranie **formulárov o zastavení a kontrole**, ktoré majú príslušníci polície vyplniť po každom zastavení.

3. Konanie a prevencia

- ☑ Vykonávanie **posúdení** s cieľom zistiť, či existujú nejaké pravidlá a postupy, ktoré udržiavajú explicitnú alebo implicitnú zaujatosť a negatívne stereotypy.
- ☑ Zavedenie osobitných kurzov a/alebo **školení** zameraných na riešenie osobných a inštitucionálnych predsudkov a stereotypov.
- ☑ **Poskytovanie informácií** zastaveným osobám na účely posilnenia vnímania, že ide o nestranné zastavenie, a poskytovanie dostatočných informácií osobám, aby sa vedeli rozhodnúť, či sa majú domáhať nápravy alebo nie. V prípade odporúčaní na osobitné kontroly na hraničných priechodoch je poskytnutie informácií právnou povinnosťou.
- ☑ Vykazovanie **nulovej tolerancie** v rámci organizácie v prípade incidentov založených na zaujatosti.
- ☑ Vytvorenie **vnútorných mechanizmov** dohľadu a kontroly, ako sú interné panely na diskusiu o tom, či sa zastavenia uskutočňujú na základe opodstatnených dôvodov.
- ☑ Zabezpečenie, aby sa **ukazovatele výkonnosti** spájali s predchádzaním zaujatosti a stereotypom.
- ☑ Zavedenie **mechanizmov na vybavovanie sťažností** s cieľom zabrániť zneužívaniu moci a zabezpečiť zodpovednosť.

Zdroj: FRA, 2018

2.3.1. Interné monitorovanie

Vedenie a riadenie policajných orgánov a orgánov riadenia hraníc zohrávajú dôležitú úlohu pri vytváraní etiky, ktorá podporuje práva osôb a zásadu nediskriminácie v rámci organizácie, ako aj v styku s verejnosťou. Prispievajú tiež k vytvoreniu atmosféry zodpovednosti a transparentnosti. Otvorená komunikácia medzi zamestnancami (horizontálna aj vertikálna) a stanovenie jasných noriem správania, ako sú profesijné kódexy správania, sú dva vnútorné prvky, ktoré by mali byť zavedené na zvýšenie zodpovednosti. Dôležitú úlohu zohráva aj nábor a odborná príprava (pozri oddiel 2.2.3).

Podľa právnych predpisov EÚ musí každý subjekt verejného sektora alebo verejný orgán určiť **zodpovednú osobu**. Táto osoba poskytuje poradenstvo polícii a orgánom riadenia hraníc, pokiaľ ide o ich povinnosti v oblasti ochrany údajov vrátane vedenia

záznamov o činnostiach spracúvania údajov alebo vykonávania posúdení vplyvu na ochranu údajov. V súvislosti s profilovaním bude zodpovedná osoba napríklad poskytovať poradenstvo a dohliadať na to, aby sa osobné údaje získavané na účely profilovania alebo počas neho spracúvali a uchovávali v súlade so zákonom.

Zameranie na úlohu zodpovedných osôb

V **smernici o presadzovaní práva** sa od členských štátov vyžaduje, aby vymenovali zodpovednú osobu, ktorej úlohy zahŕňajú:

- monitorovanie dodržiavania platných právnych predpisov týkajúcich sa ochrany osobných údajov vrátane:
 - pridelovania povinností,
 - zvyšovania informovanosti a odbornej prípravy zamestnancov,
 - auditov,
- poskytovanie poradenstva o posúdení vplyvu na ochranu údajov a monitorovania jeho vykonávania;
- pôsobenie ako kontaktné miesto pre dozorný orgán.

Zodpovedná osoba by mala byť plne a včas zapojená do všetkých otázok súvisiacich s ochranou osobných údajov.

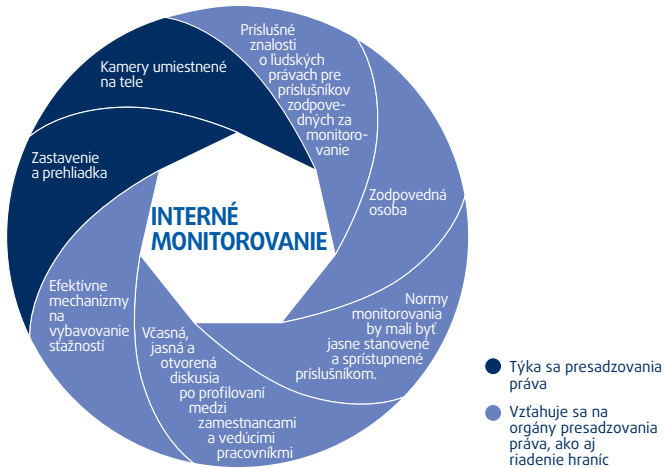
Pozri články 32 – 34 smernice o presadzovaní práva.

V policajných silách sa interné monitorovanie profilovania môže vykonávať v rámci širokej škály ďalších opatrení zameraných na vedenie záznamov o kontaktoch orgánov a obyvateľstva (pozri **obrázok 10**). Patrí k nim používanie:

- **formulárov o zastavení a kontrole**: ktoré sú užitočným praktickým nástrojom na povzbudenie príslušníkov, aby vykonávali dobre odôvodnené zastavenia, a na podporu otvorenosti a zodpovednosti voči verejnosti (pozri **oddiel 2.2.5**),
- **kamery umiestnené na tele**: s výhradou potrebných záruk môžu posilniť dôveru medzi komunitami a políciou a môžu pôsobiť na odradenie od zneužívania sily a diskriminácie (pozri **oddiel 2.3.2**).

Tieto opatrenia sa môžu využívať aj v rámci interných monitorovacích činností v organizáciách pre riadenie hraníc. Napríklad v Schengenskom katalógu sa odporúča zaznamenať počet odporúčaní na osobitné kontroly a ich dôvody. Okrem toho rôzne súvislosti hraničných kontrol, infraštruktúra na hraničných priechodoch a prítomnosť nadriadených na mieste vytvárajú ďalšie príležitosti na vnútorné monitorovanie. K dispozícii môžu byť napríklad ďalšie technologické zariadenia, ako je monitorovanie kamerovým systémom.

Obrázok 10: Prvky interného monitorovania

Zdroj: FRA, 2018

S potrebnými zárukami môžu videozáznamy poskytnúť dôkazy na posúdenie spôsobu vykonávania profilovania a poskytnúť dôkazy v prípade konkrétnych sťažností. Mohli by napríklad pomôcť potvrdiť, či správanie osoby počas čakania na bežnú kontrolu poskytlo dostatočný dôvod na to, aby bola odporučená na osobitnú kontrolu.

Na rozdiel od zastavení a kontrol cestujúci na hraničných priechodoch zväčša očakávajú prítomnosť monitorovania kamerovým systémom vzhľadom na verejný charakter týchto miest a bezpečnostné aspekty. Používanie takýchto nástrojov však musí byť v súlade s právom na súkromie a platnými pravidlami ochrany údajov.

Vedenie záznamov môže byť prínosné z krátkodobého aj dlhodobého hľadiska. Príklad formulárov o zastavení a kontrole ukazuje, ako:

- Z **krátkodobého hľadiska** môžu formuláre o zastavení a kontrole zabezpečiť zodpovednosť na mieste. V Spojenom kráľovstve sa každej zastavenej osobe poskytne zápis z formuláru o zastavení alebo potvrdenie o tom, kde možno získať kópiu. Poskytujú sa v ňom podrobné informácie o dôvode zastavenia, ako aj informácie o tom, kde a ako podať sťažnosť. Osoba tak môže vidieť dôvod zastavenia a napadnúť ho, ak ho považuje za nespravodlivý.
- Z **dlhodobého hľadiska** analýza záznamov umožňuje polícii zistiť, či sa právomoci zastaviť a kontrolovať nezameriavajú neprimerane na príslušníkov menšinových skupín, a upraviť zodpovedajúcim spôsobom usmernenia pre príslušníkov. Tieto záznamy sa môžu zverejniť v záujme zvýšenia transparentnosti a podporiť dôveru verejnosti v uplatňovanie právomocí na zastavenie a kontrolu.

Vedenie záznamov: Čo hovorí právo?

V záujme zabezpečenia zákonnosti sa v smernici o presadzovaní práva vyžaduje, aby orgány presadzovania práva viedli záznamy o všetkých kategóriách spracovateľských činností, za ktoré sú zodpovedné. Okrem toho v systémoch automatizovaného spracúvania musia uchovávať informácie o tom, kto sa prihlásil do systému, aby sa mohlo zistiť, kto nahliadol do osobných údajov alebo ich poskytol, kedy k tomu došlo, kto údaje dostal a odôvodnenie spracovania údajov (pozri [oddiel 3.1.3](#)).

Články 24 a 25 smernice o presadzovaní práva

Prípadová štúdia

Používanie záznamov na zistenie neproporcionality pri zastaveniach a kontrolách (Spojené kráľovstvo)

Kódex postupov podľa zákona o polícii a trestných dôkazoch vypracovaný v Anglicku a vo Walese (Spojené kráľovstvo) ukladá polícii zákonnú povinnosť monitorovať uplatňovanie právomocí na zastavenie a kontrolu s cieľom overiť, či sa „nevykonávajú na základe stereotypných predstáv alebo nevhodných zovšeobecnení“. Akékoľvek zjavne neprimerané použitie právomocí konkrétnymi príslušníkmi alebo skupinami príslušníkov alebo vo vzťahu ku osobitným skupinám komunity by sa malo zistiť a vyšetriť a mali by sa prijať vhodné opatrenia na ich riešenie. Okrem toho polícia musí zabezpečiť,

aby záznamy kontrolovali zástupcovia komunity, a vysvetliť uplatňovanie právomocí zastaviť a kontrolovať na miestnej úrovni.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Spojené kráľovstvo, Home Office (2014a).

Polícia v Spojenom kráľovstve vypracovala viaceré nástroje na zvýšenie transparentnosti zabezpečením jednoduchého prístupu k údajom o zastavení a kontrole. Používatelia môžu na webovom sídle <https://www.police.uk/> zadať svoje poštové smerovacie číslo, aby si mohli pozrieť podrobné informácie o počte a charaktere zastavení v ich lokalite. Uverejnené informácie vychádzajú z vyplnených formulárov o zastavení a kontrolách. Navyše [prehľad o zastaveniach a kontrolách](#) Metropolitnej polície poskytuje údaje o všetkých zastaveniach a kontrolách v Londýne vrátane údajov o podiele zastavených osôb z radov etnických menšín v pomere k celkovému obyvateľstvu. Používatelia majú prístup k podrobným údajom online rôznymi spôsobmi, napríklad prostredníctvom:

- mapy znázorňujúcej na mesačnom základe presné miesto zastavení a kontrol uskutočnených v konkrétnej oblasti. Nástroj poskytuje aj podrobné informácie o zastavení a kontrole (predmet, typ, výsledok, či zastavenie a kontrola boli súčasťou policajnej operácie), osobe (pohlavie, vek, samodefinovaná etnická príslušnosť, etnická príslušnosť stanovená príslušníkmi), ako aj o právnych predpisoch podporujúcich zákonnosť zastavenia a kontroly (pozri [obrázok 11](#));
- prehľadu štatistických údajov a grafov prezentujúcich opatrenia polície týkajúce sa zastavenia a kontroly. Informácie tak možno spájať a dajú sa stiahnuť zo systému.

Aj keď tento postup podporuje transparentnosť a dôveru, mohol by mať vplyv na práva dotknutých osôb na súkromie a ochranu údajov. Existuje tu však možnosť odvodenia totožnosti osoby z kombinácie údajov dostupných v týchto alebo iných online nástrojoch. Takéto riziká je potrebné posúdiť a v prípade potreby riešiť.

2.3.2. Kamery umiestnené na tele

Policajné sily čoraz častejšie používajú kamery umiestnené na tele. Môžu zohrávať úlohu pri zabezpečovaní zodpovednosti, zlepšovaní kvality individuálnych kontaktov a pri zmene vzorov neobjektívneho správania. Môžu tiež prispieť k zmierneniu

nebezpečných situácií. Okrem záznamu získaného políciou občania stále častejšie filmujú zastavenia a iné interakcie s políciou. Záznam sa môže použiť aj na preskúmanie postupu polície.

Obrázok 11: Online nástroj s podrobnými informáciami o zastaveniach a kontrolách uskutočnených v Londýne

POLICE.UK Find your neighbourhood 🔍 Share this page ➦

Home > Metropolitan Police Service > London Fields > Stop and search >

Stop and search map

In this neighbourh

- [Overview](#)
- [Crime map](#)
- [Stop and search](#)
- [Policing team](#)
- [News and events](#)
- [Performance](#)
- [Community Payback](#)

Next steps

- [Stop and search overview](#)
- [Metropolitan Police Service](#)

Related links

- [Stop and search FAQs](#)

Click on the dots on the map for information about individual stop and searches.

Showing: April 2018 Update

[View A-Z list of stop and search locations](#)

[View the crime map for London Fields](#)

1076 stop and searches were carried out by Metropolitan Police Service this month that could not be mapped to a location.

The British Transport Police are responsible for policing railways in the Metropolitan Police Service area. [View summary information for stop and searches conducted by the British Transport Police.](#)

Location anonymisation is accurate to 2012 population and housing developments. [Learn more](#)

Please [contact us](#) about any privacy concerns, or feedback about how useful and useable you find this stop and search information.

Zdroj: *Spojené kráľovstvo, Ministerstvo vnútra, webová stránka obsahujúca mapu zastavení a kontrol*

POLICE.UK Find your neighbourhood 🔍 Share this page 📄 Menu ☰

Home > Metropolitan Police Service > London Fields > Stop and search > Map >

Stop and searches on or near Forest Road in April 2018

In this neighbourhood

- Overview
- Crime map
- Stop and search
- Policing team
- News and events
- Performance
- Community Feedback

Stop and search at 29 April 2018, 12:20 p.m.

Object of search: Articles for use in criminal damage	Self-defined ethnicity: Black/African/Caribbean/Black British - Any other Black/African/Caribbean background
Type of search: Person search	Officer-defined ethnicity: Black
Outcome: A no further action disposal	Removal of more than just outer clothing: Unknown
Part of a policing operation: No	Legislation: Police and Criminal Evidence Act 1984 (section 1)
Gender: Male	Outcome linked to object of search: Unknown
Age range: over 34	

Next steps

- [View stop and search overview for Metropolitan Police Service](#)
- [Contact us regarding a privacy concern or to provide stop and search feedback](#)
- [Contact your local policing team](#)
- [Attend your next beat meeting](#)

Related links

- [Stop and search FAQs](#)

Zdroj: Spojené kráľovstvo, Ministerstvo vnútra, webová stránka obsahujúca informácie o osobitných kontrolách

Prípadová štúdia

Účinnosť kamier umiestnených na tele

V Spojenom kráľovstve sa v štúdií uskutočnenej v roku 2015 o používaní 500 kamier 814 príslušníkmi metropolitnej polície nepreukázal „žiadny celkový vplyv na počet alebo typ uskutočnených zastavení a kontrol; žiadny vplyv na podiel zatknutí za násilný trestný čin; a žiadny dôkaz o tom, že kamery prispeli k zmene spôsobu, akým dôstojníci zaobchádzali s obeťami alebo podozrivými“. Správy, v ktorých sa hodnotí vplyv podobných experimentov uskutočnených inými policajnými zložkami, poskytujú len málo dôkazov alebo žiadne dôkazy o tom, že tieto experimenty mali pozitívny vplyv na obmedzenie trestnej činnosti, sťažnosti na príslušníkov alebo použitie sily.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Big Brother Watch (2017).

Vo Francúzsku sa počas dvojročného pilotného obdobia v 300 lokalitách používali kamery umiestnené na tele. V júni 2018 sa v preskúmaní, ktoré uskutočnilo ministerstvo vnútra, poukázalo na pozitívne vplyvy a výsledky experimentu. V správe sa poukázalo najmä na odrádzajúci účinok nosenia kamier umiestnených na tele na osoby, ktoré prestali napádať alebo urážať políciu. Zo správ obcí vyplýva, že používanie jednotlivých kamier prispelo k obmedzeniu agresivity a urážlivého správania voči príslušníkom polície. Niektoré obce poukázali na to, že používanie kamier umiestnených na tele zrejme viedlo k zmierneniu situácií, ktoré by inak mohli viesť k útoku na príslušníkov polície. Aj keď z týchto správ vyplýva, že užitočnosť kamier umiestnených na tele spočíva najmä v odrádzajúcom účinku ich nosenia, niektoré záznamy boli použité ako dôkazy v súdnych konaniach na identifikáciu páchatel'ov. Na záver, niektoré obce poukázali na užitočnosť zariadenia z hľadiska vzdelávania, keďže niektorí príslušníci polície absolvovali vzdelávanie o intervenčných postupoch a technikách pozeraním záznamov uskutočnených počas zákrokov. V nadväznosti na pilotný projekt bol francúzskemu parlamentu predložený návrh zákona s cieľom harmonizovať používanie kamier umiestnených na tele vo všetkých policajných silách a rozšíriť ich používanie na hasičov a väzenských dozorcov.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Francúzsko, ministerstvo vnútra (2018).

V rámci rozsiahleho 12-mesačného experimentu s kamerami umiestnenými na tele v rokoch 2012 – 2013 v meste Rialto v Spojených štátoch sa skúmalo, či by takéto kamery mohli viesť k sociálne žiaducemu správaniu príslušníkov, ktorí ich nosia na tele. Z výsledkov vyplýva, že v porovnaní s rokom 2011 sa počas 12-mesačného skúšobného obdobia použitie sily znížilo zo 60 na 25 prípadov a počet sťažností na políciu klesol z 28 na 3.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Farrar, T. (2018).

Používanie kamier umiestnených na tele políciou však vyvoláva niektoré významné obavy, čo sa týka základných práv a operácií. Na riešenie týchto otázok sú potrebné jasné záruky a politiky týkajúce sa ich používania:

- **Úloha kamier umiestnených na tele pri odhalovaní nezákonného profilovania a odrádzaní od neho** nie je jasná. Kamery zachytávajú individuálne incidenty

a neumožňujú získavanie štatistických údajov, ktoré by sa mohli použiť na určenie toho, či sú operácie zastavenia a kontroly diskriminačné. Môžu sa použiť skôr na preskúmanie individuálnych kontaktov a diskusiu o nich, čo pomôže zlepšiť ich kvalitu.

- Používanie kamier umiestnených na tele by mohlo mať **negatívny vplyv na vzťahy s menšinovými komunitami**, ak pociťujú, že sú konkrétne na ne zamerané. Vypracovanie záruk a politík v spolupráci s miestnymi komunitami môže pomôcť pri propagovaní kamier umiestnených na tele ako nástroja na zlepšenie zodpovednosti, a nie ako prostriedku stigmatizácie menšinových skupín.
- Používanie kamier umiestnených na tele má **dopady na právo na súkromie a ochranu údajov**, ako aj na ďalšie základné ľudské práva. Mohli by napríklad mať vplyv na slobodu pokojného zhromažďovania, ak by sa použili napríklad na monitorovanie verejných demonštrácií. Často nie je jasné, kedy by sa kamery mali zapnúť a vypnúť a čo sa stane, ak príslušník zabudne zapnúť kameru alebo sa rozhodne ju nezapnúť: v tejto oblasti je potrebné jasné usmernenie. Súkromným spoločnostiam poskytujúcim túto službu musí byť jasné, že nemôžu spracovávať záznamy na vlastné účely. Používanie kamier umiestnených na tele by malo byť upravené zákonom, aby sa zabezpečilo, že bude v súlade so základnými právami.

Zameranie na účinné používanie kamier umiestnených na tele

Dodržiavanie troch dôležitých zásad môže pomôcť zabezpečiť účinné používanie kamier umiestnených na tele:

- **Autentickosť:** snímky musia byť jasne spojené s incidentom. Zaznamenaný by mal byť dátum a čas incidentu (napr. prostredníctvom časovej pečiatky) a presná poloha incidentu (napr. prostredníctvom GPS).
- **Dôveryhodnosť:** snímky by mali byť nahraté do centrálného systému starostlivým, bezpečným a dôverným spôsobom. Tieto snímky by mali byť v súlade so zásadami ochrany údajov a rešpektovania súkromného života, a preto by sa nemali uchovávať dlhšie, ako je stanovené zákonom.
- **Prípustnosť:** aby sa záznam mohol použiť v trestnom konaní, musí byť prípustný na súdoch. Môže to znamenať:

- Vyhýbanie sa nepretržitému videozáznamu, ktorý predstavuje neprijateľný zásah do práva na súkromie tak príslušníkov polície, ako aj filmovaných osôb.
- Informovanie osôb, ktoré môžu byť filmované, a získanie ich súhlasu (v prípade potreby).
- Uchovávanie snímok s primeranou úrovňou bezpečnosti a sledovanie prístupu príslušníkov polície a občanov k snímkam.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Coudert a kol. (2015), s. 8.

Ďalší technologický vývoj si bude vyžadovať vypracovanie nových ochranných opatrení na zabezpečenie zákonného používania kamier umiestnených na tele. Napríklad kamery, ktoré môžu automaticky rozpoznať tvár osoby porovnaním a hľadaním zhody s predchádzajúcimi záznamami v existujúcej databáze, predstavujú nové výzvy pre právo na súkromie a ochranu údajov.

Prípadová štúdia

Kamery umiestnené na tele policajtov: Policajný záznamník (USA)

V záujme zvýšenia transparentnosti a zodpovednosti v prípade kamier umiestnených na tele bol na konferencii Leadership Conference on Civil and Human Rights & Upturn v USA vypracovaný nástroj na posúdenie a štruktúrovanie informácií, ktoré možno získať zo záznamu nahratého kamerami umiestnenými na tele. V tomto nástroji sa navrhuje osem kritérií na posúdenie takéhoto záznamu:

1. Či je záznam zverejnený a ľahko dostupný policajnému oddeleniu.
2. Či je jasne zverejnená možnosť voľného uváženia príslušníkov, kedy sa rozhodnú zaznamenávať.
3. Či sa riešia obavy týkajúce sa súkromia.
4. Či musia príslušníci pred vypracovaním svojej úvodnej písomnej správy skontrolovať záznam.
5. Či by sa neoznačený záznam mal vymazať vo vopred určenom čase.

6. Či je záznam chránený pred neoprávneným zásahom a zneužitím.
7. Či sú záznamy prístupné osobám, ktoré podávajú sťažnosti.
8. Či je alebo nie je obmedzené používanie biometrických technológií na identifikáciu jednotlivcov v záznamoch.

Takéto iniciatívy môžu prispieť k posilneniu zodpovednosti stanovením noriem a podporou vykonávania mechanizmov na posúdenie, či záznam bol získaný a použitý primerane.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Leadership Conference on Civil and Human Rights & Upturn [webové sídlo policajného záznamníku](#).

2.3.3. Mechanizmy na vybavovanie sťažností

Účinné mechanizmy na vybavovanie sťažností môžu odrádzať od zneužívania moci a zároveň pomôcť zabezpečiť a obnoviť dôveru verejnosti v operácie polície a orgánov riadenia hraníc. Spravidla existujú súbežne s formálnymi právnymi cestami, ktoré osobám umožňujú napadnúť žalobu alebo rozhodnutie verejného orgánu na nezávislom a nestrannom súde.

V záujme účinnosti týchto mechanizmov je nevyhnutné, aby:

- **Jednotlivci mali jednoduchý prístup k mechanizmom na vybavovanie sťažností:** z dôkazov stále vyplýva, že ľudia sa zdráhajú podávať sťažnosti, napríklad preto, že proces je dlhý alebo drahý, alebo sa obávajú negatívnych dôsledkov. Jednoduché sprístupnenie mechanizmov na vybavovanie sťažností prostredníctvom online platforiem, akými sú webové sídla alebo aplikácie, môže ľudí motivovať, aby ich používali. Organizácie môžu okrem toho podporiť osoby pri podávaní sťažností, a to buď podaním sťažností v ich mene, alebo prostredníctvom mechanizmov kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu, ako sa uvádza v článku 80 ods. 2 všeobecného nariadenia o ochrane údajov.
- **Sa sťažnosti riešili transparentne:** pomôže to zvýšiť dôveru v mechanizmy na vybavovanie sťažností.

- **Orgány zaoberajúce sa sťažnosťami boli nezávislé** od organizácie alebo sú súčasťou organizácie, proti ktorej je sťažnosť podaná.

Existuje široká škála rôznych mechanizmov, ktoré sa zaoberajú rôznymi typmi sťažností. Na [obrázku 12](#) je uvedený prehľad niektorých mechanizmov na vybavovanie sťažností, ktoré sú k dispozícii v členských štátoch EÚ a na úrovni EÚ.

Obrázok 12: Prehľad mechanizmov podávania sťažností v členských štátoch EÚ

Zdroj: FRA, 2018

Mechanizmy, v rámci ktorých sa príslušníci polície stretávajú s občanmi, aby si vypočuli ich sťažnosti, diskutovali o profilovaní a získali spätnú väzbu v prípade ich operácií, umožňujú získať dôležité poznatky na zlepšenie procesov, ktorými sa reguluje profilovanie. Vytvárajú tiež prostriedky na zapájanie verejnosti do činností v oblasti presadzovania práva (pozri prípadovú štúdiu).

Prípadová štúdia

Verejné mechanizmy vybavovania sťažností v oblasti presadzovania práva

Verejné kontrolné výbory (West Midlands Police – Spojené kráľovstvo)

V každom z ôsmich policajných obvodov v rámci polície West Midlands Police (WMP) sa každé dva mesiace koná stretnutie kontrolného výboru pre kontrolu zastavení a kontrol, ktorému predsedajú občania. Tieto výbory posudzujú záznamy o zastavení a kontrole, zabezpečujú, aby polícia WMP dodržiavala právne predpisy, a poskytujú komunitám kanál na oznamovanie sťažností a vyjadrenie obáv. Programy zasadnutí a zápisnice z nich sa uverejňujú online. Polícia WMP prijala niekoľko ďalších postupov týkajúcich sa zapájania komunit do úsilia o spravodlivejšie a cielenejšie zastavenia na ulici a väčšiu zodpovednosť príslušníkov.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri West Midlands Police, [webová stránka pre zastavenia a kontroly](#) a Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (2016).

Výbory pre opodstatnené dôvody (Northamptonshire Police – Spojené kráľovstvo)

Polícia v Northamptonshire zriadila výbory pre opodstatnené dôvody s cieľom zapojiť verejnosť do zlepšenia jej operácií zastavení a kontrol. Tieto výbory predstavujú kanál na diskusiu o využívaní právomocí na zastavenie a kontrolu a o ich vplyve na komunity. Predseda im hlavný inšpektor a pozostávajú z príslušníka prvého kontaktu a dvoch členov komunity, ktorí môžu zahŕňať aj páchatelov alebo bývalých páchatelov. Okrem posilnenia komunikácie medzi políciou a verejnosťou má výbor právomoc odňať právomoci dôstojníkom a požiadať ich o ďalšiu odbornú prípravu na zlepšenie ich operácií zastavenia a kontroly.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri webovú stránku výboru polície v Northamptonshire a [Open Society Justice Initiative](#) (2018a).

Neformálna sieť policajných mechanizmov na vybavovanie sťažností

Sieť nezávislých policajných orgánov pre sťažnosti (IPCAN) je neformálna sieť na výmenu a spoluprácu medzi nezávislými štruktúrami zodpovednými za externú kontrolu bezpečnostných síl. Bola vytvorená v roku 2013 a spája orgány pre sťažnosti z približne 20 krajín. Tieto orgány, najmä z členských štátov EÚ, prijímajú a spracúvajú sťažnosti proti verejným bezpečnostným silám a niekedy aj proti súkromným.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri [webové sídlo IPCAN](#).

V oblasti riadenia hraníc možno verejné mechanizmy na vybavovanie sťažností realizovať poskytnutím možnosti podať sťažnosť priamo na mieste alebo po číne. Možnosť prístupu k takýmto mechanizmom zvyšuje transparentnosť a zodpovednosť a podporuje vzájomný rešpekt a dobré vzťahy medzi pohraničnou strážou a verejnosťou. Možnosť podať sťažnosť po číne nadriadenému orgánu a nie (len) priamo na hraničnom priechode, prispieva k určitému stupňu dohľadu a môže pozitívne ovplyvniť ochotu cestujúcich oznámiť možné incidenty³⁶.

Prípadová štúdia

Verejné mechanizmy na vybavovanie sťažností v oblasti riadenia hraníc

Vnútroštruktúrný mechanizmus na vybavovanie sťažností na letisku v Manchestri (Spojené kráľovstvo)

Na letisku v Manchestri sa nachádza Centrálna alokačné centrum, ktoré slúži ako jednotné kontaktné miesto pre všetkých cestujúcich, ktorí chcú podať sťažnosť. Sťažnosti sa môžu podávať v angličtine alebo vo waleštine e-mailom, listom, telefonicky alebo faxom, prípadne osobne. Usmernenia pre pohraničné sily Spojeného kráľovstva načrtávajú možné spôsoby riešenia sťažností. Menej závažné pochybenie, ako je neslušnosť, odmeranosť alebo zlé správanie, sa zvyčajne dá vyriešiť na miestnej úrovni, a to prípadným

36 FRA (2014b).

objasnením problémov s klientom, vysvetlením operačných postupov, dohodnutím ďalších opatrení, ako aj prípadným ospravedlnením. Sťažnosti týkajúce sa závažného pochybenia sa zvyčajne pridávajú oddeleniu pre profesionálne normy (Professional Standards Unit). Usmernenie pre pohraničné sily obsahuje test na určenie znakov možnej diskriminácie, ktoré by predstavovalo závažné pochybenie. Ak existujú presvedčivé počiatočné dôkazy o tom, že zaobchádzanie s cestujúcim možno vysvetliť inými faktormi, ako je rasa, prípad sa zvyčajne odporučí na vyriešenie na mieste.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri FRA (2014a), s. 74.

Frontex – mechanizmus na vybavovanie individuálnych sťažností (EÚ)

Po prijatí nového nariadenia o Európskej agentúre pre pohraničnú a pobrežnú stráž (Frontex) v roku 2016 agentúra Frontex zriadila mechanizmus individuálnych sťažností na monitorovanie dodržiavania základných práv pri činnostiach agentúry. Patria k nim pilotné projekty, návratové operácie, spoločné operácie, rýchle pohraničné zásahy, nasadenie podporných tímov pre riadenie migrácie a návratové intervencie. Každá osoba, ktorej práva boli priamo dotknuté činnosťou zamestnancov vrátane zamestnancov vnútroštátnych subjektov verejného sektora zapojených do takýchto činností agentúry Frontex, môže podať sťažnosť pracovníkovi agentúry Frontex pre základné práva. Tento pracovník rozhodne o jej prípustnosti a zašle ju výkonnému riaditeľovi agentúry Frontex, ako aj orgánom dotknutého členského štátu, ak sa na údajnom porušení podieľali zamestnanci tohto štátu. Sťažnosť možno podať v akomkoľvek jazyku, e-mailom, listom alebo prostredníctvom online formulára sťažnosti, ktorý je k dispozícii na webovej stránke agentúry Frontex: <http://frontex.europa.eu/complaints/>.

Zameranie na práva príslušníkov orgánov presadzovania práva

Príslušníci polície majú nárok na rovnaké práva a slobody ako iné osoby a pri vykonávaní svojej práce sú chránení normami v oblasti ľudských práv. Môžu sa odvolať na svoje práva stanovené v rôznych medzinárodných dokumentoch týkajúcich sa ľudských práv, ako sú: Európsky dohovor o ľudských právach (ECHR) alebo Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR). V Európskom kódexe policajnej etiky sa vysvetľuje, že „[p]ríslušníci polície majú spravidla požívať rovnaké občianske a politické práva ako iní občania. Obmedzenia na tieto práva môžu byť zavedené len vtedy, ak sú nevyhnutné na výkon funkcií polície v demokratickej spoločnosti, v súlade

so zákonom a Európskym dohovorom o ľudských právach.“ Jednu výnimku možno nájsť v článku 11 ECHR, ktorý sa týka práva na slobodu združovania a zhromažďovania.

Pri vykonávaní policajných funkcií, najmä pri uplatňovaní policajných právomocí, príslušník polície nekoná ako súkromná osoba, ale ako orgán štátu. Povinnosť štátu rešpektovať a chrániť ľudské práva má preto priamy účinok na možnosti, ktoré má príslušník polície, aby reagoval na agresiu. Práva príslušníkov polície, ktorí by mohli riskovať zranenie alebo smrť pri plnení svojich povinností, sa musia tiež rešpektovať a chrániť, napríklad poskytnutím ochranného vybavenia, starostlivým plánovaním policajných operácií alebo prijatím preventívnych opatrení. Pri vykonávaní funkcií polície môžu byť potrebné obmedzenia jej práv, ale akékoľvek takéto obmedzenia musia odzrkadľovať zásadu proporcionality. Polícia môže vzhľadom na jej osobitnú úlohu ako štátneho orgánu čeliť väčším obmedzeniam svojich práv než „bežný občan“. Keď sa vrátíme k príkladu demonštrácie, ktorá sa zmenila na násilie, „bežný občan“ môže utiecť alebo vyhľadať pomoc, zatiaľ čo príslušník polície je povinný chrániť ľudské práva iných a obnoviť verejný poriadok.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri FRA (2013).

3

Algoritmické profilovanie

Algoritmické profilovanie zahŕňa všetky postupné počítačové techniky, ktoré analyzujú údaje na identifikáciu trendov, vzorov alebo korelácií³⁷. Prostredníctvom profilovania je osoba vybraná „skôr na základe vzťahov s inými osobami zistenými pomocou algoritmu než na základe skutočného správania“ a „volby osôb sú štruktúrované skôr podľa informácií o skupine“ než podľa ich vlastných osobných volieb³⁸.

Algoritmické profilovanie môže pre orgány riadenia hraníc a presadzovania práva predstavovať účinný spôsob, ako využívať údaje na predchádzanie, odhaľovanie a vyšetrovanie trestnej činnosti. Získavanie a spracúvanie veľkých súborov údajov však vyvoláva viaceré obavy týkajúce sa základných práv. Algoritmické profilovanie okrem potreby zabrániť diskriminácii prináša aj nové riziká, najmä čo sa týka práva na súkromie a ochranu údajov. Tento oddiel sa najskôr zameria na tieto nové riziká. Ďalej sú v ňom ilustrované výzvy v oblasti základných práv spojené s používaním algoritmického profilovania vo veľkých databázach na účely riadenia hraníc a bezpečnosti a navrhujú sa určité spôsoby, ako tieto riziká minimalizovať.

37 V prípade záujmu o ďalšie informácie o algoritmoch pozri FRA (2018b), s. 4.

38 Mittelstadt, BD., Allo, P., Taddeo, M., Wachter, S. a Floridi, L. (2016).

Zameranie na prediktívnu policajnú prácu

Orgány presadzovania práva používajú niekoľko softvérových aplikácií na predpovedanie, kedy a kde dôjde k spáchaniu trestného činu. Niektoré príklady: Systém PredPol v Spojenom kráľovstve a USA, systém informovanosti o trestnej činnosti Criminality Awareness System (CAS) v Holandsku a Precobs v Nemecku a vo Švajčiarsku. Účinnosť týchto prediktívnych metód predchádzania trestnej činnosti však ešte nebola riadne vyhodnotená. Z doterajších dôkazov vyplývajú rozporuplné zistenia, ako vidno z nasledujúcich príkladov.

Test prediktívnej policajnej práce v teréne v Kente (Spojené kráľovstvo) a Los Angeles (USA)

Polícia v Spojenom kráľovstve a USA vykonala experiment na porovnanie s tradičnejším prístupom týkajúci sa plne automatizovaného algoritmu na identifikáciu problémových oblastí trestnej činnosti a následného plánovania policajných hliadok.

Zo zistení vyplynulo, že automatizovaný algoritmus lepšie identifikoval budúce trestné činy. Predpovedal 1,4 až 2,2-krát viac trestných činov než analytici trestnej činnosti využívajúci tradičné postupy spravodajstva v oblasti trestnej činnosti a mapovania trestnej činnosti. Hliadkovanie založené na prediktívnom nástroji je navyše účinnejšie, čo vedie k priemernému zníženiu počtu trestných činov o 7,4 %.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Mohler, G.O. a kol. (2016).

Program PILOT (Predictive Intelligence Led Operational Targeting) v meste Shreveport (USA)

V tomto programe sa využíva prediktívny model na identifikáciu malých oblastí so zvýšeným rizikom majetkových trestných činov a na realizáciu modelu intervencií v týchto oblastiach s cieľom predchádzať majetkovej trestnej činnosti. Výsledky z troch okresov využívajúcich program PILOT sa porovnali s tromi okresmi, v ktorých sa vykonávala tradičná policajná činnosť. V troch skúmaných okresoch programu PILOT neexistovali žiadne štatistické dôkazy o väčšom znížení majetkovej trestnej činnosti.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Hunt, P. a kol. (2014).

Softvér Beware (USA)

„Beware“ poskytuje príslušníkom, ktorí odpovedajú na tiesňové volania, farebne odlišené hodnotenie (červená, žltá a zelená), ktoré udávajú stupeň ohrozenia príslušnej osoby alebo miesta. Softvér vyhľadáva databázy vrátane záznamov o zatknutí, záznamov o majetku, obchodných databáz, hĺbkových webových vyhľadávaní, príspevkov na sociálnych médiách a iných verejne dostupných databáz.

Silné a slabé stránky tohto systému neboli vyhodnotené. Nedostatočný dohľad nad rozhodovacím procesom a utajovanie informácií o algoritme, ktorý je chránený obchodným tajomstvom, však vyvolávajú obavy týkajúce sa zodpovednosti. Potenciálna nepresnosť získaných údajov a/alebo informácií odvodených z analýzy môže navyše znížiť celkovú účinnosť nástroja.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri American Civil Liberties Union (2016).

Prípadová štúdia

Posúdenie vplyvov a rizika prediktívnej policajnej práce – nástroj posudzovania ALGO-CARE

V záujme zabezpečenia vyváženého a transparentného prehľadu o vplyve prediktívnej policajnej práce na spoločnosť je potrebné zohľadniť potenciálne negatívne účinky. Z analýzy skupiny, ktorá zahŕňala akademickú obec a príslušníkov polície, vyplynulo, že vzhľadom na to, že prediktívna policajná práca je v Spojenom kráľovstve stále v experimentálnej fáze, je potrebné vykonať podrobné posúdenie jej vplyvu na spoločnosť a jednotlivcov. Z výskumu vyplýva, že existujú niektoré rozhodnutia, ktoré by mohli mať príliš veľký vplyv na spoločnosť a jednotlivcov, takže by mohli byť ovplyvnení novou technológiou; tieto prípady by sa mali odstrániť z vplyvu algoritmického rozhodovania.

Skupina vypracovala rámec rozhodovania s názvom ALGO-CARE na zavedenie algoritmických nástrojov posudzovania v kontexte policajnej práce. Cieľom

tohto rámca je usmerniť príslušníkov polície pri posudzovaní potenciálnych rizík v súvislosti s využívaním prediktívnej policajnej práce a usiluje sa tiež premietnuť kľúčové zásady verejného práva a ľudských práv do praktických aspektov a usmernení, ktoré subjekty verejného sektora môžu využívať.

Nástroj posudzovania vyzýva príslušníkov polície, aby využívanie prediktívnej policajnej práce posúdili na základe ôsmich dopĺňujúcich krokov:

- **Odporúčanie:** posúdiť rozsah humánnej intervencie.
- **Zákonnosť:** posúdiť právne odôvodnenie použitia algoritmu.
- **Detailnosť:** posúdiť, či algoritmus môže v konkrétnom prípade nadobudnúť dostatočnú úroveň podrobnosti.
- **Zodpovednosť:** zabezpečiť, aby mali policajné sily právnu zodpovednosť a technické kapacity na pravidelný prístup k zdrojovému kódu, jeho údržbe, aktualizácii a oprave.
- **Napadnuteľnosť:** zabezpečiť zavedenie mechanizmov dohľadu a auditu.
- **Presnosť:** posúdiť, či algoritmus zodpovedá cieľu policajnej práce, či sa môže pravidelne validovať a či pravdepodobnosť a vplyv nepresnosti predstavujú prijateľné riziko.
- **Zodpovednosť:** posúdiť spravodlivosť, zodpovednosť a transparentnosť algoritmu.
- **Vysvetliteľnosť:** posúdiť dostupnosť informácií týkajúcich sa pravidiel rozhodovania a vplyvu, ktorý má každý faktor na konečný výsledok.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Oswald, M. a kol. (2017).

3.1. Rámec ochrany údajov upravujúci algoritmické profilovanie

Vývoj a nárast využívania nových technológií – vrátane rastúceho využívania veľkých súborov údajov na podporu rozhodovania – viedli EÚ k tomu, že v roku 2016 rozsiahlo revidovala svoje pravidlá upravujúce spracúvanie osobných údajov. Dva nové nástroje, všeobecné nariadenie o ochrane údajov (GDPR) a smernica o presadzovaní práva, stanovujú dôležité zásady a normy, ktoré sa vzťahujú na všetky

rozhodnutia založené na počítačových rozhodovacích procesoch vrátane algoritmického profilovania.

Všeobecné nariadenie o ochrane údajov a smernica o presadzovaní práva nadobudli účinnosť v máji 2018, to znamená, že v čase písania tohto dokumentu existuje len málo praktických príkladov vykonávania. V oddiele 1.2.2 sa opisujú právne normy, ktorými sa riadi právo na súkromie a ochranu údajov a vysvetľujú sa niektoré hlavné rozdiely medzi všeobecným nariadením o ochrane údajov a smernicou o presadzovaní práva (pozri [tabuľku 2](#)). Táto kapitola vychádza z týchto informácií a cieľom je opísať a vysvetliť právne požiadavky týkajúce sa algoritmického profilovania zavedeného všeobecným nariadením o ochrane údajov a smernicou o presadzovaní práva. K nim patrí:

- Údaje sa musia spracúvať na konkrétny účel založený na osobitnom právnom základe.
- Osoby musia byť informované o spracúvaní svojich osobných údajov.
- Údaje musia byť bezpečné.
- Nezákonné spracúvanie údajov je potrebné odhaľovať a musí sa mu predchádzať.

Príslušníci polície a pohraničnej stráže, ktorí požadujú dodatočné informácie o právnych požiadavkách opísaných v tejto kapitole, by sa mali obrátiť na zodpovedné osoby vo svojich organizáciách. Okrem toho *Príručka o európskom práve v oblasti ochrany údajov*, ktorú vypracovala agentúra FRA, EDPS a Rada Európy, ponúka ďalšie usmernenia týkajúce sa uplatňovania smernice o presadzovaní práva a všeobecného nariadenia o ochrane údajov³⁹.

39 FRA, EDPS a Rada Európy (2018).

Kľúčové body

- Algoritmické profilovanie musí byť **legitímne, nevyhnutné a primerané**.
- Údaje musia byť spracované na **konkrétny účel založený na osobitnom právnom základe**.
- Osoby majú konkrétne práva podrobne opísané v ustanoveniach všeobecného nariadenia o ochrane údajov a smernice o presadzovaní práva vrátane:
 - **práva na informácie** vrátane práva na zmysluplné informácie o logike súvisiacej s algoritmom,
 - právo na **prístup k osobným údajom**,
 - právo **podať sťažnosť** dozornému orgánu,
 - právo na **účinný súdny prostriedok nápravy**.
- Údaje by sa mali získavať, spracúvať a uchovávať **bezpečným spôsobom**.
- Nezákonnému spracúvaniu údajov sa musí **predchádzať** a potrebné je ho **odhaliť**.

3.1.1. Údaje sa musia spracúvať na konkrétny účel

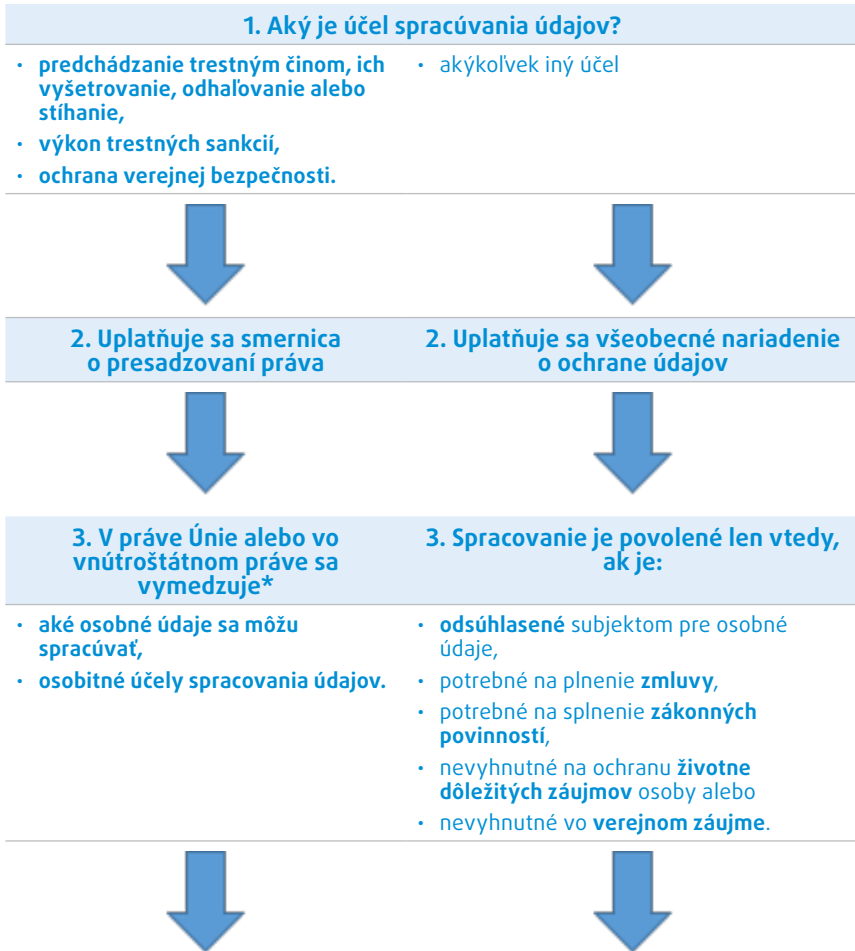
Každé spracovanie osobných údajov musí mať právny základ. To znamená, že sa musí vykonávať na dosiahnutie **osobitného účelu** stanoveného zákonom.

Pred každým spracovaním musí príslušník poznať jeho účel. K tomu by mohlo okrem iného patriť:

- Spracúvajú sa údaje na účely zistenia trestného činu?
- Spracúvajú sa s cieľom zachovať verejnú bezpečnosť?
- Spracúvajú sa na účely boja proti terorizmu?

Keď sa účel správne určí, príslušníci budú vedieť, ktorý právny rámec sa uplatňuje, ako aj príslušné právne povinnosti. V **tabuľke 4** sa uvádza, ako určiť, ktorý právny rámec sa uplatňuje.

Tabuľka 4: Určenie správneho právneho rámca v závislosti od účelu spracúvania

4. Je účel profilovania vyňatý z pôsobnosti smernice o presadzovaní práva?

Právo na informácie, prístup k osobným údajom a právo požiadať o zmenu alebo vymazanie údajov sa môže obmedziť (úplne alebo čiastočne) v týchto prípadoch:

- zabránenie mareniu úradného alebo súdneho **získovania**, vyšetrovania alebo konania,
- zabránenie ohrozeniu predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo výkonu trestných sankcií,
- ochrana verejnej bezpečnosti,
- ochrana národnej bezpečnosti,
- ochrana práv a slobôd iných.

4. Je účel profilovania vyňatý zo všeobecného nariadenia o ochrane údajov?

Povinnosti (byť transparentný, informovať a oznamovať porušenia) a práva (na prístup, opravu, vymazanie, námietky alebo nebyť predmetom automatizovaného rozhodovania) stanovené vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov **môžu byť obmedzené** vnútroštátnymi právnymi predpismi alebo právnymi predpismi EÚ s cieľom zabezpečiť:

- národnú bezpečnosť, obranu alebo verejnú bezpečnosť,
- predchádzanie trestným činom, ich vyšetrovanie, odhaľovanie alebo stíhanie alebo výkon trestných sankcií vrátane ochrany pred ohrozením verejnej bezpečnosti a predchádzania takémuto ohrozeniu,
- iné dôležité ciele všeobecného verejného záujmu Únie alebo členského štátu, najmä ciele dôležitého hospodárskeho alebo finančného záujmu Únie alebo členského štátu vrátane peňažných, rozpočtových a daňových záležitostí, verejného zdravia a sociálneho zabezpečenia,
- ochranu nezávislosti súdnictva a súdnych konaní,
- predchádzanie porušeniam etiky v prípade regulovaných povolání, ich vyšetrovanie, odhaľovanie a stíhanie,
- monitorovaciu, kontrolnú alebo regulačnú funkciu spojenú, hoci aj príležitostne, s výkonom verejnej moci v osobitných prípadoch,
- ochranu dotknutej osoby alebo práv a slobôd iných,
- vymáhanie občianskoprávných nárokov.

*Poznámka: *Vnútroštátne akty, ktorými sa transponuje smernica o presadzovaní práva, sú k dispozícii na [webovom sídle Eur-Lex](#).*

Zdroj: FRA, 2018

3.1.2. Osoby musia byť informované

V článku 13 smernice o presadzovaní práva a v článkoch 13 a 14 všeobecného nariadenia o ochrane údajov sa vyžaduje, aby boli fyzické osoby informované o spracúvaní svojich osobných údajov. V tabuľke 5 sa opisuje, akým spôsobom a kedy oznamovať informácie osobe, ktorej údaje sa spracúvajú.

Tabuľka 5: Povinnosť poskytovať jednotlivcom informácie o profilovaní: typ informácií, komunikačné prostriedky a výnimky

Oznamovacia povinnosť – kontrolný zoznam	
Komu?	Osoba, ktorej údaje sa spracúvajú
Ako?	<ul style="list-style-type: none"> jasný a jednoduchý jazyk ľahko prístupná forma v rovnakej forme ako žiadosť – <i>uprednostňujú sa elektronické prostriedky</i>
Čo?	<p>O spracúvaní:</p> <ul style="list-style-type: none"> názov a kontaktné údaje vášho orgánu kontaktné údaje vašej zodpovednej osoby účely spracovania, právny základ spracovania, maximálna lehota uchovávanía údajov typy osôb/organizácií, ktoré budú dostávať údaje <p>O právach jednotlivcov:</p> <ul style="list-style-type: none"> právo podať sťažnosť dozornému orgánu a kontaktné údaje dozorného orgánu právo požiadať o prístup k svojim osobným údajom oprava a/alebo vymazanie osobných údajov právo požiadať o obmedzenie spracúvania
Výnimky	<ul style="list-style-type: none"> V prípade nadmerných (t. j. opakovaných) alebo zjavne neopodstatnených žiadostí Ak totožnosť žiadateľa nie je možné jednoznačne potvrdiť Ak by oznamovanie informácií bránilo vyšetrovanie Ak by oznamovanie informácií ohrozilo predchádzanie trestným činom/vyšetrovanie trestných činov, Ochrana verejnej alebo národnej bezpečnosti Ochrana práv dotknutých osôb

Zdroj: FRA, 2018

Zameranie na „právo na vysvetlenie“

V prípadoch profilovania sa vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov vyžaduje, aby sa fyzickej osobe poskytovali „zmysluplné informácie o použítom postupe, ako aj význame a predpokladaných dôsledkoch takéhoto spracúvania pre dotknutú osobu. Mali by sa poskytnúť pri získavaní údajov (oznámenie), ako aj v prípade, keď osoba požaduje ďalšie informácie (právo na prístup). Toto právo nie je v smernici o presadzovaní práva výslovne uvedené. V odôvodnení 38 sa však uvádza, že „[by automatizované spracúvanie] malo podliehať primeraným zárukám vrátane poskytnutia určitých informácií dotknutej osobe [...] najmä [...] dostať vysvetlenie k rozhodnutiu dosiahnutému po takomto posúdení alebo napadnúť toto rozhodnutie“.

Toto „právo na vysvetlenie“ sa môže ukázať ako ťažko realizovateľné v praxi. Niektoré osoby môžu mať takú digitálnu gramotnosť, že chápu kód algoritmu, zatiaľ čo v prípade iných postačujú zjednodušené informácie o účele spracovania a vzájomných súvislostiach použitých údajov. Čo sa týka posúdenia zmysluplnosti poskytnutého vysvetlenia, najdôležitejším je jeho cieľ. Osoba by mala dostať dostatočné informácie, aby porozumela účelu, dôvodom a kritériám, ktoré viedli k prijatiu rozhodnutia.

Právo na vysvetlenie nie je absolútne (pozri [krok 4 tabuľky 4](#)). Členské štáty môžu toto právo zákonom obmedziť vo viacerých prípadoch vrátane: národnej bezpečnosti; obrany; verejnej bezpečnosti; predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania; výkonu trestných sankcií; ochrany dotknutej osoby alebo práv a slobôd iných; vymáhania občianskoprávných nárokov.

Poskytovanie primeraných informácií o účele a predpokladaných dôsledkoch spracúvania však predstavuje vhodný osvedčený postup. Vypracovaním jednoduchých spôsobov na vysvetlenie príslušnej logiky a kritérií použitých na dosiahnutie rozhodnutia sa v konečnom dôsledku zvýši transparentnosť a zodpovednosť.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri všeobecné nariadenie o ochrane údajov, články 13 až 15 (právo na informácie a právo na prístup), článok 22 (automatizované individuálne rozhodovanie vrátane profilovania) a článok 23 (obmedzenia) a smernicu o presadzovaní práva, článok 11 (automatizované

individuálne rozhodovanie vrátane profilovania) a články 13 až 15 (právo na informácie a právo na prístup).

Pozri tiež Pracovná skupina zriadená podľa článku 29 (2018a).

3.1.3. Uchovávanie údajov v bezpečí: záznamy, logy a pravidlá uchovávania

Orgány, ktoré získavajú a spracúvajú osobné údaje na účely profilovania, nielenže musia spracúvať údaje zákonne, ale musia tiež zabezpečiť, aby:

- k údajom nemali prístup neoprávnené osoby,
- údaje neboli použité na iné účely ako na pôvodný účel alebo
- sa údaje neuchovávali dlhšie, ako je potrebné.

Na tento účel musia orgány a riadiaci pracovníci v oblasti presadzovania práva zabezpečiť, aby sa zaviedli vhodné opatrenia na ochranu integrity a bezpečnosti údajov. Musia viesť záznamy o každom prístupe k údajom a ich využívaní vytváraním a uchovávaním záznamov o všetkých spracovateľských činnostiach alebo kategóriách spracovateľských činností (článok 30 všeobecného nariadenia o ochrane údajov a článok 24 smernice o presadzovaní práva). Záznamy musia obsahovať:

- **meno a kontaktné údaje** orgánov a zodpovednej osoby,
- **účel** spracúvania,
- **kategórie príjemcov**, ktorým boli alebo budú osobné údaje poskytnuté,
- opis kategórií dotknutých osôb a kategórií osobných údajov,
- **používanie profilovania**,
- uvedenie **právneho základu** spracovania,
- podľa možnosti predpokladané **lehoty** na vymazanie rôznych kategórií osobných údajov,

ak je to možné, všeobecný opis technických a organizačných bezpečnostných opatrení uvedených v článku 32 ods. 1 všeobecného nariadenia o ochrane údajov alebo v článku 29 ods. 1 smernice o presadzovaní práva.

Navyše, ak sa počítačové profilovanie vykonáva na účely, na ktoré sa vzťahuje smernica o presadzovaní práva (pozri [oddiel 3.2](#)), orgány musia uchovávať logy týkajúce sa: získavania, zmeny, prehliadania, poskytovania vrátane prenosov, kombinovania alebo vymazania údajov.

Tieto záznamy a logy pomôžu príslušníkom pri preukazovaní súladu s právnymi požiadavkami počas interného a externého monitorovania. Ak osoba podá sťažnosť, bude sa od orgánov presadzovania práva a orgánov riadenia hraníc vyžadovať, aby sprístupnili záznamy a logy vnútroštátnym orgánom na ochranu údajov.

Osobné údaje by sa nemali uchovávať dlhšie, ako je potrebné na dosiahnutie stanoveného legitímneho účelu. Uchovávanie na dlhšie obdobia musí byť riadne odôvodnené. V takýchto prípadoch by orgány mali zabezpečiť, aby sa uchovávanie pravidelne preskúmavalo s cieľom zaručiť jeho integritu a bezpečnosť.

3.1.4. Nezákonné spracúvanie údajov je potrebné odhaľovať a musí sa mu predchádzať

Odhaľovanie nezákonného spracúvania osobných údajov a predchádzanie takémuto spracúvaniu je náročné. Odborné zručnosti potrebné na pochopenie zložitých algoritmov a veľkých databáz sťažujú zabezpečenie riadnych kontrol.

Na riešenie tohto problému všeobecné nariadenie o ochrane údajov a smernica o presadzovaní práva obsahujú záruky na usmernenie príslušníkov orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc pred spracúvaním údajov, počas neho a po ňom. Vzťahuje sa to na:

- posúdenie vplyvu na ochranu osobných údajov a
- špecificky navrhnutú a štandardnú ochranu údajov

Posúdenia vplyvu

V právnom rámci EÚ sa od policajných orgánov a orgánov riadenia hraníc vyžaduje, aby pred akýmkoľvek spracúvaním údajov, ktoré by mohlo viesť k vysokému riziku pre práva osôb, vykonali posúdenie vplyvu (článok 35 všeobecného nariadenia o ochrane údajov a článok 27 smernice o presadzovaní práva). To znamená, že posúdenia vplyvu sa vykonávajú nielen vtedy, keď výsledok spracúvania môže porušovať normy ochrany údajov alebo súkromia, ale v akejkoľvek situácii, ktorá môže viesť k porušeniu *akéhokoľvek základného práva*. K tomu môže patriť právo na: rovnosť a nediskrimináciu; slobodu prejavu a právo na informácie, slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania, vzdelanie, zdravotnú starostlivosť, azyl a ochranu v prípade vystaňovania, vyhostenia alebo vydania.

Posúdenia vplyvu sú obzvlášť dôležité v prípade, keď profilovanie môže mať pre osoby právne dôsledky. V takýchto prípadoch sa vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov a v smernici o presadzovaní práva vyžaduje, aby sa vykonávali posúdenia vplyvu.

Posúdenia vplyvu sa musia vykonať pred samotným automatickým spracovaním. Ciele týchto posúdení vplyvu sú však dvojaké:

- *a priori*: pred spracovaním údajov vykonanie posúdenia vplyvu kvality údajov a/alebo algoritmu, na ktorom je spracúvanie založené, pomôže odhaliť a v prípade potreby napraviť možné porušenia základných práv.
- *a posteriori*: po spracovaní údajov sa od príslušníka môže požadovať, aby preukázal, že konal zákonným spôsobom. Na podporu môže využiť posúdenie vplyvu pri preukazovaní, že boli vykonané všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie súladu s právnymi predpismi.

Posúdenia vplyvu budú takisto podporovať príslušníkov pri odhalovaní skrytej zaujatosti, ktorá môže porušovať právo na ochranu údajov a nediskrimináciu a ovplyvňovať kvalitu profilovania (pozri [oddiel 1.3.2](#)).

Zameranie na riziká používania „dynamických algoritmov“

„Dynamické algoritmy“ sú algoritmy, ktoré sa neustále predefinovávajú a „zlepšujú“ na základe „slučiek spätnej väzby“. Tieto slučky si vytvárajú

samotné algoritmické systémy a nemožno ich správne pochopiť ani vyjadriť jednoduchým jazykom (pozri článok 35 všeobecného nariadenia o ochrane údajov a článok 27 smernice o presadzovaní práva). Na rozdiel od „statických algoritmov“, ktoré sú založené na vopred určených kritériách, „dynamické algoritmy“ vytvárajú **nové korelácie** tým, že sa neustále predefinovávajú.

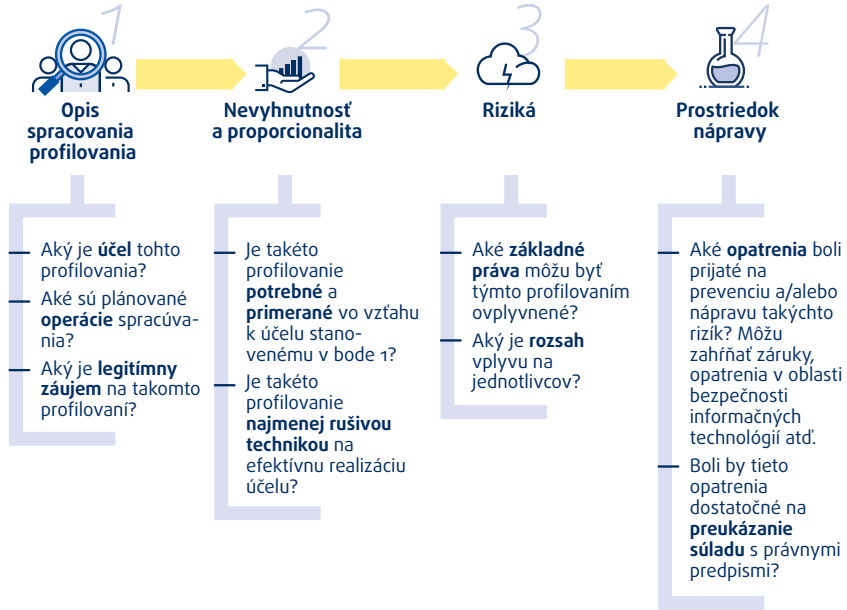
Dynamické algoritmy vytvárajú riziko, že odborní programátori v určitom okamihu už viac nepoznajú logiku algoritmu. Vzniká tak značné **riziko nedobrovoľnej reprodukcie existujúcich predsudkov** a udržiavania sociálnych nerovností a stigmatizácie určitých skupín. V takýchto prípadoch sa veľmi ťažko dá zabezpečiť zodpovednosť a náprava pre dotknuté osoby.

Používaniu „dynamických algoritmov“ by sa preto malo **zabrániť**, alebo by sa takéto používanie malo **obmedziť**, aby sa minimalizovalo riziko straty prehľadu o hodnotiacich kritériách. Na základe toho interní a externí audítori môžu vyhodnotiť algoritmy a upraviť ich, ak zistia, že sú nezákonné. Ak je použitie dynamických algoritmov odôvodnené, ukazovatele rizika sa preskúmajú a otestujú, aby sa zabezpečilo, že nepovedú k nezákonnému profilovaniu.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri Gandy, O. (2010) a Korff, D. (2015).

Posúdenie vplyvu sa môže výrazne líšiť v závislosti od typu a objemu spracúvaných osobných údajov a typu a účelu spracovania. Môže zahŕňať kontrolu kvality údajov, technické kontroly algoritmu(-ov) spracovávanjúceho(-ich) údaje a/alebo úplné preskúmanie cieľov spracovania atď. Na [obrázku 13](#) sú uvedené minimálne kritériá, ktoré by sa mali posúdiť.

Obrázok 13: Minimálne požiadavky na posúdenie vplyvu

Zdroj: FRA, 2018

Pracovná skupina pre ochranu údajov zriadená podľa článku 29 (v súčasnosti nahradená [Európskym výborom pre ochranu údajov](#)), ktorá združuje vnútroštátne orgány pre ochranu údajov v členských štátoch EÚ, vypracovala usmernenia poskytujúce ďalšie informácie o posúdeniach vplyvu na ochranu údajov. Usmernenia obsahujú podrobné zmapovanie kritérií, ktoré sa majú použiť pri vykonávaní posúdení vplyvu⁴⁰.

Začlenenie zákonnosti „špecificky“ a „štandardne“

Bez ohľadu na to, či sa na základe posúdenia vplyvu zistila možnosť porušenia základných práv, možno zaviesť opatrenia na ďalšie predchádzanie akémukoľvek riziku nezákonnosti. Označujú sa ako „špecificky navrhnutá ochrana údajov“

40 Pracovná skupina zriadená podľa článku 29 (2017a).

a „štandardná ochrana údajov“ (článok 25 všeobecného nariadenia o ochrane údajov a článok 20 smernice o presadzovaní práva).

Špecificky navrhnutá ochrana údajov má za cieľ zabezpečiť, aby sa *pred* spracúvaním údajov aj *počas* neho realizovali technické a organizačné opatrenia na zaručenie zásad ochrany údajov. Ak je to možné, osobné údaje by sa napríklad mohli „pseudonymizovať“. Pseudonymizácia je opatrenie, na základe ktorého sa osobné údaje nemôžu priradiť osobe bez použitia dodatočných informácií, ktoré sa uchovávajú oddelene. Kľúč, ktorý umožňuje opakovanú identifikáciu osoby, musí byť uchovávaný oddelene a v bezpečí⁴¹. Na rozdiel od anonymizovaných údajov sú pseudonymizované údaje stále osobnými údajmi, a preto podliehajú právnym predpisom o ochrane údajov.

Štandardná ochrana údajov zabezpečuje, že sa spracúvajú len osobné údaje, ktoré sú nevyhnutné pre každý konkrétny účel spracúvania⁴². To má vplyv na:

- množstvo získaných a uložených osobných údajov,
- typy spracúvania, ktoré môžu zahŕňať osobné údaje,
- maximálnu dobu uchovávania,
- počet osôb oprávnených na prístup k takýmto osobným údajom.

Zameranie na zodpovednosť

Primárnym cieľom špecificky navrhutej ochrany údajov a štandardnej ochrany údajov je podporovať orgány presadzovania práva a orgány riadenia hraníc a pracovníkov pri navrhovaní algoritmických profilovacích programov, ktoré sú v súlade s požiadavkami na základné práva, najmä so zásadami **zákonnosti, transparentnosti a bezpečnosti**.

Takéto opatrenia však môžu tiež preukázať, ako orgány dodržiavajú zákonnú požiadavku **zodpovednosti**. Od orgánov, ktoré spracúvajú údaje, sa zo zákona očakáva, že zavedú „primerané technické a organizačné opatrenia“ na preukázanie súladu s právnymi predpismi EÚ. Napríklad, keď osoba podá

41 FRA, EDPS a Rada Európy (2018), s. 83.

42 Všeobecné nariadenie o ochrane údajov, článok 25.

sťažnosť, vnútroštátne súdne orgány a orgány na ochranu údajov môžu požiadať orgány, aby preukázali každý z týchto bodov:

- Legitímnosť, nevyhnutnosť a proporionalitu počítačového profilovania.
- Zákonnosť účelu.
- Informácie poskytované osobám.
- Integrita a bezpečnosť údajov.
- Opatrenia na zabezpečenie kvality a kontroly vykonávané pred profilovaním a počas neho.

3.2. Rozsiahle databázy na účely riadenia hraníc a bezpečnosti

EÚ vyvinula niekoľko rozsiahlych informačných systémov alebo mechanizmov na získavanie a spracúvanie údajov, ktoré možno použiť na riadenie hraníc a migrácie a do určitej miery na účely presadzovania práva. Slúžia ako príklady na ilustráciu niektorých spoločných výziev spojených s používaním algoritmického profilovania, ako aj možných záruk.

V [tabuľke 6](#) sa stručne uvádzajú tieto informačné systémy a mechanizmy EÚ. V prílohe sa uvádza podrobný prehľad existujúcich a plánovaných rozsiahlych informačných systémov EÚ od marca 2018.

Tabuľka 6: Vybrané nástroje EÚ zahŕňajúce spracúvanie veľkého množstva údajov na účely riadenia hraníc a presadzovania práva

Databáza	Akronym	Hlavný cieľ
Schengenský informačný systém	<i>SIS II</i>	Vkladať a spracúvať zápisy o hľadaných alebo nezvestných osobách na účely ochrany bezpečnosti, vkladať a spracúvať zápisy o štátnych príslušníkoch tretích krajín (TCN) na účely odopretia vstupu alebo pobytu a vkladať a spracúvať zápisy o štátnych príslušníkoch tretích krajín, na ktorých sa vzťahuje rozhodnutie o návrate.
Vízový informačný systém	<i>VIS</i>	Uľahčiť výmenu údajov o žiadostiach o víza medzi členskými štátmi schengenského priestoru.
Európska daktyloskopia	<i>EURODAC</i>	Určiť členský štát zodpovedný za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu a pomáhať pri kontrole neregulárneho prístahovalectva a sekundárnych pohyboch.
Systém vstup/výstup	<i>EES</i>	Vypočítať a monitorovať dĺžku oprávneného pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín a identifikovať osoby, ktoré prekročili povolenú dĺžku pobytu.
Záznamy o cestujúcich	<i>PNR</i>	Získavať, spracúvať a vymieňať si údaje o letoch z tretích krajín o letoch cestujúcich mimo EÚ („lety mimo EÚ“). V prísnom slova zmysle použité len na účely presadzovania práva.
Vopred poskytované informácie o cestujúcich	<i>API</i>	Získavať a spracúvať údaje o cestujúcich pri letoch z tretích krajín („lety mimo EÚ“) na účely riadenia hraníc a presadzovania práva.
Európsky systém pre cestovné informácie a povolenia	<i>ETIAS</i>	Posúdiť, či štátny príslušník tretej krajiny oslobodený od vízovej povinnosti predstavuje bezpečnostné riziko, riziko pre neregulárnu migráciu alebo riziko pre verejné zdravie.
Európsky informačný systém registrov trestov pre štátnych príslušníkov tretích krajín	<i>ECRIS-TCN</i>	Vymieňať si informácie o predchádzajúcich odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín.

*Poznámka: * Okrem toho článok 2 smernice (EÚ) 2016/681 poskytuje členským štátom možnosť spracúvať údaje z letov v rámci EÚ.*

Zdroj: FRA, 2018

Rozsiahle informačné systémy EÚ sa používajú v mnohých procesoch súvisiacich s migráciou vrátane: postupu posudzovania rizík pred príchodom, azylového procesu, postupu podávania žiadostí o víza, počas hraničných kontrol, pri vydávaní

povolení na pobyt, pri zadržaní migrantov v neregulárnej situácii, počas konaní o návrate a pri vydávaní zákazov vstupu. Systémy IT zriadené EÚ vrátane systémov, ktoré boli pôvodne vytvorené na účely riadenia azylu a migrácie, sa tiež čoraz častejšie využívajú v kontexte vnútornej bezpečnosti, napríklad na policajné kontroly a v boji proti závažnej trestnej činnosti a terorizmu.

Väčšina systémov zriadených na základe právnych predpisov EÚ sa zameriava na identifikáciu konkrétnej osoby prostredníctvom hľadania zhody alfanumerických alebo biometrických údajov (v súčasnosti odtlačkov prstov) s informáciami, ktoré sú už v systéme. Okrem niektorých dôležitých výnimiek (pozri „Zameranie na algoritmické profilovanie v nástrojoch EÚ“) samotné neobsahujú algoritmus, ktorý by umožnil, aby osoba mohla zodpovedať profilu. Môžu sa však použiť na tvorbu anonymizovanej štatistiky vrátane štatistík o charakteristikách, ktoré sa považujú za chránené dôvody, napr. pohlavie alebo vek (pozri [oddiel 1.2.1](#)).

Takéto štatistiky by sa mohli použiť na vytvorenie rizikových profilov uplatňovaných pri budúcich rozhodnutiach o riadení hraníc alebo policajnej činnosti. V rámci širšieho systému interoperability informačných systémov EÚ bude Agentúra Európskej únie na prevádzkové riadenie rozsiahlych informačných systémov v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (eu-LISA) zodpovedná za riadenie centrálného registra pre podávanie správ a štatistiku. Tento register bude vychádzať z údajov v existujúcich databázach EÚ (systém vstup/výstup, ETIAS, Schengenský informačný systém a vízový informačný systém) na tvorbu štatistík a analytických správ pre orgány EÚ a vnútroštátne orgány⁴³.

Zameranie na algoritmické profilovanie v nástrojoch EÚ

V niektorých existujúcich nástrojoch EÚ sa predpokladá využívanie štatistík odvodených z ich údajov na vytvorenie rizikových profilov. Okrem toho, že umožňujú odhaľovanie „známych“ konkrétnych podozrivých osôb, obsahujú funkciu algoritmického profilovania, ktorá identifikuje „neznáme“ osoby,

43 Európska komisia (2017), *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o stanovení rámca pre interoperabilitu medzi informačnými systémami EÚ (hranice a víza) a o zmene rozhodnutia Rady 2004/512/ES, nariadenia (ES) č. 767/2008, rozhodnutia Rady 2008/633/SVV, nariadenia (EÚ) 2016/399 a nariadenia (EÚ) 2017/2226*, COM(2017) 793 final, Štrasburg, 12. decembra 2017; Európska komisia (2017), *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o stanovení rámca pre interoperabilitu medzi informačnými systémami EÚ (policajná a justičná spolupráca, azyl a migrácia)*, COM(2017) 794 final, Brusel, 12. decembra 2017.

ktoré môžu byť predmetom záujmu orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc.

V **Európskom systéme pre cestovné informácie a povolenia (ETIAS)**⁴⁴, ktorý bol prijatý v septembri 2018, ale v čase finalizácie tejto príručky ešte nie je v prevádzke, sa pred udelením cestovného povolenia posúdi, či štátni príslušníci tretích krajín oslobodení od vízovej povinnosti predstavujú riziko z hľadiska neregulárnej migrácie, bezpečnosti alebo verejného zdravia. Informácie, ktoré cestujúci poskytnú počas procesu podávania žiadostí, sa automaticky porovnávajú s príslušnými databázami EÚ a medzinárodnými databázami a súborom ukazovateľov rizika („pravidlá preverovania“) nachádzajúcimi v samotnom systéme ETIAS. Algoritmus vypracovaný agentúrou Frontex bude porovnávať individuálny profil cestujúceho (na základe takých ukazovateľov ako vek, pohlavie, štátna príslušnosť, miesto pobytu, úroveň vzdelania a povolanie) s týmito ukazovateľmi rizika s cieľom určiť, či by sa žiadosť mala odporučiť na manuálne preskúmanie.

Leteckí dopravcovia získavajú údaje z **osobných záznamov o cestujúcich (PNR)** z informácií, ktoré cestujúci poskytli v systémoch na rezerváciu letu, napr. dátumy cesty a trasa, kontaktné a platobné údaje, informácie o batožine a iné „všeobecné poznámky“, napr. stravovacie preferencie. Neexistuje centrálna databáza EÚ, ktorá by zhromažďovala tieto údaje, ale v smernici EÚ o PNR⁴⁵ sa vyžaduje, aby leteckí dopravcovia poskytovali údaje vnútroštátnym útvarom informácií o cestujúcich, ktoré následne analyzujú informácie na účely boja proti terorizmu a závažnej trestnej činnosti. Okrem zisťovania cezhraničného pohybu známych osôb sa tieto údaje môžu použiť aj na identifikáciu zatiaľ neznámych hrozieb spracúvaním údajov cestujúcich na základe špecifických ukazovateľov rizika („vopred stanovené kritériá“). Tieto kritériá stanovujú útvary informácií o cestujúcich (PIU) a aktualizujú sa na základe nových údajov a vzorov dostupných v systéme.

44 Európska komisia (2018), *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1240 z 12. septembra 2018, ktorým sa zriaďuje Európsky systém pre cestovné informácie a povolenia (ETIAS) a ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1077/2011, (EÚ) č. 515/2014, (EÚ) 2016/399, (EÚ) 2016/1624 a (EÚ) 2017/2226*, COM(2016) 731 final, Brusel, 16. novembra 2016, článok 33 ods. 5.

45 *Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/681 z 27. apríla 2016 o využívaní údajov zo záznamov o cestujúcich (PNR) na účely prevencie, odhalovania, vyšetrovania a stíhania teroristických trestných činov a závažnej trestnej činnosti*, Ú. v. EÚ L 119, článok 6 ods. 4.

3.2.1. Minimalizovanie rizík spojených so základnými právmi pri spracúvaní údajov vo veľkých databázach

Na profilovanie vrátane algoritmického profilovania sa použijú komplexné údaje o cestujúcich, ako je štátna príslušnosť, pohlavie a vek, a to v rozsahu, ktorý v minulosti nebol možný. Aj keď sú tieto údaje anonymizované, ich spracovanie nie je bez rizika. Vedomá alebo nevedomá zaujatosť pri výbere ukazovateľov rizika, návrh algoritmov alebo interpretácia výsledkov by mohli viesť k operačným opatreniam, ktoré by mohli viesť k diskriminácii určitých kategórií osôb⁴⁶.

V tomto oddiele sa analyzujú niektoré z týchto rizík a navrhujú sa niektoré spôsoby, ako ich minimalizovať. Vychádza sa z publikácie agentúry FRA *Twelve operational fundamental rights considerations for law enforcement when processing PNR data* (Dvanásť úvah o operačných aspektoch týkajúcich sa základných práv pre orgány presadzovania práva pri spracúvaní údajov PNR) (pozri prípadovú štúdiu). Aj keď boli vypracované v osobitnom kontexte spracúvania údajov PNR, niektoré z týchto úvah sa dajú uplatniť všeobecnejšie a možno ich považovať za záruky na zmiernenie rizík vyplývajúcich z algoritmického profilovania.

Prípadová štúdia

Operačné usmernenia agentúry FRA na zriadenie vnútroštátnych systémov PNR

Vzhľadom na neexistenciu právnych predpisov EÚ o PNR Európska komisia v roku 2014 požiadala agentúru FRA, aby poskytla praktické usmernenie týkajúce sa spracúvania údajov PNR na účely presadzovania práva pre tie členské štáty, ktoré plánujú zriadiť svoje vlastné vnútroštátne systémy PNR. Usmernenie bolo zamerané na právo na rešpektovanie súkromného života (článok 7 charty), ochranu osobných údajov (článok 8 charty) a nediskrimináciu (článok 21 charty). Niektoré z navrhovaných záruk boli neskôr zavedené do smernice EÚ o PNR.

Dvanásť úvah o základných právach pre orgány presadzovania práva pri spracúvaní údajov PNR:

⁴⁶ V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri FRA (2017e) a FRA (2018a).

- Využívať údaje PNR len na boj proti terorizmu a závažnej nadnárodnej trestnej činnosti.
- Obmedziť prístup do databázy PNR na špecializované oddelenie.
- Nepožadovať priamy prístup do databáz leteckých spoločností.
- Vymazávať citlivé údaje PNR.
- Stanoviť prísne záruk bezpečnosti a vysledovateľnosti na ochranu pred zneužitím.
- Znížiť pravdepodobnosť označenia falošných pozitív.
- Zachovávať transparentnosť vo vzťahu k cestujúcim.
- Umožniť osobám prístup k ich údajom PNR a ich opravu.
- Nepovoliť identifikáciu dotknutých osôb alebo uchovávanie údajov dlhšie, ako je potrebné.
- Prenášať údaje extrahované z PNR len príslušným vnútroštátnym verejným orgánom.
- Prenášať údaje extrahované z PNR do tretích krajín len za prísnych podmienok.
- Vykonávať objektívne a transparentné hodnotenie systému PNR.

V prípade záujmu o ďalšie informácie pozri FRA (2014c).

Spracúvanie údajov odhalujúcich chránené charakteristiky by malo byť nevyhnutné a primerané

Charakter algoritmickeho profilovania znamená, že používanie osobných vlastností, ktoré súvisia s chránenými dôvodmi, predstavuje mimoriadne vysoké riziko diskriminácie⁴⁷. V kontexte EÚ sa v právnych predpisoch o systéme ETIAS aj PNR zakazuje, aby ukazovatele rizika vychádzali z kritérií, ktoré predstavujú vysoké riziko diskriminácie vrátane rasy, etnického pôvodu alebo náboženského presvedčenia. Aj v prípade absencie takýchto údajov však môžu s týmito charakteristikami úzko korelovať aj iné typy údajov, ktoré účinne pôsobia ako náhrady za takéto chránené charakteristiky. Napríklad kategória „všeobecné poznámky“ v PNR, ktorá môže

⁴⁷ Európsky dozorný úradník pre ochranu údajov (2018).

obsahovať stravovacie preferencie cestujúcich, by mohla odhaliť určité náboženské presvedčenia.

Špecifická kombinácia údajov, ktoré algoritmus používa, môže tiež znevýhodniť kategóriu osôb. Môže napríklad znevýhodňovať osoby z dôvodu ich etnického alebo sociálneho pôvodu alebo príslušnosti k národnostnej menšine, ktoré sú chránenými charakteristikami podľa článku 21 charty. Napríklad, ak je rizikový profil v systéme ETIAS týkajúci sa rizika neregulárnej migrácie založený na kombinácii určitej štátnej príslušnosti a profesijnej skupiny, môže to viesť k zameraniu na etnickú skupinu alebo štátnu príslušnosť, ktorá v určitej krajine zvyčajne pracuje v určitom hospodárskom odvetví, napr. stavebníctvo alebo poľnohospodárstvo⁴⁸.

- Spracúvanie údajov odhaľujúcich vlastnosti chránené článkom 21 charty by sa malo obmedziť na to, čo je nevyhnutne potrebné a primerané, a nikdy by nemalo viesť k diskriminácii. Pred každým spracúvaním by mal príslušný orgán posúdiť údaje s cieľom identifikovať akékoľvek chránené charakteristiky a odstrániť akékoľvek údaje, ktorých spracúvanie by bolo nezákonné. Ako osvedčený postup by sa to malo doplniť o program hľadania zhody a odstraňovania s pravidelne aktualizovaným glosárom „citlivých pojmov“.

Kritériá profilovania by mali byť špecifické a ciele

Ďalšie riziko vyplýva z používania **všeobecných profilovacích kritérií**. Existujúce nástroje EÚ umožňujú značnú voľnosť pri vývoji profilovacích algoritmov. Na posúdenie rizika neregulárnej migrácie systém ETIAS predpokladá využívanie štatistík EÚ a vnútroštátnych štatistík týkajúcich sa miery prekročenia povolenej dĺžky pobytu a odopretí vstupu. Pokiaľ však ide o bezpečnostné riziká, odkazuje vo všeobecnosti len na informácie týkajúce sa špecifických bezpečnostných ukazovateľov a hrozieb. V smernici o PNR sa uvádzajú všeobecné indikácie na navrhovanie algoritmov, ale nešpecifikuje sa v nej, aké kritériá sa majú použiť na identifikáciu osôb potenciálne zapojených do teroristického trestného činu alebo závažnej trestnej činnosti, alebo akú váhu treba priradiť konkrétnemu kritériu.

Príliš všeobecné kritériá vedú k značnému počtu „falošných pozitív“, čo znamená, že osoby sú nesprávne spájané s určitým rizikovým profilom. Niektoré z týchto „falošných pozitív“ môžu byť svojou povahou aj diskriminačné. Napríklad široké vymedzenie kritéria „odsúdenie v minulosti“ znamená, že osoby LGBT by mali

⁴⁸ Pozri aj FRA (2017a).

povinnosť oznamovať záznamy v registri trestov súvisiace s určitým sexuálnym konaním, ktoré niektoré krajiny mimo EÚ kriminalizujú.

- Kritériá posudzovania by mali byť vopred vymedzené, ciele, špecifické, primerané a založené na faktoch. Kritériá posudzovania by mali byť testované na anonymizovaných vzorkách. Mali by podliehať pravidelným preskúmaniam zo strany vnútorného audítora, aby sa zistilo, či sú stále odôvodnené na základe ich konkrétnych cieľov.
- Pred odoslaním upozornenia založeného na automatizovanom spracúvaní na účely ďalších opatrení by mal príslušný orgán manuálne preskúmať údaje spolu s inými informáciami s cieľom určiť, či daná osoba zodpovedá rizikovému profilu a či eliminuje falošné pozitívne výsledky. Prijemcovia údajov by mali poskytnúť spätnú väzbu o opatreniach prijatých na základe upozornenia.

Spracúvané údaje by mali byť presné a spoľahlivé

Výskum agentúry FRA potvrdzuje, že existujúce rozsiahle informačné systémy obsahujú značné množstvo nepresných údajov⁴⁹. **Nepresné alebo nespoľahlivé údaje** môžu mať viacnásobné negatívne účinky v kontexte algoritmickeho profilovania na účely riadenia hraníc alebo presadzovania práva. Nepresné údaje môžu mať nepriaznivý vplyv na osoby, ale môžu viesť aj k nesprávnym koreláciám a skreslenému obrazu, čo ohrozuje účinnosť práce polície a riadenia hraníc.

To je obzvlášť dôležité v prípadoch údajov vložených verejnosťou, ako je to v prípade údajov PNR a žiadostí v systéme ETIAS, ktoré môžu byť náchylnejšie na chyby ako úradné záznamy. Podobne aj skríning účtov na sociálnych médiách, ktorý sa predpokladá v niektorých systémoch cestovného povolenia mimo EÚ, predstavuje vysoké riziko zavedenia nespoľahlivých informácií do procesu profilovania. Okrem toho to predstavuje osobitné riziko získavania informácií odhalujúcich citlivé osobné informácie chránené chartou, ako sú politické názory alebo informácie týkajúce sa sexuálneho života.

- Poskytovať osobám presné informácie o zhromažďovaní, uchovávaní a spracúvaní ich údajov a o platných zásadách ochrany údajov. Osoby by mali byť informované o svojich právach vrátane mechanizmov nápravy, ktoré majú k dispozícii.

49 Pozri FRA (2018c), s. 81 – 98.

- Umožniť osobám, aby sa usilovali o opravu svojich údajov, ak sú nepresné, a aby boli informované o tom, či boli údaje opravené alebo vymazané.
- Poskytnúť účinný správny a súdny prostriedok nápravy v prípade porušenia akýchkoľvek práv na ochranu údajov, a to aj v prípade, ak bol prístup zamietnutý alebo nepresné údaje neboli opravené alebo vymazané.

Záver

Profilovanie je legitímnym nástrojom, ktorý využívajú príslušníci orgánov presadzovania práva a pohraničnej stráže na predchádzanie trestným činom, ich vyšetrovanie a stíhanie, ako aj na predchádzanie neregulárnemu prisťahovalectvu a na jeho odhalovanie.

Aby profilovanie bolo zákonné, spravodlivé a účinné, musí sa používať v medziach zákona. V prípade profilovania sa musia predovšetkým dodržiavať požiadavky na rovnaké zaobchádzanie a ochranu osobných údajov.

To sa dosiahne kombináciou prvkov. V prípade každého profilovania by sa malo:

- zaobchádzať s osobami rovnako, zdvorilo a s úctou,
- zabrániť profilovaniu osôb na základe zaujatosti,
- dbať na to, aby bolo opodstatnené, objektívne a založené na spravodajských informáciách, a
- dbať na to, aby sa primerane chránili osobné údaje jednotlivcov a ich súkromný život.

Príslušníci polície a príslušníci pohraničnej stráže majú k dispozícii rôzne nástroje na zabezpečenie informovanosti o týchto zásadách, ich pochopenia a dodržiavania v praxi:

- príslušníkom by sa mali pred uskutočnením profilovania poskytnúť usmernenia a odborná príprava,
- počas profilovania by sa mali zaznamenávať a uchovávať podrobné údaje o činnosti.
- po profilovaní by sa mali činnosti príslušníkov monitorovať a hodnotiť s cieľom určiť oblasti, v ktorých je potrebné zlepšenie.

Predchádzanie nezákonnému profilovaniu nielenže udrží príslušníkov orgánov presadzovania práva a príslušníkov pohraničnej stráže v rámci zákona, ale zabezpečí, aby ich konanie široká verejnosť chápala a akceptovala. Posilnenie dôvery v presadzovanie práva a riadenie hraníc zlepšuje účinnosť policajnej práce a riadenia hraníc, a tým prispieva k zvyšovaniu úrovne bezpečnosti a ochrany v spoločnosti ako celku.

Príloha

Tabuľka 7: Existujúce a plánované rozsiahle informačné systémy EÚ

IT systém	Hlavný cieľ	Zahrnuté osoby	Relevantnosť	Právny nástroj/návrh	Biometrické identifikátory
Európska daktyloskopia (Eurodac)	Určiť členský štát zodpovedný za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu <i>Pomáhať pri kontrole neregulárneho prístahovateľstva a sekundárnych pohybov</i>	Žiadatelia o medzinárodnú ochranu a osoby, ktorým sa poskytnú medzinárodná ochrana, <i>Migranti v neregulárnej situácii</i>	28 ČŠ EÚ + SAC	Nariadenie (EÚ) č. 603/2013 (nariadenie Eurodac) <i>COM(2016) 272 final (návrh Eurodac)</i>	
Vízový informačný systém (VIS)	Uľahčiť výmenu údajov o žiadostiach o víza medzi členskými štátmi schengenského priestoru	Žiadatelia o víza a sponzori	24 ČŠ EÚ (nie CY, HR, IE, UK) ¹ + SAC	Nariadenie 767/2008/ES (nariadenie o VIS)	
Schengenský informačný systém (SIS II) – polícia	Chrániť bezpečnosť v EÚ a členských štátoch schengenského priestoru	Nezvestné alebo hľadane osoby	26 ČŠ EÚ (nie CY, IE) ² + SAC	Rozhodnutie Rady 2007/533/SVV (rozhodnutie o SIS II) <i>COM(2016) 883 final (návrh týkajúci sa polície SIS II)</i>	
Schengenský informačný systém (SIS II) – hranice	Vkladať a spracúvať zápisy na účely odopretia vstupu alebo pobytu v členských štátoch schengenského priestoru	Migranti v neregulárnej situácii	25 ČŠ EÚ (nie CY, IE, UK) ² + SAC	Nariadenie 1987/2006 (Nariadenie o SIS II) <i>COM(2016) 882 final (návrh SIS II hranice)</i>	
Schengenský informačný systém (SIS II) – návrat	Vkladať a spracúvať zápisy o štátnych príslušníkoch tretích krajín, na ktorých sa vzťahuje rozhodnutie o návrate	Migranti v neregulárnej situácii	25 ČŠ EÚ (nie CY, IE, UK) ² + SAC	<i>COM(2016) 881 final (návrh SIS II návrat)</i>	

System vstup/výstup (EES)	Výpočet a monitorovanie dĺžky oprávneného pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín a identifikácia osôb, ktoré prekročili dĺžku oprávneného pobytu	Cestujúci prichádzajúci na krátkodobý pobyt	22 ČŠ EÚ (nie BG, CY, HR, IE, RO, UK) ³ + SAC	Nariadenie EÚ 2017/2226 (Nariadenie o EES)	
Európsky systém pre cestovné informácie a povolenia (ETIAS)	Posúdiť, či štátny príslušník tretej krajiny, ktorý je oslobodený od vízovej povinnosti, predstavuje bezpečnostné riziko, riziko pre neregulárnu migráciu alebo riziko pre verejnú zdravie	Cestujúci oslobodení od vízovej povinnosti	26 ČŠ EÚ (nie IE, UK) ³ + SAC	COM(2016) 731 final (návrh ETIAS)	Žiadne
Európsky informačný systém registrov trestov pre štátnych príslušníkov tretích krajín (ECRIS-TCN)	Vymieňať si informácie o predchádzajúcich odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín	Štátni príslušníci tretích krajín so záznamom v registri trestov	27 ČŠ EÚ (nie DK) ⁴	COM(2017) 344 final (návrh ECRIS-TCN)	
Interoperabilita – spoločná databáza údajov o totožnosti	Vytvoriť rámec pre interoperabilitu medzi systémami EES, VIS, ETIAS, Eurodac, SIS II a ECRIS-TCN	Štátni príslušníci tretích krajín, na ktorých sa vzťahujú systémy Eurodac, VIS, SIS II, EES, ETIAS a ECRIS-TCN	28 ČŠ EÚ ⁵ + SAC	COM(2017) 793 final (návrh týkajúci sa interoperability v oblasti hraníc a víz) COM(2017) 794 final (návrh týkajúci sa interoperability v oblasti policajnej spolupráce, azylu a migrácie)	

Poznámka: Plánované systémy a plánované zmeny v rámci systémov sú vyznačené kurzívou alebo zobrazené na svetlomodrom pozadí.

: Odtlačky prstov;
 : Odtlačky dlani;
 : Podoba tváre;
 : Profil DNA.

ČŠ EÚ: členské štáty EÚ

SAC: Krajiny pridružené k schengenskému priestoru, t. j. Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko.

¹ Írsko a Spojené kráľovstvo sa nezúčastňujú na systéme VIS. Dánsko nie je viazané nariadením, ale zvolilo si systém VIS. VIS zatiaľ nepoužíva v Chorvátsku a na Cypre a len čiastočne sa používa v Bulharsku a Rumunsku podľa rozhodnutia Rady (EÚ) 2017/1908 z 12. októbra 2017.

- ² *Cyprus a Írsko ešte nie sú pripojené k systému SIS. Dánsko nie je viazané nariadením ani rozhodnutím Rady, ale zvolilo si systém SIS II a musí rozhodnúť, či po prijatí návrhov o SIS II si tento systém opäť zvolí. Spojené kráľovstvo sa zúčastňuje na systéme SIS, ale nemôže používať zápisy o odopretí vstupu alebo pobytu v schengenskom priestore ani mať k nim prístup. Bulharsko, Rumunsko a Chorvátsko nemôžu vydávať zápisy v rámci celého schengenského priestoru na účely odopretia vstupu alebo pobytu v schengenskom priestore, keďže ešte nie sú súčasťou schengenského priestoru.*
- ³ *Dánsko si môže zvoliť systém EES a ETIAS.*
- ⁴ *ECRIS-TCN sa v Dánsku nepoužíva. Spojené kráľovstvo a Írsko sa môžu rozhodnúť, že sa na ňom budú zúčastňovať.*
- ⁵ *Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo sa zúčastnia, keďže sa zúčastňujú na IT systémoch, pre ktoré sa zaviedla interoperabilita.*

Zdroj: FRA, založené na existujúcich a navrhovaných právnych nástrojoch, 2018

Odkazy

Akhgar, B., Saathoff, G.B., Arabnia, H.R., Hill, R., Staniforth, A. a Bayerl, P. S. (2015), „*Application of Big Data for National Security: A Practitioner’s Guide to Emerging Technologies*“, Butterworth-Heinemann, 2015.

American Civil Liberties Union (ACLU) (2016), *Eight Problems With Police “Threat Scores”*, 13. januára 2016.

Belgium, Unia, *Rapport annuel 2016*, Brusel, september 2017.

Belgium, Unia, *Rapport annuel Convention entre Unia et la police fédérale, Budget 2015*, Brusel, 2015.

Big Brother Watch, *Smile you’re on body worn camera Part II – Police, The use of body worn cameras by UK police forces*, august 2017.

Body-Gendrot, S. (2016), „*Making sense of French urban disorders in 2005*“, *European Journal of Criminology*, zv. 13, č. 5, s. 556 – 572.

Bovens a kol. (2014), „Public accountability“ v: Bovens, M., Schillermans, T. a Goodlin, R.E. (eds.), *The Oxford handbook of public accountability*, Oxford, Oxford University Press, 2014.

Brayne, S. (2014), „Surveillance and system avoidance: criminal justice contact and institutional attachment“, *American Sociological Review*, zv. 79, č. 3, s. 367 – 391.

Buolamwini, J., Gebru, T. (2018), *Gender Shades: Intersectional Accuracy Disparities in Commercial Gender Classification*, MIT Media Lab a Microsoft Research, 2018.

Center on Privacy and Technology at Georgetown Law (2016), *The Perpetual Line-up, Unregulated Police Face Recognition in America*, 18. októbra 2016.

Centre d’analyse stratégique (2006), *Enquête sur les violences urbaines - Comprendre les émeutes de novembre 2005 : les exemples de Saint-Denis et d’Aulnay-Sous-Bois*, Paríž, La Documentation française, 2006.

Coudert, F, Butin, D. a Le Metayer, D. (2015), „*Body-worn cameras for police accountability: opportunities and risks*“, *Computer Law and Security Review*, zv. 31, s. 749 – 762.

De Hert, P. a Lammerant, H. (2016), „Predictive profiling and its legal limits: effectiveness gone forever?“ v: van der Sloot, B., Broeders, D. a Schrijvers, E. (eds.), The Netherlands Scientific Council for Government Policy, *Exploring the boundaries of big data*, Amsterdam, Amsterdam University Press, s. 145–173.

Défenseur des droits (2017), *Enquête sur l'accès aux droits. Volume 1 – relations police/population: le case des contrôles d'identité*, 2017.

Dinant, J.-M., Lazaro, C., Pouillet Y., Lefever, N. a Rouvroy, A. (2008), *Application of Convention 108 to the Profiling Mechanism - Some ideas for the future work of the consultative committee (T-PD)*, Doc. T-PD 01, s. 3.

Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (FRONTEX) (2012), *Common core curriculum, EU border guard basic training*, marec 2012.

Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (FRONTEX) (2013), *Fundamental rights training for border guards, Trainers' Manual*, 2013.

Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (FRONTEX) (2015), *Twelve seconds to decide. In search of excellence: Frontex and the principle of best practice*, 2015.

Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž (FRONTEX) (2017), *Handbook on risk profiles on Trafficking in Human Beings*, 2017.

Európska komisia (2017a), *Hate crime training for law enforcement and criminal justice authorities: 10 key guiding principles*, február 2017.

Európska komisia (2017b), *Improving the recording of hate crime by law enforcement authorities, Key guiding principles*, december 2017.

Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI) (2007), *ECRI General Policy Recommendation N° 11 on combating racism and racial discrimination in policing adopted on 29 June 2007*, Štrasburg, 4. októbra 2007.

Európska komisia, Podskupina pre metodiky zaznamenávania a zberu údajov o trestných činoch z nenávisťi (2017), *Improving the recording of hate crime by law enforcement authorities - Key guiding principles*, Brusel, december 2017.

Európska sieť právnych expertov v oblasti rodovej rovnosti a nediskriminácie (2016), *Links between migration and discrimination - A legal analysis of the situation in EU Member States*, júl 2016.

Európske stredisko pre monitorovanie rasizmu a xenofóbie (2016), *Perceptions of discrimination and islamophobia – Voices from members of Muslim communities in the European Union*, 2006.

Európsky dozorný úradník pre ochranu údajov (EDPS) (2015), *Second Opinion on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the use of Passenger Name Record data for the prevention, detection, investigation and prosecution of terrorist offences and serious crime, Opinion 5/2015*, Brusel, 24. septembra 2015.

Európsky dozorný úradník pre ochranu údajov (EDPS) (2018), *Opinion 4/2018 on the Proposals for two Regulations establishing a framework for interoperability between EU large-scale information systems*, Brusel, 18. apríla 2018.

Farrar, T. (2018), *Self-awareness to being watched and socially-desirable behavior: A field experiment on the effect of body-worn cameras on police use-of-force*, Police Foundation, 2018.

FRA (Agentúra Európskej únie pre základné práva) (2013), *Fundamental rights-based police training – A manual for police trainers*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, december 2013.

FRA (2014a), *Fundamental rights at airports: border checks at five international airports in the European Union*, Luxembourg, Úrad pre publikácie, 2014.

FRA (2014b), *Fundamental rights at land borders: findings from selected European Union border crossing points*, Luxembourg, Úrad pre publikácie, 2014.

FRA (2014c), *Twelve operational fundamental rights considerations for law enforcement when processing Passenger Name Record (PNR) data*, február 2014.

FRA (2016), *Fundamental Rights Report 2016*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, 2016.

FRA (2017a), *Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the impact on fundamental rights of the proposed Regulation on the European Travel Information and Authorisation System (ETIAS)*, FRA Opinion – 2/2017 [ETIAS], jún 2017.

FRA (2017b), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey - Main results*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, december 2017.

FRA (2017c), *Fundamental Rights Report 2017*, Luxemburg: Úrad pre publikácie, máj 2017.

FRA (2017d), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey: Muslims – Selected findings*, Luxemburg: Úrad pre publikácie Európskej únie, september 2017.

FRA (2017e), *Fundamental rights and the interoperability of EU information systems: borders and security*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, máj 2017.

FRA (2018a), *Interoperability and fundamental rights implications – Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights*, FRA Opinion – 1/2018 [Interoperability], apríl 2018.

FRA (2018b), *#BigData: Discrimination in data-supported decision making*, FRA Focus Paper, máj 2018.

FRA (2018c), *Under watchful eyes: biometrics, EU IT systems and fundamental rights*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, február 2018.

FRA (2018d), *Hate crime recording and data collection practice across the EU*, Úrad pre publikácie, jún 2018.

FRA (2018e), *Fundamental Rights Report 2018*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, jún 2018.

FRA (Agentúra Európskej únie pre základné práva), Európsky dozorný úradník pre ochranu údajov (EDPS) a Rada Európy (2018), *Handbook on European data protection law – Edition 2018*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, máj 2018.

FRA a Rada Európy (2018), *Handbook on European non-discrimination law – 2018 edition*, Luxemburg, Úrad pre publikácie, február 2018.

Francúzsko, Ministerstvo vnútra (2018), *Rapport d'évaluation sur l'expérimentation de l'emploi des caméras mobiles par les agents de police municipale*, 7. júna 2018.

Gandy, O. (2010), „Engaging rational discrimination: exploring reasons for placing regulatory constraints on decision support systems“, *J Ethics Inf Technol*, zv. 12, č. 1, s. 29 – 42, 2010.

Gross, S. R. (2002), „*Racial Profiling under Attack*“, D. Livingston, spoluautor. *Colum. L. Rev.* 102, č. 5, s. 1413 – 38.

Harcourt, B. (2004), „Rethinking Racial Profiling: A Critique of the Economics, Civil Liberties, and Constitutional Literature, and of Criminal Profiling More Generally“, *University of Chicago Law Review*, zv. 71, 2004.

Harris, D. (2002), „Flying While Arab: Lessons from the Racial Profiling Controversy“, *Civil Rights Journal*, zv. 6, č. 1, zima 2002.

Harris, D. (2003), *Profiles in Injustice; Why Racial Profiling Cannot Work*, The New Press, 2003.

Hildebrandt, M. a de Vries, K. (2013), *Privacy, due process and the computational turn: the philosophy of law meets the philosophy of technology*, New York, Routledge, 2013.

Hildebrandt, M. a Gutwirth, S. (eds.) (2008), *Profiling the European Citizen. Cross-Disciplinary Perspectives*, Berlin, Springer, 2008.

Hörnqvist, M. (2016), „*Riots in the welfare state: The contours of a modern-day moral economy*“, *European Journal of Criminology*, zv. 13, č. 5, s. 573 – 589.

Hunt, P., Saunders, J. a Hollywood, J. S. (2014), *Evaluation of the Shreveport predictive policing experiment*, RAND Corporation, 2014.

Jobard, F. (2008), „The 2005 French urban unrests: data-based interpretations“, *Sociology Compass*, zv. 2, č. 4, s. 1287 – 1302.

Kádár, A., Körner, J., Moldova, Z., a Tóth, B. (2008), *Control(led) Group, Final Report on the Strategies for Effective Police Stop and Search (STEPSS) Project*, Budapešť, s. 23.

Keskinen, S. a kol. (2018), *The Stopped – Ethnic Profiling in Finland*, Swedish School of Social Science, University of Helsinki, Helsinki, 3. apríla 2018.

Korff, D. (2015), Passenger Name Records, data mining & data protection: the need for strong safeguards, T-PD(2015)11, Štrasburg, 15. júna 2015.

Miller, J. and Alexandrou, B. (2016), College of policing stop and search training experiment: Impact evaluation, College of Policing Limited, 2016.

Mittelstadt, BD., Allo, P., Taddeo, M., Wachter, S. a Floridi, L. (2016), „*The ethics of algorithms: Mapping the debate*“, Big Data & Society, 1. decembra 2016.

Mohler, G.O., Short, M. B., Malinowski, S., Johnson, M., Tita, G. E., Bertozzi, A.L., Brantingham, P.J., Randomized Controlled Field Trials of Predictive Policing, 15. januára 2016.

Nisbet, R., Elder, J. a Miner, G. (2009), Handbook of Statistical Analysis & Data Mining Applications (Kanada), Elsevier, 2009.

Open Society Justice Initiative (2018a), Regulating Police Stop and Search: An Evaluation of the Reasonable Grounds Panel, december 2018

Open Society Justice Initiative (2018b), The Recording of Police Stops: Methods and Issues, december 2018.

Organizácia Spojených národov (OSN) (2007), *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights while countering terrorism, A/HRC/4/26*, 29. januára 2007.

Oswald, M., Grace, J., Urwin, S. a Barnes, G., „*Algorithmic Risk Assessment Policing Models: Lessons from the Durham HART Model and ‘Experimental’ Proportionality*“, *Information & Communications Technology Law*, 31. august 2017.

Pracovná skupina pre ochranu údajov zriadená podľa článku 29 (2014), *Stanoisko 01/2014 k uplatňovaniu zásad nevyhnutnosti a proporcionality a ochrany údajov v sektore presadzovania práva*, 536/14/EN, WP 211, Brusel, 27. februára 2014.

Pracovná skupina zriadená podľa článku 29 (2017a), *Usmernenia týkajúce sa posúdenia vplyvu na ochranu údajov a stanovenie toho, či na účely nariadenia 2016/679 spracúvanie „pravdepodobne povedie k vysokému riziku“*, WP 248 rev.01, Brusel, 4. októbra 2017.

Pracovná skupina zriadená podľa článku 29 (2017b), *Stanovisko k niektorým kľúčovým otázkam smernice o presadzovaní práva [(EÚ) 2016/680]*, 7. decembra 2017.

Pracovná skupina zriadená podľa článku 29 (2018a), *Usmernenia k automatizovanému individuálnemu rozhodovaniu a profilovaniu na účely nariadenia 2016/679*, WP 251, 6. februára 2018.

Pracovná skupina zriadená podľa článku 29 (2018b), *Opinion on Commission proposals on establishing a framework for interoperability* (Stanovisko k návrhom Komisie o stanovení rámca pre interoperabilitu), WP266, Brusel, 23. apríla 2018.

Rada Európskej únie (2009), *Updated EU Schengen Catalogue on External borders control, Return and readmission* (Aktualizovaný Schengenský katalóg EÚ o kontrole vonkajších hraníc, návrate a readmisii), 19. marca 2009.

Rada Európy, Výbor ministrov (2001), Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to Member States on the European Code of Police Ethics adopted by the Committee of Ministers (Odporúčanie Výboru ministrov členským štátom Rec(2001)10 o Európskom kódexe policajnej etiky prijaté Výborom ministrov), 19. septembra 2001.

Schauer, F. (2003), *Profiles Probabilities and Stereotypes*, Cambridge (MA), The Belknap Press of Harvard University Press, 2003.

Scheinin, M. (2007), United Nations Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights while countering terrorism, *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights while countering terrorism*, UN Doc. A/HRC/4/26, 29. januára 2007.

Spojené kráľovstvo, Camden and London Prepared (2006), *Major Incident Procedures, What businesses and the voluntary sector need to know*, apríl 2006.

Spojené kráľovstvo, College of Policing (2016), *Stop and Search*, Authorised Professional Practice (APP), 29. septembra 2016.

Spojené královstvo, Equality and Human Rights Commission (2009), *Police and racism: what has been achieved 10 years after the Stephen Lawrence Inquiry report?*, 2009.

Spojené královstvo, Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (HMIC) (2013), *Stop and Search Powers: Are the police using them effectively and fairly?*, 2013.

Spojené královstvo, Her Majesty's Inspectorate of Constabulary (HMIC) (2016), *PEEL: Police legitimacy 2015 An inspection of West Midlands Police*, február 2016.

Spojené královstvo, Home Office (1999), *The Stephen Lawrence Inquiry. Report of An Inquiry by Sir William Macpherson of Cluny*, február 1999.

Spojené královstvo, Home Office (2014a), *CODE A: Revised code of practice for the exercise by: police officers of statutory powers of stop and search; police officers and police staff of requirements to record public encounters*, Norwich, The Stationery Office (TSO), 2014.

Spojené královstvo, Home Office (2014b), *Best use of stop and search scheme*, 2014.

Spojené královstvo, House of Commons Home Affairs Committee (2009), *The Macpherson Report – Ten Years On*, Twelfth Report of Session 2008–09, 22. júla 2009.

Spojené královstvo, House of Lords (2006), *Opinions of the Lords of appeal for judgment in the cause R (on the application of Gillan (FC) and another (FC)) (Appellants) v. Commissioner of Police for the Metropolis and another (Respondents)*, [2006] UKHL 12, 8. marca 2006.

Spojené královstvo, London School of Economics (2011), *Reading the Riots*, december 2011.

Spojené královstvo, National Policing Improvement Agency (NPIA) (2012), *Stop and search, the use of intelligence and geographic targeting, Findings from case study research*, 2012.

Spojené královstvo, Northamptonshire Police (2018), *Get Involved – Reasonable Grounds Panel*, sprístupnené v apríli 2018.

Spojené kráľovstvo, Staffordshire PCC Matthew Ellis, Ethics, Transparency and Audit Panel (2015), *An Independent Report into Stop & Search Encounters by Staffordshire Police*, január 2015.

Spojené kráľovstvo, Stop Watch (2011), "Carry on Recording" Why police stops should still be recorded, máj 2011.

Spojené kráľovstvo, West Midlands Police (2012), *Stop and Search Policy*, november 2012.

Spojené kráľovstvo, West Midlands Police (2016), *Stop and Search Recommendations*, júl 2015 (naposledy zmenené v júni 2016).

Spojené kráľovstvo, West Midlands Police (2017a), *Stop and Search in the West Midlands: Presentation to Den Hague City Council*, apríl 2017.

Spojené kráľovstvo, West Midlands Police (2017b), *New "app" set to speed up Stop & Search process*, august 2017.

Spojené kráľovstvo, West Midlands Police (2018), *Stop and Search Scrutiny Panels*, sprístupnené v apríli 2018.

Spojené kráľovstvo, West Midlands Police and Crime Commissioner (2014), *Stop and Search Action Plan – Outcome of consultation*, január 2014.

The Guardian (2015), *Northamptonshire police ban stop and search by officers who abuse powers*, 18. augusta 2015.

Tóth, B.M. a Kádár, A. (2011), „Ethnic profiling in ID checks by the Hungarian police“, *Policing and Society*, zv. 21, č. 4, s. 383 – 394.

Úrad vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre ľudské práva (OHCHR) (2014), *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights at International Borders*, 23. júla 2014.

USA, GAO (General Accounting Office) (2000), *U.S. Customs Office: better targeting of airline passengers for personal searches could produce better results*, GAO/GGD-00-38, marec 2000.

Van Brakel, R. (2016), „Pre-emptive big data surveillance and its (dis)empowering consequences: the case of predictive policing“ v: van der Sloot, B., Broeders, D. a Schrijvers, E. (eds.), The Netherlands Scientific Council for Government Policy (*Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid*), *Exploring the boundaries of big data*, Amsterdam, Amsterdam University Press, s. 117 – 141.

Wrench, J. (2007), *Diversity management and discrimination: immigrants and ethnic minorities in the EU*, Aldershot, Ashgate, 2007.

Zarsky, T.Z. (2011), „Governmental Data Mining and its Alternatives“, *Penn State Law Review*, zv. 11, č. 2, s. 285 – 330.

Právne predpisy EÚ

Základné práva

[Charta základných práv Európskej únie](#), 2012/C 326/02, Ú. v. EÚ 2012 C 326.

[Vysvetlivky k Charte základných práv EÚ](#), 2007/C 303/02, Ú. v. EÚ C 303/17, 2007.

Zákaz diskriminácie

[Smernica Rady 2000/43/ES](#) z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania.

[Smernica Rady 2000/78/ES](#) z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani.

Ochrana údajov

[Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2016/679](#) z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov) (Text s významom pre EEA).

[Smernica Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2016/680](#) z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na

účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov a o zrušení rámcového rozhodnutia Rady 2008/977/SVV.

Riadenie hraníc

[Rozhodnutie Rady 2007/533/SVV](#) z 12. júna 2007 o zriadení, prevádzke a využívaní Schengenského informačného systému druhej generácie (SIS II), Ú. v. EÚ L 205/63, 2007 (*SIS II*).

[Smernica Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2016/681](#) z 27. apríla 2016 o využívaní údajov zo záznamov o cestujúcich (PNR) na účely prevencie, odhalovania, vyšetrovania a stíhania teroristických trestných činov a závažnej trestnej činnosti, Ú. v. EÚ L 119/132, 2006.

[Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(ES\) č. 1987/2006](#) z 20. decembra 2006 o zriadení, prevádzke a využívaní Schengenského informačného systému druhej generácie (SIS II), Ú. v. EÚ L 381/4, 2006.

[Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(ES\) č. 767/2008](#) z 9. júla 2008 o vízovom informačnom systéme (VIS) a výmene údajov o krátkodobých vízach medzi členskými štátmi, Ú. v. EÚ L 218, 2008 (*nariadenie o VIS*).

[Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) č. 603/2013](#) z 26. júna 2013 o zriadení systému Eurodac na porovnávanie odtlačkov prstov pre účinné uplatňovanie nariadenia (EÚ) č. 604/2013, ktorým sa ustanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, a o žiadostiach orgánov členských štátov na presadzovanie práva a Europolu o porovnanie s údajmi v systéme Eurodac na účely presadzovania práva a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1077/2011, ktorým sa zriaďuje Európska agentúra na prevádzkové riadenie rozsiahlych informačných systémov v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, Ú. v. EÚ L 180/1, 2013.

[Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 1624/2016](#) zo 14. septembra 2016 o európskej pohraničnej a pobrežnej stráž, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/399 a ktorým sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 863/2007, nariadenie Rady (ES) č. 2007/2004 a rozhodnutie Rady 2005/267/ES (Ú. v. EÚ L 251, 2016).

[Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) č. 1052/2013](#) z 22. októbra 2013, ktorým sa zriaďuje európsky systém hraničného dozoru (Eurosur), Ú. v. EÚ L 295, 2013.

[Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2016/399](#) z 9. marca 2016, ktorým sa ustanovuje kódex Únie o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc).

Judikatúra

Francúzsko, *Kasačný súd (Cour de Cassation)*, Décision 1245, 9. novembra 2016.

Spojené kráľovstvo, Snemovňa lordov, *R (on the application of Gillan et al.)/ Commissioner of Police for the Metropolis et al.* [2006] UKHL 12, 8. marca 2006.

SDEÚ, C-524/06, [Heinz Huber/Bundesrepublik Deutschland](#), 16. decembra 2008.

ECtHR, [B.S./Spain](#), č. 47159/08, 24. júla 2012.

ECtHR, [S. and Marper/United Kingdom](#), č. 30562/04 a 30566/04, 4. decembra 2008.

ECtHR, [Gillan and Quinton/the United Kingdom](#), č. 4158/05 2010, 12. januára 2010.

UNHCR, *Rosalind Williams Lecraft/Španielsko*, Comm. Č. 1493/2006, 30. júla 2009,

Obráťte sa na EÚ

Osobne

V rámci celej EÚ existujú stovky informačných centier Europe Direct.

Adresu centra najbližšieho k vám nájdete na tejto webovej stránke:

https://europa.eu/european-union/contact_sk

Telefonicky alebo e-mailom

Europe Direct je služba, ktorá odpovedá na vaše otázky o Európskej únii. Túto službu môžete kontaktovať:

- prostredníctvom bezplatného telefónneho čísla: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektorí operátori môžu tieto hovory spoplatňovať),
- prostredníctvom štandardného telefónneho čísla: +32 22999696, alebo
- e-mailom na tejto webovej stránke: https://europa.eu/european-union/contact_sk

Vyhľadávanie informácií o EÚ

Online

Informácie o Európskej únii sú dostupné vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie

na webovej stránke Europa: https://europa.eu/european-union/index_sk

Publikácie EÚ

Publikácie EÚ, bezplatné alebo platené, si môžete stiahnuť alebo objednať z kníhkupectva na webovej stránke <https://op.europa.eu/sk/publications>. Ak chcete získať viac než jeden výtlačok bezplatných publikácií, obráťte sa na službu Europe Direct alebo vaše miestne informačné centrum (pozri https://europa.eu/european-union/contact_sk).

Právo EÚ a súvisiace dokumenty

Prístup k právnym informáciám EÚ vrátane všetkých právnych predpisov EÚ od roku 1951 vo všetkých úradných jazykoch nájdete na webovej stránke EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>

Otvorený prístup k údajom z EÚ

Portál otvorených dát EÚ (<http://data.europa.eu/euodp/sk>) poskytuje prístup k súborom dát z EÚ. Dáta možno stiahnuť a opätovne použiť bezplatne na komerčné aj nekomerčné účely.

Vplyvom technologického vývoja dochádza k zvýšenému využívaniu profilovania v rozmanitých oblastiach a členské štáty EÚ v posledných rokoch venujú viac pozornosti využívaniu nástrojov na vytváranie profilov, ktoré slúžia na podporu práce príslušníkov orgánov presadzovania práva a riadenia hraníc. Profilovanie sa oprávnene využíva na prevenciu, vyšetrovanie a stíhanie trestných činov, ako aj na predchádzanie nelegálnemu prístahovalectvu a jeho odhaľovanie. Nezákonné profilovanie však môže narušiť dôveru v orgány a stigmatizovať určité komunity.

V tejto príručke sa vysvetľuje, čo je profilovanie, akými právnymi rámcami sa riadi, a prečo vykonávanie profilovania v súlade so zákonom je nutné na dodržiavanie základných práv, ako aj na účely efektívnej policajnej práce a riadenia hraníc. V príručke sa uvádzajú tiež praktické usmernenia týkajúce sa toho, ako zabrániť nezákonnému profilovaniu v policajných operáciách a operáciách riadenia hraníc.

FRA – AGENTÚRA EURÓPSKEJ ÚNIE PRE ZÁKLADNÉ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viedeň – Rakúsko

T +43 158 0300 – F +43 15803 0699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie